

- Arcadie Suceveanu: Apokaliptikus autó, Ezüst és félárnyék,
Godot-ra várva (versek) 3
- Kondor Vilmos: A koronaőr második tévedése (próza) 8
- Végh Attila: Az élet értelme, Múltkor, Bóbita lájkol,
Zeusz dala Homéroszhoz, Love story, Mit unok? (versek) 16
- Győrffy Ákos: „Ameddig a végtelen elfáj”
(Végh Attila: *A pillanat öregkora*) 23
- Reichert Gábor: „Meghalni jó” (Végh Attila: *Hogy szívedet kiürítsd...*) 26
- Ross Károly: A kétezres, Vadászat, A daráló (prózák) 29
- Zenével írt szövegek (Fischer Botond, Balázs Imre József,
Molnár Beáta, Benke András) 50
- Magolcsay Nagy Gábor: Nyolcadik nap: A bolygó kifosztása
(prózaversek) 56
- Németh Zoltán: Állati férj (vers) 57
- Hizsniai Zoltán: (alapvetés) (vers) 60
- Szeles Judit: Virtuális élet (vers) 63
- Száraz Pál: Nem ér a nevem (próza) 67
- Csehy Zoltán: A csúnya, ragacsos ember, Vo sulcando un mar crudele,
Kontratenor, A magas cé (versek) 69
- Fellinger Károly: Lék, Ősz, Húsvét előtt (versek) 72
- Tóth Tímea: Szobában (kisprózaciklus) 74
- Z. Németh István: Őszi ének, Vonzás, Lecke, Tükör, Az álom ébresztése,
Lázdal, Sanzon, Séma, Töviskoszor (versek) 77
- Balázs F. Attila: Töredék (vers) 83
- Balogh Gyula: Krúdy és a szecesszió. Túl szép, hogy igaz legyen?
(tanulmány) 84
- Pethő Anita: Akivel bármikor összefuthatunk
(Babiczyk Tibor: *Magas tenger*) 91
- Íméinterjú Kondor Vilmossal 94
- Kondor Vilmos: A koronaőr második tévedése (próza) 97
- Menasági Péter: Magdala 103

E SZÁMUNK SZERZŐI:

Balász F. Attila költő, fordító (Ekecs), Balázs Imre József költő (Kolozsvár), Balogh Gyula irodalomtörténész (Bp.), Benke András költő (Kolozsvár), Csehy Zoltán költő (Dunaszerdahely), Fellingner Károly költő (Jóka), Fischer Botond író (Kolozsvár), Győrffy Ákos költő (Kismaros), Hizsnyai Zoltán költő (Pozsony), Kondor Vilmos író, Magolcsay Nagy Gábor költő (Bp.), Molnár Beáta költő (Kolozsvár), Németh Zoltán költő, kritikus (Ipolybalog), Pethő Anita kritikus (Bp.), Reichert Gábor kritikus (Tatabánya), Ross Károly író (Győr), Suceveanu, Arcadie költő (Chisinau), Száraz Pál író (Nagyfödémes), Szeles Judit költő (Svédország), Tóth Tímea szövegíró (Gúta), Végh Attila költő (Nagymaros), Z. Németh István költő (Révkomárom)

APOKALIPTIKUS AUTÓ

Őszintén szólva, szeretett olvasóm,
tartok attól hogy meghívjalak e vers
gépházába, amely amennyire világos
annyira képtelen
mert itt és most , Szakadék úr és Nemlét herceg,
rövid pihenő után
üzembe helyezik,
az abszurdgyártó gépet,
a káoszgyártó gépet

Itt vannak, íme: csavarokat tekernek
láthatatlan dugattyúkat mozgatnak
és a kortárs történelem kis csigáit
amíg – nézzétek – a fogaskerekek
megakadnak, csikorognak
és a csoda feltámad, „a komédia mozgásba jön!”

Ajaj, a kazánok zúgnak, a belső kerekek
működtetik a nagy kereket –
és a semmiből, ködtől nedvesen,
feltűnik előttünk Babilon

Íme egy ország, ahol sárgarépa és burgonya
nő a Szent Zsófia arany kupoláján
íme egy aknamező relikviák tűzével
hol Arisztophanész békasereget hajt

íme egy isten csalánkastélyban
férgek és hangyák ette glóriával

íme egy elmosódott arcú ólomgyökér
mely éjjel-nappal sírokat sokszorosít

íme egy szomjúságtól olvadó szökökút
íme Galilei üstökösöktől sarokba szorítva

4

íme a rozsdával jegyes kés
íme a királynőt szerető bohóc

íme néhány házinyúl egy mítoszban szundikálva
íme egy rövidzárlatba szerelmesedett dugasz

íme luxus angyalok, íme alkohol-csillagok
íme rock and roll-t táncoló középkor

íme szemcsés görgők itt, ezüst szekrények,
gyertyás fiókok
lépcsős tornyok, lépcső nélküli tornyok
csontollók , rózsaszín lencsék, elromlott órák
tucat gombok szakszervezetekbe csoportosulva
játékkockás dobozok, kávédarálók, égők, taplótűz –
minden angyali rendetlenségbe keveredve
változó, kaleidoszkópszerű képekbe,
(ah, mily bolondságok, ah, mily optikai illúziók !)

íme a rothadó piros a díszpávéban
íme a burgonyában növe bölcsek köve

íme a hálóját szövő pók melybe
a menyasszony és a vőlegény bonyolódik

íme egy kerekeken húzott templom
pogány vizigót törzsek által

íme a félhomályban vonuló rezesbanda
melyet egy malomkerék hoz mozgásba

íme a panaszok és könnyek kolostora
íme a tárgyalásokba vont Kárpátok

És végül ím a kötélnek udvarló hajó
valamint te is, szeretett olvasó,
ahogy megjelenysz a tájban
eszélős mechanizmusom csapdájában

Szakadék úr és Nemlét herceg társaságában
akik jelzik hogy jó lenne befejezni ezt a verset, nehogy a túl sok kép
megzavarja a betűk és rejtélyes számok
apokaliptikus Gépének rendszerét

5

EZÜST ÉS FÉLÁRNYÉK

Lesz egy nap, amikor bejutsz a tükör mögötti térbe, hol a
választóvonal vékonyabb
mint a pára
– Íme, mondom neked, a klisé, melybe belenyomódott a lét
negatívja
Olyan lesz, mintha csak
elmennél metafizika órára
Az élet fűben maradt periféria lesz
a hiányosságokba és a boldogságba
belerészegedettek világában
Ott leszel a pokol tornácán, mint egy ismeretlen váróteremben.
Szürcsölsz a kávédat, várakozva még keveset, amíg lelked
megbarátkozik
egy másik struktúrával
Ezüst lesz és félárnyék, sok ezüst és félárnyék
Alaszka féle mely egyesülni igyekszik egy grafit amerikai
kontinenssel
Az első, amely meglágyul a transzcendensben
szemhéjad lesz,
mely kinyílik odaát határozottan
és elegánsan

6 GODOT-RA VÁRVA

Késő van, és Godot nem jelent meg
És hamarosan leszáll az éj, hamarosan
egy pillangó szárnyainak verdesése egyesíti
a két évezredet
Évszázadokon át vártam, mint egy győztest
mint a Nagy Ígéretet
Évszázadokon át vártam hogy elhozza
nekünk a megoldást, a csodálatos receptet
imádkoztunk érte, nimbuszt szabtuk neki
De késő van , és ő nem mutatkozik
Az anyag elfáradt, az angyal meghalt ,
a szél megöregedett
minden dolog mögött látható
a csontváz, a modell
Előbb-utóbb el kell jönnie,
mondogattuk. Minden kulcs nála van, nem teheti meg velünk,
hogymeg nem értésben és alázatban hagy
minket elpusztulni
A boldogságunk kódját csak ő birtokolja
csak ő tudja megnyitni a ketreceket melyekből
kirepülhetnek a fehér és zöld és kék
madarak csak ő hozhatja el nekünk a Szent Grál
okkult italát
De hiába. Az anyag elfáradt,
a szél megöregedett,
a réten véres füvet legelnek a lovak
Azt mondják, hogy valaki látta a város
szélén
egy kocsmában, részegen, nádból font ágyon elnyúlva
Mások azt állítják, hogy eladta a Kódot
ezer drachmáért, és mások azt állítják,
hogy Godot régóta halott
vagy inkább soha nem is létezett
Évszázadokon át vártam,

mint a Nagy Ígéretet
mint a paradicsom ügynökét
Egész életemben mindennapi krumpli adagomat ettem
a csodálatos receptre várva
tisztelőre tüzeket gyújtottam
ezüstitrombitákba fújtam
De íme eljött az este. Hamarosan
megjelenik egy Fekete Lepke ,
és egyetlen szárnycsapással
egyesíti a két évezredet

(Fordította: Balázs F. Attila)

A bérkocsis most nem a hátsó bejáratnál állt meg, hanem a Keleti pályaudvar főbejáratánál, és először nem tudtam mire vélni a hatalmas sort. Olyan hatalmas volt, hogy a lépcsőn kacsaringózott a vége.

8 Kondor Vilmos

A KORONAŐR MÁSODIK TÉVEDÉSE részlet

Lajos elszámolt az áglerrel, majd fogta a táskáját, én a vállamra lendítettem a hátizsákomat és együtt bementünk a pályaudvarra, el a sor mellett, amely a jegyiroda felé kígyózott.

– Hogyan fogunk

itt jegyet venni? – kérdeztem inkább magamtól, mint Lajostól.

– Ahogyan reggel is megvettem a jegyet Amalie-nak – felelte bátyám, és határozottan eltolta maga elől az embereket, majd odasietett a jegykiadó ablakhoz, és egyáltalán nem zavarta, hogy többen hangosan megkiabálják, amiért tolakodni akar.

– Kérem, én nem tolakszom – felelte Lajos nyugodtan. – Olyan én soha nem tennék. – Én mögöttem lépkedtem, bátyám megállt az ablaknál, megkocogtatta az üveget, mire egy ceruzavékony bajszú, lenyalt hajú, fiatal férfi felpillantott, és intett neki. Lajos elnézést kért az asszonytól, aki három gyerekével állt a sorban, majd odament egy oldalajtóhoz. Oda sem értünk, az ajtó kinyílt, mi pedig beléptünk a zsúfolt helyiségbe, noha csak ketten dolgoztak benne, de kívülről akkora volt a tömeg nyomása, hogy úgy éreztem, bármelyik pillanatban ránk tolhatják a falat.

– Farkas – nyújtotta felém kezét a ceruzabajszú férfi –, szolgálatára.

– Hogysmint – fogtam vele kezét. Noha piperkőcnek látszott, aki talán még egy orefuménekesnőnél is többet fogalkozott a külsejével, a fiatalember kézfogása erős volt, és határozott. – Wertheimer.

– Elvtárs! – bömbölt egy ormóttan hang az ablak túloldaláról.

– Egy pillanat – intett felé Farkas.

– *Elvtárs!* – süvöltötte a férfi. Farkas sóhajtott, és odament az ablakhoz.

– Elvtárs, egy jegyet Kaposvárra – követelte a férfi.

– Milyen osztályra? – tudakolta Farkas.

Az utas elvtárs arca vörös lett, és a kezében tartott *Vörös Újsággal* hatalmasat csapott a carrarai márványpultra, és ezt harsogta:

– Maga úgy látszik, burzsuj, ha ilyet kérdez, mert tudja meg, hogy ma már nincs osztálykülönbség!

Farkas sóhajtott, adott neki egy jegyet harmadosztályra, majd becsukta a kis rézajtót az ablakon, valamit kollegája fülébe súgott, és visszajött hozzánk.

– Elnézést. Az úrelvtárs most hazamegy Kaposvárra, és ott fogja terjesztetni, miszerint ő szüntette meg a proletárdiktatúra alatt a vasúton az osztálykülönbséget – mosolygott.

– Károlyom, kellene pár jegy – mondta a bátyám.

– Hogyne, hadnagy úr. Hova lesz a menet?

– Egyet nekem Párizsba, egyet meg a bátyámnak Bécsbe.

Farkas nyelt egyet.

– Hát, kérem, az nem biztos, hogy...

– Ne aggódjon Farkas, ezt már nem a tartozása terhére kérem – nyugtatta a bátyám. A jegyirodista megtörölte a homlokát. Lajos benyúlt a zsebébe, és előhúzott egy barna bőrtárcát, amely meglehetősen hasonlított az enyémehez. Nem véletlenül. Apánktól kaptunk egyet-egyet a tizennyolcadik születésnapunkra. Üresen. Azt mondta, a mi feladatunk gondoskodni arról, hogy mindig legyen benne pénz. Lajoséban volt. Az enyémben is, csak éppen nem a sajátom.

– A párizsi szerelvényre, kérem, még csak menni fog – közölte a jegyirodista, és óvatosan megvakarta a halántékát, nehogy összekócolja gondosan fésült frizuráját. Több brillantin volt rajta, mint egy egész templomi kóruson. – Párizsba nem akarnak menni annyian. Meg hát az messze van, kérem tisztelettel. Nochdazu többen azt állítják, hogy ott franciák vannak – kacsintott rám. – Ott laknak. Párizsban. Én magam is meg tudom ezt erősíteni.

– És a bécsi?

– No, kérem, azzal már gondok akadnak – sóhajtott Farkas. – Mert, ugye, kérem, Párizsba is csak Bécsen keresztül lehet menni, tehát vannak a Párizsba szóló jegyek, meg vannak a Bécsbe szólók. Az előbbiből, abból van. Az utóbbiból, abból speciel jövő hét végére tudnék adni.

– Tudja mit, Farkas? – csapott Lajos a vállára. – Adjon akkor kettőt Párizsig.

– Nos, természetesen hadnagy úr, mi sem egyszerűbb, csakhogy az, kérem, sokba fog kerülni.

Bátyám, az örök úriember, aki akkor is gazdag tudott lenni, ha egy fillérje sem volt, odatartotta a jegyirodista elé a bankókat, melyeket legyezőszerűen fogott meg, akárha egy parti leosztott kártyát. Farkas motyogott valamit, erősen számolt fejben, Lajosnak meg még ahhoz is volt pofája, hogy az ajtó melletti vasszekrényen doboljon az ujjával. A jegyirodista kihúzott pár ötvenkoronást, hümmögött, odanyúlt még egy kék bankóért, de bátyám jó érzékkel elrántotta előle, az irodista pedig csalódottan konstataulta, hogy többet nem kap.

Tíz perc múlva a fűjtató szerelvény mellett álltunk. Gyorsan átgondoltam, hogy mit mulasztottam el megtenni, és mi fontosabb: előkeríteni valahonnan Ambrózyt, akinek az üzenetemben mindent megírtam, majd loholni

Szloboda meg egy névtelen és arctalan asztalossegéd után, vagy felülni a párizsi vonatra, hogy Bécsbe érve mihamarabb munkához láthassak.

Meg sem fogalmaztam magamban a kérdést, máris tudtam a választ.

10 Lajossal megkerestük a vagonunkat, megmutattuk a jegyet a kalauznak, aki felengedett minket a szerelvényre, noha nem nagyon láttam, hogyan férhetnek fel még többen. Természetesen nem Párizsba, és nem is Bécsbe utaztak az üres kosarat meg gyűrt zsákokat magukhoz ölelő emberek és asszonyok, hanem Pest környékére, a legjobb esetben Győrbe, de olyan sokan voltunk, hogy a folyosón is alig bírtunk megmozdulni. Bűdös volt, meleg, és mire odaértünk a fülkénkhez, már az sem segített, hogy csodák csodájára senki sem ült a helyünkön. Fellendítettem a hátizsákomat az ülés fölötti hálóbá, Lajos ugyanezt tette a táskájával, majd odaléptem a lehúzott ablakhoz.

– Indulás lesz, nemsokára – jegyezte meg egy tanítóforma férfi a sarokból. Órára pillantottam. Három óra múlt tíz perccel. Ha minden jól megy, akkor időben, fél négykor el is indul a három órás vonat.

A mozdony erőteljesen szuszogni kezdett, én pedig az ablakon kihasználva tekintetemmel egyre azt a titokzatos ládát kerestem. Csak éppen sehol nem láttam. Lajos hátradöntött fejével dohányzott, se a kinti ricsaj, se a benti meleg nem zavarta, én pedig éppen fel akartam húzni az ablakot, amikor a kalauz végre fütyült egyet, a vagonajtók bezáródtak – egyet kivéve.

A tömeg egyszerűen szétnyílt, ahogy nyolc rosszarcú vörösőr jelent meg két még rosszabb arcú népbiztost kísérve. Elöl ment két legény, mögöttük két másik vitt egy nehéznek látszó ládát, aztán jött a két népbiztos, komor és eltökélt ábrázattal, mögöttük meg még négy vörösőr. Odasiettek az egyetelen, még nyitott vagonajtóhoz, a két vörösőr felrakta a ládát, felugrottak, őket követte a két népbiztos, és akkor a vonat lassan elindult. Azt vártam, hogy a maradék hat rosszarcú vörösőr zsebkendőjét húz elő a zubbonya zsebéből, és orrukát trombitálva búcsúztatják bátor társaikat, de ez már Lajos hatása volt. Mellette hajlamos vagyok az ilyen abszurd gondolatokra. Az azonban nem volt abszurd gondolat, sokkal inkább zavaró és ijesztő, hogy a vágányról lassan kihúzó szerelvény utolsó vagonjára felugrott még három bőrkabátos férfi, akik közül az egyik – meg mertem volna esküdni – az eltökélt Wagast rendőrkapitány volt.

Nem kellett túl sok idő, hogy átgondoljam, mit kell tennem. Adta magát, ahogy Lajos szokta mondani. Adta magát.

– Figyelj, mi most kettéválunk – mondtam a bátyámnak.

– Nocsak.

– Most szállt fel az a rendőr a vonatra, aki tegnap letartóztatott.

– Neve?

– Wagast József.

Lajos felhúzta a felső ajkát, akár egy kutya, amelyik rágcsálót szagol.

– Nagyon egyszerű, hogy mit kell tennem – folytattam. – Nagyon egyszerű. Adja magát, Lajos. Mi most kettéválunk, én elindulok a másik irányba, te meg maradsz itt, a helyeden. Az első állomáson leszállok, ekképpen híva fel magamra Wagast és az emberei figyelmét. Remélhetőleg követni 11 fognak, és velem foglalkoznak, rólad meg elfeledkeznek – magyaráztam.

– És azzal mit érünk el?

– Azt, Lajos, hogy Bécsből nagyjából kétszázötven kilométerre vagyunk, Párizstól meg ezerkétszázötven kilométerre. Én meg tudom találni a módját annak, hogy eljussak oda holnapig, de te nem. Neked tovább kell menned – álltam fel.

– Ne légy ilyen drámai, Miklós – nevetett fel Lajos. – Nem csatába méész.

Próbáltam én is nevetni, legalábbis annyira, hogy bátyámat megtévesszem. – Nem láttál még drámainak – feleltem, és ebben igazam volt. Átéltünk néhány drámai, és szerencsére jóval több komikus helyzetet, de Lajos nem volt ott a fronton, és aki ebből kimaradt, az rögvest másként értelmezi a „drámai helyzet” fogalmát. – Figyelj, azt te is tudod, hogy mekkora ökörség lenne itt maradnunk, ha egyszer egy rendőr, aki tegnap vitetett be a kapitányságra, pont arra a vonatra száll fel, amelyen mi is utazunk. – Felhúztam a szemöldököm. – Mondd, hogy véletlen.

– Mondanám, de nincsenek véletlenek – bólintott Lajos.

– De vannak, csak nem szeretjük őket.

Hátamra lendítettem hátizsákomat, megigazítottam kalapomat, ám Lajos odanyúlt, levette a fejfedőmet, és gyorsan belegyűrte a hátizsákomba, majd a táskájába túrt, és némi matatás után elővett egy sildes olajosvászon sapkát, és azt nyomta a fejembe.

– Így jobb lesz – bólintott elégedetten. – Ez jobban áll, és ha rohansz, akkor nem kell fognod, hogy a fejedben maradjon.

– Vigyázok rá.

– Szavadon foglak – mondta Lajos, aztán gyorsan átölelt, meglapogatta a vállam, és kezébe fogta a kezem. – De inkább magadra vigyázz, öcskös, rendben? – Ezt úgy mondta, mintha nem három év lett volna köztünk, hanem legkevesebb tizenhárom.

Megszorítottam a kezét. – Csak mindig szélirányban – búcsúztam tőle azzal a mondattal, amit még kölyökként olvastunk az egyik Vernében.

– Csak mindig szélirányban – mondta ő is, aztán kiléptem a fülkéből, és elindultam Wagasték felé. Egyszerű volt a tervem. Megvárom, amíg odaérnek hozzám, aztán a következő állomáson magamtól leszállok. Vagy leszállítanak, a különbség nem bírt jelentőséggel.

Nehezen tudtam átverekedni magam a szardínciaszerűn álldogáló tömegben, amelyről megint az az ostoba játék jutott eszembe, amelyet Barry kadéttársam kastélyában játszottunk. Ráadásul azt vártam volna, hogy minden egyes állomáson többen szállnak le, mint amennyien fel, és így
12 enyhül egy kicsit a nyomás, de nem így történt. Alig bírtam magam elverekedni a vagon végéig, ahol úgy döntöttem, hogy megállok, nem megyek tovább. Ha Wagast engem keres, jöjjön csak, minél később ér ide, annál jobb, mert minden egyes megtett kilométerrel csak közelebb kerültem Bécshez.

Fejemet a falnak támasztottam, lehunytam a szemem, és próbáltam nem figyelni a körülöttem aszalódó-préselődő emberekre, ám a fületem megütötte egy idős sváb paraszt, meg egy kisvárosi jampec beszélgetése.

– Kérem, menjen már arrébb – nyögte a jampec vékony nyakkendőben.
– Nem férek el magától.

– Dehogy metyek – felelte a sváb paraszt sértődötten. – Peteg a lápam, örülök, hogy állni tudok, nemhogy maga miatt moszogni.

– Kérem, ez tűrhetetlen, most már a lábomat tapossa a paraszt elvtárs!
– panaszkodott a fiatalember, és láttam rajta, hogy elég lenne közelebb hajolnom hozzá, és rákiáltani, hogy „Bú!”, máris összehúzta volna magát. Ráadásul ennek is olyan vékony volt a bajsza, mintha ceruzával húzta volna oda a vonalat. Lajos biztosan megkérdezte volna tőle, hogy először kiszínezi-e az egészet, és aztán radírozza vonallá, vagy csak úgy nagyvonalakban kriksz-krakszolja az orra alá.

– Maga engem ne elftársazzon! – csattant fel a paraszt oly dühösen, hogy lekonyuló bajsza is beleremegett. Többen helyeslőleg morogtak. – Nem vatyok én magának asz elftársa! Talán a zehntársa, de ha nem hatyja appa, úty nyakon letyintem, hogy az életben nem lesz magából zwölftárs!

Többen felröhögtek, velem együtt. Csak a fiatalember nem nevetett, mert valaki belenyomhatta a könyökét a bordái közé, mire a ficsúr felnyögött, szemébe könny szökött, de meg már nem mert szólalni. A sváb parasztember mérgelődve mozgolódott, hasával nagyobb helyet faragott magának, aztán kalapját a szemébe húzta, és csöndben, mozdulatlanul állt.

A vonat egész tempósan haladt, én pedig azon gondolkodtam, hogy ennyi erővel ott is maradhattam volna Lajos mellett, mert lehet, hogy Wagast is elakadt valahol.

A szerelvény lassítani kezdett, a kalauz pedig éktelen hangon kiabált valahol, hogy: – Komárom! Kohomáhárohom! – Egyre többen mozdultak meg körülöttem, aminek nem győztem eléggé örülni, mert nehezen vettem már a levegőt, szívem erősebben dobogott, és bármennyire is tisztában voltam azzal, hogy csak képzelődöm, mégis azt éreztem, mintha egy kéz a torkomat szorongatná. Egyelőre nem erősen, de az érzés ismerős volt, és tudtam, hogy

pár óra múlva a kéz szorítása olyan erős lesz, hogy még levegőt is nehezemre esik majd venni.

Kipillantottam a fejek fölött, le a peronra. Wagast nem látott meg, de én észrevettem őt. Azt azért mégsem akartam, hogy a tekintetünk összesetalálkozzon, ezért fejemet lehajtva én is az ajtó felé araszoltam, és amikor végre kiléptem abból a gyötrő szardínásdobozból, még egy mély lélegzetet sem bírtam venni, mert Wagast két embere rögtön elkapta a karomat, a rendőrkapitány meg élvezeteg vigyorral nézett rám gyűrött és pecsétes kalapja alól.

– Nocsak, nocsak, Wertheimer. Nem azt mondtuk, hogy nem hagyhatja el Budapest területét?

– Ezt mondta volna? – húztam fel a szemöldököm. – Nem emlékszem. Maguk annyit szeretnek beszélni, hogy ha minden szavukra odafigyelnék, abba bele lehetne bolondulni.

Az egyik pribékje magától értetődően gyomorba vágott. Kicsit meggörnyedtem.

– Figyeljen oda, miket hord össze, Wertheimer – sziszegte Wagast, én meg gyorsan körbepillantottam. A pályaudvar itt is ugyanúgy hemzsegett az emberektől, mint a Keletiben, illetve az ország összes vasútállomásán nagyjából tizennyolc októbere óta. Azóta annyi minden történt, de egy dolog állandó volt: az emberek nem bírtak nyugton maradni, hirtelen mindenkinek mehetnékje – vagy éppen menekülhetnékje – támadt, ráadásul azzal, hogy a bolsevikok minden gépjárművet rekviráltak, nem is maradt más, csak a vasút.

Éppen ezért csillant fel a szemem, amikor megpillantottam az épületnek támasztva egy motorkerékpárt. Tudtam, hogy sem erre a vonatra, sem a következőre nem fogok felszállni.

Wagast magyarázott valamit, én hagytam, hadd mondja csak, amit mondania kellett, és még azt is hagytam, hogy a két pribék a karomat szorongassa. Biztos voltam abban, hogy senkinek az égadta egy világon fel nem tűnik, hogy valakit – jelesül engem – lefogtak. Tudtam, hogy Lajos látja, mi történik, de mindezzel nem törődtem, mert azon törtem a fejem, hogy hogyan tudnám megkaparintani azt a motort, amelyet az állomásfőnöki iroda elé támasztottak le, és amelyet egy rosszkínézetű suhanc őrzött.

Léptem egyet előre, hátha rájönnek, hogy el kellene vezetniük. Rájöttek. Wagast egyre jobban feltűzelte magát, ahogy a mozdony is, így mindkettő szinte egy időben elindult meg. A mozdony a bátyámmal Bécsen keresztül Párizs felé, én pedig Wagasttal meg a mamelukjaival az állomás-épület irányába. Amikor Wagast belátta, hogy nem fogok egy szót sem szólni, megindult előttem, akár egy kopasznyakú kakas, aki azt hiszi, hogy megbúbolta a legmakacsabb tyúkot az udvaron, és én pontosan ezt akartam.

Tudtam, hogy amennyiben bevisznek egy zárt helyiségbe, akkor onnan sokkal nehezebb lesz kijutnom, nemhogy megszereznem a motorkerékpárt, amelyet most még csak egy vörösőr őrzött, de az se valami lelkesen, mivel éppen a *Vasárnapi Újság* egyik számát bújta. Amint magunk mögött
14 hagytuk a síneket, és az épület felé haladtunk, megbotlottam. Annyira nem, hogy elessem, de annyira igen, hogy a két pribék is elveszítse az egyensúlyát. Mindketten elengedték a kezemet, és igyekeztek megőrizni az egyensúlyukat, én azonban nem akartam azonnal kiegyenesedni. Jobb lábamra neheztem, ökölbe szorítottam mindkét kezemet, aztán az esés lendületét megfordítva hirtelen kiegyenesedtem, és vállmagasságból hátravágtam. Egy örült olasztól láttam ezt a trükköt, akit az embereim elkaptak, miután távcsöves puskájával két közlegényemet is a földre küldte a dombtetőről. Pont Szloboda volt az, aki két emberével elfogta a lunatikus talját, aki pont azt tette, amit most én. Úgy orrba vágta a kísérőit, hogy azok azonnal összeestek. Nekem most ezt nem sikerült teljesen elérnem, mert csak az egyiknek recscent az orra az öklöm alatt, a másikat a járomcsontján találtam el. Össze nem esett, de felkiáltott és az arcára tapasztotta a kezét. Fejemet oldalt fordítva láttam, hogy hol állt, és visszakézéből lekevertem neki egy pofont. Jobb a pofon, fiam, az öklödnél, mert egy ökölcsapásba beletörhet a te csontod is, de egy kiadós pofonba, még ha minden erődet bele is adod, és még ha visszakézéből kevered is le, szóval egy kiadós pofonba a legroszszabb esetben is csak a bütykeid sajdulhatnak bele, a hatása viszont azonnali. Ez a pribék is úgy terült el, mint marha a vágóhídon. A biztonság kedvéért lehajoltam, és a két férfi fejét alaposan egymáshoz vertem. Ellenkezni sem volt erejük.

Szemem sarkából láttam, amint Wagast szája elkerekedik, a háttérben pedig az újságolvasó vörösőr a fegyveréért nyúlt, de nem bírta előrántani, mert egy idősebb, pápaszemes úr a sétabotjával úgy rávert a karjára, hogy azonnal eltört, a ficsúr meg beledőlt a földre ejtett újságjába. Az úr mintha mi sem történt volna, ballagott tovább, és kétlem, hogy rajtam kívül bárki észrevette volna, hogy mi történt. Wagast a földön fekvő két emberére pillantott, majd rám, aztán a háta mögé.

– Ezt keservesen megbánja, Wertheimer – sziszegte, és csak most jutott eszébe, hogy elővegye a fegyverét. Mert akkoriban az nem is volt rendes bolsevik, akinek nem jutott legalább egy pisztoly. Igaz, a legtöbbjének csak M.1898-as Rast Gasserre futotta, amely megbízhatónak bizonyult, ha az ember rendszeresen karban tartotta, szétszedte, tisztította és olajozta, ám én ezt nem nagyon néztem ki ezekből a harcias bolsevikokból, a vezetőiket leszámítva ezek ugyanis nem láttak harcot, a vezetőik meg inkább hadifogságba estek, csak ne kelljen próbálniuk egyszer az életben férfiként viselkedni. Azt azonban nem akartam kockáztatni, hogy megtudjam, vajon

Wagast rendben tartja-e a fegyverét, ezért két lépéssel előtte termettem, lefogtam a kezét, és szépen elvettem tőle a Steyer M1912-est, amely sokkal jobb fegyver volt, mint a forgótáras Rast Gasser.

– Ezt nem teheti – közölte Wagast. – Ez főbenjáró bűncselekmény, ezért...

– Tudom, személyesen Szamuely fog agyonlőni – feleltem. A vérszomjáról elhíresült népbiztosnak azonban még súlyos indokra sem volt szüksége ahhoz, hogy valakit agyonlőjön vagy felakasztasson. Közben az utasok, akik odaértek a földön fekvő vörösőrökhöz, szép csendben átléptek fölöttük, senki meg se torpant, hogy segítsen, vagy akár csak megkérdezze, hogy mégis mi történt. A vonat eltűnt a távolban rajta Lajossal meg a titokzatos ládával, amelyről még mindig nem tudtam, hogy mit rejt.

– Pontosan! – visította Wagast. – Személyesen fogok gondoskodni róla, hogy ott lógjon a forradalom árulói között! Maga nemcsak a forradalmat árulta el, Wertheimer, nemcsak a hazáját árulta el, hanem a magyar proletárt is elárulta, aki pedig vérével és verítékével építette fel ezt itt – mutatott maga elé széles mozdulattal.

– Azt a töltést, amott? – kérdeztem.

Wagastnak erre még vörösebb lett a feje, olyan vörös, hogy maga Korvin Ottó is büszke lett volna rá, Landler Jenőről nem is beszélve. Azt azonban nem akartam, hogy Wagast miattam kapjon agyvérzést, így fogtam a pisztolyát a csövénél, és a markolatával gyorsan halántékon csaptam. Wagast összerogyott, én pedig kivettem a tárat a pisztolyából, majd a három vörösőr fegyveréből is eltávolítottam a lövedékeket. A fegyverüket nem vettem el, azt azért egyelőre el akartam kerülni, hogy fegyveres körözött bűnöző legyek. Elég volt a körözött bűnöző, mert arra mérget vehettem, hogy amint ezek magukhoz térnek és összeszedik magukat, attól kezdve engem körözni fognak. Ami, bevallom neked, fiam, nem különösebben izgatott.

A bolsevikok csak Budapestet meg pár nagyobb várost tartottak az uralmuk alatt, vidéken a legtöbben csak legyintettek a Pestről érkező hírekre, bármennyire is ölték az embereket Szamuelyék meg a Lenin-fiúk.

AZ ÉLET ÉRTELME

Szerettem a Mártírok útján ferdén tűző
napsugarat nyári délután a játszótérre menet;
az óvodai sajtos makarónit tejföllel;
Márialigeti megnyugtató hangját, ahogy dörmögi:
semmi baj, kolléga úr, három napig feküdjön és kutya baja;
titkok csillagútján a bécsi csomagok közeledtét;
az égis pumpáló erőt, amikor anyám azt mondta:
a járókelők nyakán káposztafajak ülnék, gondoljak rájuk így;
szenteste beszívni az angyaljárta szobalevegőt;
gojkómiticses film után a Mechwart téri indiánrohamot;
Németh Ildikó piroscsíkos pólóját az öltöző fogasán,
amíg a gimiben a tornaóra tartott;
a kozmikus nyári záport az érettségiről kilépve;
Szerencsi Évát, aki néha megjelent vizslájával,
mikor a tanácsháza mögötti parkolóban cigiztünk;
forradalmi lelkem, ahogy egy évfolyamtársamtól
azt kértem: hozzak neked szamizdat-újságokat?;
szerettem, hogy valahonnan ide került egy gyerek,
új irányt adva a széthulló családnak;
és hogy a cél láthatatlan, tehát holtbiztos;
elélvezni rejtett szerelmek úrsétáján;
olykor hinni, hogy szívem barlangja Platón kutyaóla;
kiszállni a PhD-programból, hogy életem
Faust-regényét írjam meg inkább;

szerettem hangulatra bízni a folytatást, bármit is súg,
énekelni villamoson, fölállni megunt társalgásból;
seggbe rugdosni az élet olvatag viasszszobrait;
szerettem hajnali szélben cserkelve vadnak érezni magam,
fát ölelve hozzáöregedni az erdő csöndjéhez;
nagy, érző sétára menni a Margitsziget Arany-fái közt;
házipapucsban várni a nyugdíjpostást,
mintha legalább most tagja lehetnék a társadalomnak;
várni, hogy a szenvedésben azért áradnak-e bennem felhők;
szerettem a dobolást: földzáport a koporsóm fedelén,
a tompuló morajt, ahogy szétszéled a temetési menet,
szeretteim mennek haza súlyosan áttetsző léptekkel,
a név, hogy Végh Attila, egy ideig még képeket idéz bennük,
de végül a hangalak győz, a hangalak.

18 MÚLT KOR

Múltkor a metrón láttam az arcod, pedig nem voltál ott.
Tudtam, hogy nem, mégis megálltam, abban a hitben.
Hát ilyen a metró, szétvisz az alagútban egy álmot.
Ott, a föld alatt talán mind szeret, aki itt nem.
Tükröződés voltál, illanó reflex játszott a plexin.
Átmásoltad hiányod, ámuljak, hülye élő.
Föl a mozgólépcsőn unott képet vágtam, ez terepszín.
Ne lássák, hogy üzentek nekem ennyire mélyről.
Nem gondolok rád – utána egész nap erre gondoltam.
„Forget my fate” – énekeltem, megidézve Didót.
Közértbe mentem, otthon vacsorát főztem, ettem. Gyorsan
elaludtam, de ereimben már plexi folyt.

BÓBITA LÁJKOL

19

Bóbita, Bóbita lájkol,
körben a hekkerek ülnek,
bútol a rendszer, a bájtok
hardvereken menekülnek.

Bóbita féjszbukon élvez,
kürtöli szét, hogy az élet
mennyire szar; a nevéhez
hónapok óta nem érhet.

Bóbita nem baszik otthon,
kurvadugás ma a terve,
ám mikor elfogy a kotton,
élvezi szájba beverve.

Nem javul ettől a kéjtől,
pótcselekedni öreg már.
Rág piritóست. Köcsögéből
már megin' elfogy a lekvár.

20 ZEUSZ DALA HOMÉROSZHOZ

Éjjel az Olümposz tetején,
emlékszel, Homikám, te vén pimasz?
Vajúdott anyád a völgybe' lenn,
horkolva kacagott bölcs Héliosz.
S miközben lovacskaí aludták a Nap álmát,
homályos szemeidből kinyargaltak a lámpák.
Hagytam, hogy lásd azt a feketét,
ami az üzenet. Az egyetlen.

Van, hogy két gondolat majdnem találkozik.
Indul az egyik, nevezzük A-nak,
esőverte utcán, idegen szívekben járkal,
meg-megáll, eltöpreng egy kietlen fejben,
komoly átutazó, akit folyton turistának néznek,
és megy tovább, csillogó macskakövön,
itt sincs kiadó szoba, és nincs visszaút sem,
a gondolat megint túljárt valaki eszén.

Még tartóztatja a reszkető anyag,
súrlófény a falon, felhőcsipkés határ,
de menni, menni kell tovább, a
belvárosra omlott minden peremkerület.

A másik gondolat, nevezzük Á-nak,
épp levált egy harmadikról (ennek nincs neve),
most sötét színpadon áll, a szeme világít,
nézőtér nincs, csak egy kerti pad
(A álmodta meg, onnan került ide),
ismeri a világ összes fáradtságát,
ül rajta valaki, figyel a sötét szempár.

Régészt talál szíven így egy folyosó.
A, a gondolat elindul, ujjong,
forrón szétsugárzik. A-nak ekkor
már története van, már tudja, merre él.
Most várni kell, most Á álmodik,
talán utat talál benne az ébredés.

Minden megoldás jó és tragikus.
Ha A és Á összefut egy hajnalon,
az a felismerés városokat dönt össze,
ha elvétik egymást, a városok úgy is
ledőlnek. Porfelhőben versek guberálnak.

22 MIT UNOK?

Az egyformaságot.
A két politikai oldalt.
A szentháromságot.
A Négy évszakot.
Az Ötödik szimfóniát.
A hatalmat.
A hétvégét.
Ha nekem nyolc.
A Kilencedik kaput.
A Tízparancsolatot.
A tizenegyes rúgásokat.

Ha rákérünk az interneten Végh Attila műveire, azt kell látnunk, hogy feltűnően kevés recenzió született eddigi köteteiről. Méltatlanul kevés. Holott az életmű (összesen tizenkilenc könyv) igen komoly súlyt képvisel a kortárs magyar irodalomban. Eb-

ben a tizenkilencben van verseskötet, esszékötet, dialógus (Vasadi Péterrel), fotóalbum, Parmenidész-fordítás. Jómagam már sok éve kísérem figyelemmel Végh Attila munkásságát, és mivel jó-

ban vagyunk (talán barátság is ez), időről időre megajándékoz újonnan megjelent köteteivel. Kettőnk kapcsolatának természete nyilván nem befolyásolja ennek az írásnak az alaphangját. Mindig is szánalmasnak tartottam, amikor haverok egymás könyveit magasztalják különböző folyóiratokban. Miközben az irodalmi élet egy jelentős része ebből áll. Attila legutóbbi verseskötetét, *A pillanat öregkora* címűt én most mégsem ezért fogom melegen dicsérni. Dicsérném akkor is, ha nem ismernénk egymást.

Egyszer sokáig ültünk egymás mellett egy vadászlesen, a Börzsönyben. Nyári hajnal volt, a tisztás még csatakos a harmattól. Felmásztunk a lesre, néztük lent, alattunk a szót, az etetőt, a tölgyerdő reggeli fényeit. Nem emlékszem, miről beszélgettünk, nem is lényeges. Csak a csendre emlékszem, ahogy egyszer csak nem éreztem szükségét a beszédnek, és nem érezte ő sem, együtt hallgattunk a magasban. Aztán lemásztunk, elindultunk be az erdőbe, és elég sok idő eltelt, mire valamelyikünk újra megszólalt. Két ember közötti elmélyült hallgatás. Szeretek hallgatni másokkal, de sajnos elég kevés emberrel tudok jól hallgatni. Attilával lehet.

A pillanat öregkora szomorú könyv, mondanám, ha lenne bármi értelme ennek. De nincs. Talán inkább annak lenne, ha azt mondanám: melanholikus. „A mélabúnak a tudás újréről való érzés, vagy az érzés újréről való tudás a legjellemzőbb tulajdonsága” – írja Nádas Péter Földényi F. László *Melankólia* című könyvéről. Földényi egyébként ez írja említett remek könyvében: „Beszélünk kell, egészen addig, amíg nincs mit mondanunk többé. Amíg ki nem fogyunk a szavakból és a gondolatokból, hogy azután már csak az elmondhatatlan és az elgondolhatatlan újrét érezzük. Nem magunk körül, hanem magunkban. Hogy a teremtésre és a teremtőre irányuló szavak és gondolatok helyett mi magunk kezdjük azt érezni, hogy mi vagyunk a teremtő és a teremtés. Hogy bennünk keljen életre az a viszály, amelynek se okát, se célját nem ismerjük. Hogy mi vegyük körül magunkat egy istennel és egy ördöggel, remélve, hogy talán segítenek levenni rólunk ennek a viszálynak a terhét.

Györffy Ákos 23

„AMEDDIG A VÉGTELEN ELFÁJ”

Végh Attila: *A pillanat öregkora*

S hogy magáról a teremtésről többé semmit ne tudjunk mondani vagy gondolni. Csak a gondolatából kibomló űrt árásszuk magunkból.” Végh Attila könyvének olvasása közben sokszor jutott eszembe Földényi *Melankóliája*.

24 A két könyv hasonló perspektívából szemléli a, mondjuk így, léteezést. Hasonló, azaz melankolikus perspektívából. Illúziótlanul, olykor azonban mégis valamiféle szomorúsággal. Olyan szomorúsággal, aminek vajmi kevés köze van az érzelmekhez.

„Húzd ki a csónakkarót, hadd menjen.” Mindjárt ezzel a sorral indít a kötet *Átokhínár* című verse. Hadd menjen. Hová. Ússzon ki az a csónak a lét ismeretlen, félelmetes és fenséges vizeire. Végh Attila ebben a határtalan-ságban érzi otthon magát. Ebben, és nem a lehatárolt, ismertnek tudott emberi világban. Ez a világ szemmel láthatóan untatja, nem tud, de főként nem is akar mit kezdeni vele. Ez az attitűd egy felületes szemlélő (olvasó) számára akár még nagyképűnek, önteltnek is tűnhet. Egy gőgös alak, aki felülről és kívülről néz rám. Mit képzelsz. A jelenkor demokrácia- és egyenlőségörületében valóban kirívóan artisztikus póznak látszik. A költő – vagy általánosabban fogalmazva – a művész ebben a mi jelenkorunkban a sokféleség egy darabja, a nagy kirakó egyik eleme. Ahogyan eleme még az informatikus, a bolti eladó vagy a rendőr. A művész a gépezet része, *ugyanannak* a gépezetnek a része, mint a többiek. Holott ez nincs egészen így. A művész eredendően arra születik, hogy azokat a bizonyos félelmetes és fenséges vizeket fürkéssze, hogy az ismeretlen hajósa legyen. Napjaink művészetében mindez alig van jelen, de ez nem változtat azon, hogy a művész alapvetően *kívül* áll, és soha nem belül. Kívül úgy, hogy közben persze azzal is tisztában van, mi történik belül. De nem az érdekli. Végh Attila verseiben ez a *kívül* az irányadó. Az érdekli, ami odakint van, az a part, „ahová csak hajóroncs vihetne el.” (*Átokhínár*) Ez a klasszikus költőszerep, mondhatnánk. Mondjuk is így. A jelenkor emberétől mi sem áll távolabb, mint ez a költői alapállás. Nem tud mit kezdeni vele, nem érti, és ha nem érti, azonnal indulatokat is gerjeszt benne. De ez – ismétlem – csak a felületes olvasóban merülhet fel. Aki *tud* olvasni a sorok között, egészen mást fedez majd fel a versekben. „Boldogság éppen addig érezni, ameddig a végtelen elfáj.” – olvassuk a *Formalin* című versben. Mi más ez, ha nem egy melankolikus megrendítő önvallomása. A végtelenről van szó, az ismeretlenről, arról, amire valójában nincs szavunk. „Elhódítottunk már mindent az ismeretlentől” (*Globális fohász*), pedig épp az ismeretlen az, ami az ember életének bármiféle értelmet és jelentőséget adhat. A lét numinózus, szinte megsemmisítő betörése az emberi világba, ez az, aminek a hiányától szenvedünk. A *pillanat öregkora* sok helyen mutat fel az előbbihez hasonló, töről metszett melankolikus sorokat. „Ne mozdulj. Engedd, hogy a mítosz elérjen.” (*Európa elrablása*), „az élményfürdővé fogyó tenger” (*A magyarokhoz*), vagy az, hogy „a rendszeren túl létezik egy ország, a meg nem született boldogok

hona" (Az ő). Sorolhatnám tovább, de talán a fentiekből is látszik, hogy amiről itt szó van, az korántsem vicces vagy szellemes (noha Végh majd' minden kötetében szerepelnek többnyire valóban szellemes rövid szójáték-versek vagy egysoros aforizmák), szóval korántsem akar megfelelni semmilyen divatnak vagy elvárásnak. Visszafogottan díszített versmonda- 25
taival oda akar hatni, ahová hatni egyedül érdemes.

Érdekes mellékvágány lehet Végh Attila verseinek értelmezéséhez, hogy miféle viszonyban állnak az ógörög filozófiával vagy épp Martin Heideggerrel. Kevés olyan költő van a kortárs magyar irodalomban, aki a filozófiát ilyen intenzíven építené be műveibe. És még kevesebb olyan, aki a filozófiának ezt a versbe töretését mégis ilyen észrevétlenül művelné. Mert amikor verseit olvassuk, nem az tűnik fel, hogy itt egy mitológiai alak bukkan elő, ott pedig egy heideggeri gondolatmenet bújik meg. Mindez csak a vers tartószervezetét erősíti, de sosem válik nyomasztóan tudálékossá vagy erőltetetté.

A kötet nem egy megrendítő és emlékezetes verset tartalmaz. Elég, ha csak a metszően ironikus és hideglelős *Undorító vers* című darabot említem, vagy a *Valahogy így* címűt, amelyben a versek cseppet sem idilli keletkezéstörténetéről beszél („a versekbe csomagolt fényt szeretteidtől szívta el”), és akkor ott van még a *Dudu utolsó útja*, amelyben egy macska halála ég az olvasóba, vagy a *Levél lányomnak*, amit szerintem könnyek nélkül elég nehéz végigolvasni, főleg, ha az embernek gyereke is van.

Azzal kezdtem, hogy Végh Attila recepciója feltűnően szerény, irodalmi díjakkal nem igazán halmozta el, könyvei nem képezik diszkurzusok tárgyát. Ami elég érthetetlen, tekintve hogy költészete az egyik legmarkánsabb hang manapság. Ebben a viszonylagos visszhangtalanságban valószínűleg közrejátszik az is, hogy az a költészet, amit művel, nem tagozódik be egyetlen uralkodó áramlatba sem, nem a hön óhajtott kánonba kerülés hajtja. Némiképp tártalan, bár bizonyos elemeiben talán rokonítható Vörös Istvánnal, Kemény Istvánnal vagy az idősebbek közül Vasadi Péterrel és Tornai Józseffel.

A *pillanat öregkora* egy igen erős verseskötet. Ideális breviárium melankolikusoknak, illetve mindenki másnak, akit még érdekel az *odaíti* óceán, melynek partján Caspar David Friedrich szerzetese is áll. Mert Végh Attila tulajdonképpen *ugyanonnan* szemléli a létet, mint Friedrich figurája. Könyvéből megtudhatjuk, hogy végül is mi az, amit a nekünk háttal álló szerzetes olyan odaadón figyel. (*Napkút Kiadó, Bp. 2013*)

Mire való a filozófia? – teszik fel a kérdést időről időre nemcsak a bölcsészettudományok iránt kevésbé fogékony szkeptikusok, hanem a szakma elkötelezett művelői is. A válasz általában éppen olyan banális szokott lenni,

26 Reichert Gábor

„MEGHALNI JÓ”

Végh Attila: *Hogy szívedet*

kiürítsd...

mint maga a felvetés: a filozófia végső soron a legalapvetőbb emberi fogalmak jelentését igyekszik feltárni, úgymint *élet, halál, idő, sors* – hogy most csak a legfontosabbakat említsük. Van aztán a tudományágnak egy egészen speciális vadhajtása is, amit mindközönsége-

sen kocsmafilozófiaként emleget a népnyelv. A kérdések és a válaszok lényegében itt is ugyanazok, csak a végiggondolás módja tér el egy kicsit – vagy inkább nagyon – a hagyományostól. Akárcsak Végh Attila regényében, ahol élet és halál végső problémái a legnagyobb természetességgel kerülnek elő, ám mindeközben maga a főhős – Alapi Vince, hatvanhat éves lerobbant költő – a valóságban egy pillanatig sem mozdul el az Ágnes presszóból, ahol a történet kezdetén egy korsó Unicum elfogyasztásával próbál véget vetni az életének. Pontosabban dehogynem mozdul el: a *Hogy szívedet kiürítsd...* egy intellektuális utazás története, amelynek főszereplője saját elhibázott életének stációit járja újra egy titokzatos idegen jóvoltából. Azt sem kell sokáig találgatnunk, hogy ki lehet az illető: „Persze hogy nem üzletember. Csak egy üzlet érdekl: amit az érdemesekkel megköt. Melanchton, Goethe, Marlowe, Chamisso, Thomas Mann és a többiek életük mélypontján találkoztak ezzel az emberrel, aki itt ül, szemben Alapi Vincével, a születésnapos költővel, az Ágnes presszó félhomályában, sárkánygyűűjét csavargatva, most, amikor kezdődik a kezdetetlen.” Az impozáns névsor is mutatja, hogy nem éppen új keletű témáról van szó, hiszen Faust-újráírásokkal finoman szólva is tele van már a padlás. Akkor mégis mi újat mondhat a klasszikus feldolgozásokhoz képest Végh Attila verziója? A *Hogy szívedet kiürítsd...* legizgalmasabb vonása, hogy a begyakorolt panelek mögött számunkra is ismerősnek tűnő sorsok, a magyar félmult tipikus élethelyzetei sejlenek fel, amelyek mintha azt sugallnák, semmi sem történhetett volna másképp – nemcsak Alapi Vincével, hanem magával az országgal sem. Persze erősen vitatható állításról van szó, de hát nem éppen erről szól a kocsmafilozófia vidám tudománya?

Furcsa megoldásnak tűnik – a fülszöveg meghatározása szerint – „önéletrajzi ihletettségű” és szociografikus beütésű próza, hoch-filozófia és ókori mitológia folyamatos egymásba játszatása, és ez sajnos sokszor az össze-

függéstelenség érzetét is kelti a regény olvastán. A szöveg olyankor emelkedik el az helyenként öncélúnak tűnő merengéstől, amikor valódi emberi történeteket mesél el, amikor érezni lehet, hogy komoly tétje van Alapi szimbolikus utazásának. A késő Kádár-kor és a rendszerváltás utáni évek pesti éjszakai életének leírása, az ott kóválygó kétes egzisztenciák vívódásainak elbeszélése akár indokolttá is teheti az ókori műveltséganyag játékba hozatalát (és a görög, a zsidó-keresztény, a távol-keleti stb. kultúrkörök állandóan változó összetételű vegyítését), de az egyes fejezeteket tartó epheszoszi látomások inkább díszítésnek, az önmagukban tökéletesen érthető és értelmezhető epizódokra felszerelt hivalkodó intarziának tűnnek. Holott a történet váza alapvetően letisztultnak nevezhető: adott a főhős és a Nulla Lukács néven emlegetett luciferi figura, akik *Az ember tragédiája* színeihez hasonlóan ugrálnak az időben, hogy egy-egy sorsfordító döntés újragondolásával próbálják megváltoztatni a meg nem változtathatót. Madách művére egyébként a szöveg egy ponton explicit módon is utal, amikor Andrea, Alapi utolsó szerelme jegyeket szerez egy rendhagyó *Tragédia*-előadásra, amelyben „Ádám egy ufonauta, aki elrabolja a Föld-lakó Évát. Lucifer meg egy leszakadt drogdíler, aki ráveszi a mit sem sejtő földönkívülit, hogy áldozatával együtt kapjanak be egy varázsgombát. Aztán elszállnak.” Alapi nem is palástolja előzetes véleményét az újító szándékú adaptációról, „elég nagy faszágnak tűnik – mondja –, de nézzük meg.” A Faust-mondakörhöz egyébként is ezer szállal kötődő *Tragédia* emlegetése többek között azért fontos eleme a regénynek, mert Végh szövege is hasonló következtetéshez jut el, mint Madáché mintegy másfél évszázaddal ezelőtt. Az „elég nagy faszágnak tűnik, de nézzük meg”-hozzaállást követve Alapi minden újrajátszott „színen” ugyanarra a végeredményre jut, vagyis rájön, hogy egykor meghozott rossz döntései nem pillanatnyi eltévelyedések, hanem sorsszerű történések voltak. S ha mindez nem lett volna elég világos, az első fejezetet szóról szóra újrajátszó utolsó fejezet összefoglalja nekünk a végső tanulságot: „A vita elfajul, egyre személyesebb. Végül a lány úgy érzi: már a saját szabadságára megy ki a játék. Keményen harcol érte, Alapi pedig – egyrészt mint aki birtokon belül érzi magát, másrészt azonban igyekeztén elméletibb síkra terelni a vitát – egyre fölényesebben ellenkezik, kifejtve, hogy ha valamit teszünk, meg tudjuk mondani, miért tettük, sőt, esetleg még az okot is meg tudjuk okolni, de ennek az oksági láncnak a végén az a végtelenül üres mondat áll, hogy »mert így akartam«. Az akarat tehát, amire Andrea olyan büszke, nem más, mint a kód, amelyben tettei indítékai eltűnnek.” Ennek illusztrációjaképp a vitát követően – akárcsak az első fejezetben – Alapi elrohanó szerelmét újra halálra gázolja egy teherautó, kesergés helyett azonban most már megkönnyebbülés

jut a költőnek osztályrészül, hiszen rádöbben, hogy „mindig is ez volt a cél”, tudniillik annak belátása, hogy „meghalni jó”. A szív végső kiürítése tehát a halállal való megbékéléshez, sőt egyfajta sajátosan értelmezett halálkultuszhoz vezet a – nemes egyszerűséggel „a halottaknak” ajánlott – kötetben, amely a klasszikus világirodalom nagyjainak felidézését lezárandó egy szintén régről ismert posztmodern gesztussal, az önmagát író regény toposzával zárul.

Nem állítok túl sokat, ha azt mondom, a *Hogy szívedet kiürítsd...* nem mérhető az előképeiül választott remekművekhez, de ezt nyilván senki nem is várja el tőle. Az élet és halál közötti átmeneti sáv kutatásával Végh beláthatatlanul nagyratörő vállalatot tett, amely szükségszerűen vezet a bukáshoz. A megválaszolhatatlannak tűnő végső kérdéseket, ahogy eddig valószínűleg soha senkinek, neki sem sikerült megválaszolnia – de már maga a nekiruszkodás bátorsága is megérdemel minden tiszteletet. (*L'Harmattan, Bp, 2014*)

Rózsa, a kistérségi orvosasszisztens hozta a hírt, hogy a doktor úr holnap végiglátogatja a falu öregjeit, betegeket, egészségeseket egyaránt. A látogatás kétezer forintba kerül, készítsék ki a pénzt, ne kelljen a doktor úrnak se visszaadnia, se várakoznia. Ja, és fürödjének meg. A vizitet a polgármester asszony rendelte el, aki tehát ellenszegül, vele gyűlik meg a baja.

Nem szegült ellen senki. Rados néni sem. Engedelmesen félig eresztette a kádat meleg vízzel, belenyomkodta a majdnem teljesen kiszáradt folyékony szappant az utolsó cseppig, és elmerült a gyér habokban. Gondja nem is a fürdéssel, hanem a kétezressel volt. Már ekkor tudta, hogy nincs se ezrese, se kétezrese otthon. Csak két ötezrese meg egy tízezrese. A csokoládésdobozban, a szekrény felső polcán.

Azért az estét a tisztálkodásnak és a ruhakikészítésnek szentelte. A fő problémát a fehérneműkészlet jelentette. Melttartót már rég nem hordott, de mintha a kombinét is elhanyagolta volna a melttartókkal együtt. Ami volt, kifakult vagy elszakadt, pedig mindig úgy gondolta, felkészülten vár egy ilyen pillanatot. Amikor, ha tetszik, ha nem, fel kell fednie testének azon részeit, amiket még önmaga elől is takargatott. Egyetlen egyet talált, egy ronda rózsaszínűt, ami még valahogy kinézett: nem engedett láttatni semmit, és olyan erős kartonanyagból készült, hogy még utcai ruhának is elment volna. Virágmintás bugyit választott hozzá, sűrű szövésű pamut harisnyanadrággal, aminek kicsit stoppolva volt az orra a hüvelykujjánál. De még mielőtt elaludt volna, sebtében átrendezett mindent: előszedett egy kék, csipkés kombinét, hozzá kék bugyit, nejlon harisnyanadrággal. Hisz még csak hetvenéves, mit vesz fel nyolcvanéves korában?

Reggel még a szokottnál is korábban kelt, hat órákor. Amint kinyitotta a szemét, egyből eszébe jutott, hogy elfelejtett haját mosni. Az pedig nem egy-két pillanat egy ilyen öregasszonynál. Ráadásul samponja sincs otthon, igaz, többnyire szappant használ. Rózsa azt mondta, kilenc körül kezdi a doktor úr a vizitet, addig még végezhet. Úgysem hozzá jön először, a falu szélére.

A hajszárító nem működött. Régen használta, nyáron mindig a napon szárította a haját, valami történhetett vele. Bekapcsolta a legnagyobb lángot a gáztűzhelyen, óvatosan föléje hajolt, ide-oda forgatta a fejét, majdnem kitért a nyaka. Nem sok hajam van, hála isten, gondolta, mindjárt megvagyok. Egészen kivörösödött az arca, és hónaljban érezte, hogy izzad, akár mehetne is vissza a kádba. Hogy a menkű váгна a polgármester asszonyba, mikor

kitalálta ezt az egészet. Persze a doktor úr a második szomszédja, és ha igaz, amit az emberek suttnognak, akkor érthető a dolog.

30 Fél nyolcra már így is elkészült. Tegnap kitakarított, felmosott, összeszedte a kutyapiszkot az udvaron, lemosta az utcaajtót meg a bejáratit is. A Bleki állandóan összeugrálja őket a mocskos mancsával. Tényleg, azt is el kell zárnia. Nem harapós, de barátságból mindenkinek a nyakába ugrik. Becsalta egy darab kenyérral az istállóba, és rátolta a reteszt az ajtóra. Majd kijöhetsz, ha elmentek, mondta. A kutya máris éktelen vonításba kezdett.

Ekkor megint eszébe jutott a pénz. Hogy nincs ezrese, meg kétezrese. Nem biztos benne, csak úgy emlékszik. Nem volt mostanában boltban, odaadta minden apróját a mozgóárusnak, mert annak meg sosincs váltója. Egyik fia sem járt mostanában itthon, azok szoktak vaspénzt is, papírpénzt is hagyni nála. Ha tejért megy a harmadik szomszédba, ott is mindig aprót kérnek tőle. Így aztán kifogyott belőle, nagy pénzt meg nem szeret felváltani. Nem olyan biztos már benne, hogy nem csapják-e be.

Meg kell néznie. A bukszájában, amit a tepsik között tartott a kredenc aljában, csak egy ötezres lapult. Jól emlékezett hát. Most következnek a zsebek. Már nemegyszer fordult elő, hogy a kötényei vagy az otthonkái zsebében pénzt talált, amit sebtében valamikor odadugott. Vagy a lila dzsekijében, amit az udvaron használ, ha lehül kissé a levegő. Át kell kutatnia mindent, mert mondták, hogy számolják ki a pénzt. Nem volt annyira jóban a szomszédjaival, hogy megkérdezze tőlük, fel tudnák-e váltani az ötezrest.

Egyik otthonkájában talált egy ötszázast meg némi aprót. Ez kevés, mondta, miután gondosan összeszámolta, a fele sincs meg. Lássuk a dobozokat. A Keringős dobozban, amiben amúgy a fényképeket tartotta, néha váratlanul pénzre bukkant. Ő rakta bele valamikor, véletlenül, és aztán elfeledkezett róla. Most nem talált benne semmit. A fényképeket, bár ilyenkor mindig végignézegette őket, most nem nézte meg. Nem volt rá idő.

A másik dobozban, amiben a hivatalos iratokat tartotta, újabb ötszázásra bukkant. A harmadikban a befőttesgumival átkötött csekk-kötegeken és néhány fémpénzen kívül megint nem talált semmit. Úgy ezernégyszáz forintot talált eddig összesen, abból is négyszáz a vaspénz. Kellene még egy ezres, de nincs. Végignézte a régebben használt kabátjainak, kardigánjainak a zsebeit is, de koszos zsebkendőn kívül nem talált bennük semmit. A barna, ütött-kopott retikülje belső zipzáras fiókjában viszont talált két darab két-százast, és valamennyi csicsedlit is összekapart az aljáról.

Kupacba rakta a konyhaasztalon mindet, papírpénzt és fémpénzt, és újra átszámolta. Valamivel több volt, mint kétezer. Csakhát milyen összetételben: két darab ötszáz, két darab kétszáz, három darab száz, a többi

mind húsz meg tízforintos. Hogy adhatná így oda az orvos kezébe? Hogy itt van, számolja meg, doktor úr? Meghalna a szégyentől. Egy megoldás van csak: be kell váltania. Ezt mégis csak más, mint egy ötezrest visszafelé.

Kardigánt kapott magára, és átsietett a szomszédba. Bezörgetett a kapun, majd hangosan be is kiáltott:

31

– Dezső! Dezső! Itthon vagytok?

Gyanús csönd fogadta, még a labrador sem futott oda a kapuhoz, hogy megnyaldossa a kezét. Ezek elmentek valahova, gondolta, éppen most, amikor egyszer az életben szükségem lenne rájuk. Mert máskor nem nagyon ment hozzájuk, pláne nem kérni.

A második szomszédba be se zörgetett. Pistinek, a falu mindenésének épp csak annyi pénze volt mindig, amennyit az első adandó alkalommal el is ivott. Hozzá szokott menni kölcsönkérni, régebben még adott is neki. De már egy ideje nem ad.

Még megpróbálhatná az Erzsínél, de vele nincs valami jóban. Lánykori harag dúl köztük, ha csak tehetik, kerülik egymást. Pedig egyidősek, mindketten özvegyek, és mindkettejük gyerekei több száz kilométerre vannak innen. Mégsem képesek kibékülni, annyira makacsok. Mindegyikük azt várja, hogy majd a másik. Már ötven éve.

Ott szerencsétlenkedett az utcán, és nem talált senkit, aki a segítségére sietett volna. Közben az utca túlsó végén feltűnt egy autó, lassan errefelé közeledett. Akár a doktor úré is lehet, gondolta. Mi van, ha mégis nála kezdik, jutott eszébe hirtelen, és a félelem végigfutott a testén. Megfordult, és olyan sebesen iszkolt a háza felé, hogy azt hitte, felbukfencezik. Nem szabad, hogy itt ériék az utcán, kezében a marék pénzzel, még azt hinnék, most koldulta össze.

Berontott a házba, bevágta maga mögött a konyhaajtót, és lerogyott a hokedlire. Szentséges úristen! Ezek szerint nála kezdik. Fel nézett a faliórára: háromnegyed kilencet mutatott. Igen, ezek szerint nála. De legalább ideszóltak volna! Hogy mégis úgy készüljön.

De sokáig nem jött senki. Teltek a percek, és senki sem jelent meg az ajtóban. Akkor mégsem azok voltak, nem kellett volna úgy rohannia. De már mindegy. Nem megy ki még egyszer, úgyszincs, aki beváltaná a pénzét. Kénytelen lesz odaadni az ötezrest, majd visszaadnak. Nem igaz, hogy nincs váltópénz náluk.

Tizenegykor még mindig ott üldögélt az asztalnál. Krumplilevest akart főzni mákos tésztával, de nem mert belevágni. Milyen világ fogadná itt őket, ha nekiállna tésztát gyúrni? Ötpercenként kilesegetett az ablakon, de csak a kihalt utcát látta. Nem mert hátramenni, hogy kiengedje a baromfit, nem mert végére menni, el sem mert mozdulni az ajtó mellől. Most már csak jönniük kell, nem lehet annyi vénember ebben a kis faluban.

Egykor toppantak be, épp mikor elnyomta az álom a konyhában felálított öreg kanapén. Elöl a doktor úr, utána Rózsa. Úgy érkeztek, akkora rössel, mint akik mindjárt meg is operálják.

– Maradhat is a díványon, Kurucz néni, fölállnia sem kell –
32 mondta a doktor úr. Nem akarta kijavítani, hogy őt Rados néninek hívják, a Kurucz néni a másik soron lakik, ő lesz a következő páciens. De nem esett jól neki a félrecímzés.

Megmérték a vérnyomását, majd a doktor belenézett a torkába, meg nézte a fogait, és félrehúzta a szemhéját.

– Amúgy hogy tetszik lenni, néni?

– Hát, csak úgy... – Öregesen, akarta mondani, de a doktor már a hátát kopogtatta, és nem tudta, kinek mondja. Rózsa valamit írt a konyhaasztalon, ő sem figyelt rá.

– Vegyen mély levegőt és fújja ki – hallotta a doktor hangját. Kissé furcsállotta, hogy nem kell levetkőznie.

– Beszív, kifúj. Beszív, kifúj. Beszív, kifúj. Jól van, elég is lesz. Egészséges a néni, mint a makk.

– Pedig... pedig épp azt akartam mondani...

– Készen van, Rózsa? – kérdezte az orvos az asztal felé fordulva.

– Csak egy pillanat, doktor úr. Mikor született, Rados néni?

– Egész pontosan?

– Egész pontosan.

– Ezerkilencszázharmincnyolc március tizedikén.

– És hol?

– Itt, lányom, itt. A faluban. Akkoriban még...

– Anyja neve?

– Az édesanyámé? Babos Borbála.

– Jól van, köszönjük, Rados néni. Végeztünk.

– Jó – mondta, mert úgy érezte, valamit mondania kell.

A doktor már az ajtóban állt, a kilincsen volt a keze. Rados néni tudta, hogy valaminek még következnie kell, de nem jutott az eszébe, minek.

– A kétezer forintot szeretném elkérni – mondta ekkor Rózsa.

– Ja, csakugyan, a kétezer forint. Hanem... na, várj csak, ide tettem.
Az az igazság... hol is van...

Nem tudta eldönteni, hogy az aprót adja-e oda, vagy az ötezrest. Végül az utóbbi mellett döntött. Előkotorta bukszáját az otthonka zsebéből, kivette az ötezrest, és átnyújtotta az orvosnak. Valahogy úgy álltak, hogy neki adta oda.

A doktor úr elvette a pénzt, gondolkodás nélkül zsebre vágta, és lenyomta a kilincset.

– További jó egészséget. Viszontlátásra.

Rados néni megdermedt. Ott volt az ötezrese a doktor úr zsebében, érezte, hogy el fogja vinni, s ő nem mer szólani neki. Nem mer szólani, pedig amint oldalra nézett, határozottan az volt az érzése, hogy Rózsa is látta, hogy ötezrest adott, de elkapta a fejét. Most mi lesz?

Nem lett semmi. Elmentek. Leült a hokedlire, és nézett kifelé 33
az udvarra a konyhaablakon keresztül. Sok dolga lesz holnap, a mai elment a semmibe. És már mindjárt este van. És még az állatokat sem engedte ki. De egyvalaminek örült: hogy kutya baja sincs.

VADÁSZAT

– Honnan a jóistenből kerültek ezek ide? Még magyarul sem tudnak.

– Ukrajnából.

– Ukrajnából?

– Azt hiszem, onnan, főnök. De lehet, hogy Moldáviából.

– De miért nem tudnak magyarul? Miért nem magyarokat hoztatok?

– Azt mondták, magyarok.

– Ki mondta? Ők maguk?

– Nem. A közvetítő.

– Basszátok meg. Most hogy beszélek velük?

– Bízsa csak ránk, főnök.

Öt nő meg egy férfi állt sorban az udvaron, mintha csak valaki vezényelt volna nekik. A nők középkorúak voltak, szedett-vedett, színes ruházatban, fejkendőben. Először araboknak nézte őket. Az arcuk teljesen egyformának tűnt, sötét bőr, sötét szem, kerek is, hosszúkás is. A férfi idősebb volt náluk, de táskás szeméig felnövő borostájától nem lehetett állapítani a korát.

– Na jó. Akkor tudnak mindent, ugye?

– A lényeket tudják.

– Helyes. Mi lesz ma a munka?

– Címerezés.

– Abba nem pusztulnak bele. Innivaló, hidegebéd?

– Bent van minden a kocsiban, főnök.

– Rendben. Akkor indulás.

A Ford mikrobusz kigördült a kapun, s mindjárt egy másik érkezett helyette. Ebben férfiak ültek, ötven vagy hatan.

– Nem pakoltuk be tegnap a fűrészeket. Hol vannak? – ugrott le egy tagbaszakadt fiatalember a sofőr mellől.

– A hangárban. A benzineskannák is.

– Okés.

34 – Nincs baj az emberekkel?

– Nincs, semmi.

– Rendben.

A fiatalember berakta hátulra a fűrészgépeket meg a kannákat, meg-simogatta a körülötte ugráló németjuhászt, és kezét nyújtott az apjának. – Este jövünk.

– Vigyázzatok magatokra.

– Vigyázunk. Szia.

Becsukta utánuk a kaput, belépett a konyhába még egy csésze kávéra, majd hátrament a fólíasátrakhoz. Az asszonyok már hajnal óta dolgoztak, szedték a paprikát meg az uborkát, elől hegyekben álltak a tele ládák.

– Ezekért ki jön ma? – kérdezte a lányát, aki épp a szállítóleveleket írta. Apjához és bátyjához hasonlóan nagydarab volt ő is, de nőiesen nagydarab, szinte vonzó. Holl büszke volt a gyerekeire: egyikük sem futott el a munka elől, és, bár közel jártak a harminchoz, hallgattak a szavára.

– Valamelyik konzervgyárból. Várjál csak, ide tettem a papírt.

Végigment a sorok között, az asszonyok köszöntek neki, ő név szerint visszaköszönt mindenkinek. Mindannyian falubeliek voltak, több éve már, hogy ilyentájt napszámba megfogadta őket. Nem sokat fizetett nekik, de azt legalább pontosan. Ezzel a pénzzel számolhattak.

Nemsokára begördült az első kamion, pakolták fel a ládákat, Holl intézkedett. Délig négy kocsi fordult meg az udvarban. Hatalmas termés ígérkezett az idén.

Délután háromra az asszonyok végeztek, hazamentek, a lánya is, aki külön lakott a férjével. Holl egyedül maradt. A favágók és a címerezők csak estefelé érnek vissza, addig pihenhet egy kicsit. Ötvennyolc éves volt, egyre inkább igényelte, hogy napközben megálljon egy órára. Nem volt semmi baja, de mintha kopnának itt-ott az ízületek, nehezebben vitte megtermett testét. Pedig nem dolgozott már annyit, mint hajdanán. Volt ereje néhány évvel ezelőtt megálljt parancsolni magának. Főleg azért, mert közben sikerült felépítenie a birodalmát: négyszáz hold termőföld, ötven hektár erdő, tizenöt hold gyümölcsös, négy-öt állandó alkalmazott. És modern, több milliót érő géppark. Csak egy dolgot sajnált: hogy mindezt azután szerezte, hogy a felesége meghalt.

Ledőlt a teraszon szétnyitott, pokróccal letakart nyugágyra, és rögtön el is szundított. Néró, a németjuhász az ágy alá fúrta magát. Odakint, az országúton, egy konvoj vonult: zöldponyvás teherautók nagy fehér kereszttel.

Néhányan leszálltak a biciklijükről, és utánuk bámultak.

Pontosan egy óra múlva kinyitotta a szemét. Nem változott körülötte semmi, csak a nap mozdult odébb. Szerette ezeket a forró, néma délutánokat. Ilyenkor mindig úgy érezte, mintha máshol lenne, mint ahol lennie kellene. Furcsa érzés volt, mert először megijesztette, de aztán megnyugodott. Mintha visszatért volna oda, ahonnet el sem ment. Mert egy rövid időre úgy érezte, hogy elment.

Néró szolgálatra jelentkezve ült előtte.

– Oké, vadászat.

A kutya már rohant is hátra a kerítésajtó felé, s bár látszott rajta, hogy türelmetlen, fegyelmezetten megvárta, amíg gazdája odaér, kinyitja a lakatot, kihúzza a többszörösen áttekert láncot, és kitárja az ajtót. Ekkor lódult csak neki újra.

Holl végigment a nyúlketrecek előtt, majd visszafordult, mert nem találta, amit keresett. Hova lett az a lekonyuló fülű fekete, ami eddig mindig megúsza? Ami miatt egyszer még a homlokát is beverte az ólajtóban, mikor el akarta kapni. Mikor meglátja, hogy közelít feléje, fölhúzza az orrát, kivár, szimatol, majd akkorát dobbant, mint aki le akar ugrani a planétáról. Néró ilyenkor a kerítésen kívül őrgöng.

Az egyik ellető sarkában bukkant rá. Nyakszirten ragadta, a nyúl visított. Néró lelapult a földre, hátsó lábát kitámasztotta. Holl eleresztette a nyulat, és farba rúgta. A nyúl tett néhány lépést, aztán leült, oldalt bambán rájuk nézett, nem akart futni. Holl megint bele-rúgott. Néró lapult és figyelt. Aztán a nyúl lassan elindult, mint aki csak táplálékot keres. Néró kúszott pár métert a földön, majd fölemelkedett, és utánavetette magát. Erre a nyúl is rohanni kezdett, de nem sok esélye volt. A hatalmas testű kutya pillanatok alatt utolérte, megragadta a nyakánál fogva, és visszahozta a gazdájához.

– Rendben. Megpróbáljuk még egyszer – mondta Holl.

A kutya mintha bólintott volna. Holl megint elengedte a nyulat, és hatalmasat rúgott rajta. A nyúl pördült egyet a levegőben, és nekiiramodott. Néró utána. A nyúl csak egy darabig bírta, megpróbált elbújni a mogyoróbokrok között, de a kutya előráncigálta. Nem sok élet volt már benne, mikor lerakta gazdája lába elé.

– Öl! – mondta Holl.

Néró egyetlen harapással végzett vele.

– Jó kutya. Ez az.

Hat körül begördült az egyik busz, nem sokkal később a másik. A fágók lepakoltak, megmosakodtak az udvari csapnál, majd leültek vacsorázni egy nagy asztal köré a színen. Krumplifőzelék volt szafaládéval, hozzá vörösbor. Egy falusi asszony főzött rájuk. Holl adott a kosztra, nem sajnálta

tőlük, a minőségre sem lehetett panaszkodni. Mikor végeztek, visszaszálltak a buszba, és a fia házához hajtottak. Ott voltak elszállásolva, egy külön lakásban.

36 Aztán megérkeztek az asszonyok is, de a borostáskepűt nem látta köztük.

– A füstös képű hova lett?

– Nem érezte jól magát, dél körül hazaküldtem. Nem találkozott vele, főnök?

– Nem én.

– Akkor biztosan elfeküdt valahol.

– Nem láttam.

Az asszonyok ugyanazt ették, de nekik sütemény is járt. Holl figyelte, hogy evés közben egyetlen szó sem hangzik el közöttük. A fejkendőjüket sem vették le, komorak voltak, kifejezéstelen arcúak. Nem szerette az ilyen embereket, de be kellett érnie velük. Mostanában csupa ilyeneket hoztak.

Aztán megakadt a szeme az egyiken. Ő látszott a legidősebbnek, úgy jó ötvenes lehetett. Az tűnt fel neki, hogy az egész napos robot ellenére rendezett, tiszta volt az arca, ruhája, mindene. Mint akinek egy ilyen munka meg sem kottyan, oda se neki. Ütemesen ette a krumplifőzeléket, és egy alkalommal a kanala fölött fölpillantott rá. Összetalálkozott a tekintetük.

Az asszonyok nála aludtak, egy külön erre a célra kialakított melléképületben. Zuhanyzó, vécé, étkező, és négy kicsi szoba volt benne. Holl moteltnek hívta, és nem is járt messze a valóságtól. Kényelmes ágyakkal, székekkel, praktikus szekrényekkel volt bebútorozva, az étkezőben színes televízió. Nem szerette volna kiszolgáltatott napszámosoknak látni a munkárait, akik úgy élnek nála, mint az állatok.

Vacsora után az asszonyok visszavonultak tisztálkodni, rendbe rakni a holmijukat. Holl azon kapta magát, hogy az udvaron őgyeleg. Máskor is körbejárt, s alaposan leellenőrzött minden ajtót, zárat, de most mintha tovább tartott volna. Voltak olyan munkásai, nők az ország különböző tájairól vagy éppen külföldiek, akik este még kiültek a szín alá egy tereferére, s előfordult, hogy éjfél körül neki kellett bezavarnia őket, hogy másnap menjen a munka. Ezeknek viszont eszük ágában sem volt kiülni, még a rolót is leeresztették az ablakokon.

– A fene – dünnyögte Holl, és megpaskolta Néró fejét. A kutya értette, miről van szó.

Reggel kimentek megint. Előtte mindenki kapott egy csésze kávé vagy teát, de enni nem volt idő, a reggelit magukkal vitték. Holl félrevonta Bognárt, a munkavezetőt.

– Hogy dolgoznak?

– Jól. Meg sem állnak egy percre sem. Olyanok, mint a gépek.

- Tényleg nem beszélnek magyarul?
- Nem tudom. Egy szót se szólnak egész nap.
- Egymáshoz sem?
- Egymáshoz sem.
- Füstös képű barátunk hogy van?
- Jól, szólt, hogy jönne munkára.
- Na, csak menjen is.

A favágók után csend borult a házra. A helyi asszonyok csak minden másnap jöttek, ahogy az uborka meg a paprika érett. Holl számlákat, szállítókat, szerződéseket szedett elő, és kiült a teraszra, hogy rendet tegyen köztük. Bár a munka ezen részét a lányára szokta bízni, nem szeretett papírokkal vacakolni, most rá hárult a feladat, mert a lánya kórházi kezelésre járt. Nem tudja pontosan, csak sejti, hogy valami specialistaéhoz. Három éve házasa, és még nem esett teherbe. Titokban néha, mikor eszébe jutott, imádkozott érte.

Tíz percnél tovább nem tudott egyfolytában ülni, felállt, körbejárt az udvaron, kinézett az utcára, nem lát-e valakit, akivel elbeszélgethetne kicsit. Máskor is gyakran kinézett, úgy gondolta, szüksége van rá, hogy emberekkel találkozzon. Nem akart másnak látszani, mint a falubeliek, egynek érezte magát közülük.

Estefelé vette észre, hogy a számlákhoz jószerivel hozzá sem nyúlt. Folyton az a barna arcú, lesütött szemű asszony járt az eszében. Másfél éve özvegyült meg, azóta nőre rá sem nézett, úgy gondolta, életének ezt a fejezetét lezárta, legalább több ideje marad a munkájára és a gyerekeire, akikre korábban úgysem sok jutott. Nem volt ismeretlen előtte, hogy a faluban többen is pályáznak rá, csak hát egyrészt túl jól ismerte őket, másrészt az újanősülést elképzelni sem tudta. Harmadrészt meg nem volt olyan boldog és felhőtlen a házassága, hogy belevágjon egy újabbba. Nyugodt, békés öregkort kívánt magának, és úgy érezte, a legjobb úton halad feléje.

Úgy látszik, gondolta most, ez mégsem olyan egyszerű. Ember tervez, isten végez – nem mi mondjuk ki az utolsó szót. Van valami, ami hatalmasabb, mint az akaratunk. Holl egyszerű ember volt, de mindig azt állította magáról, hogy tud gondolkodni. Mert ami az érdekein kívül esett, az elől félreállt. Sosem volt olyan ostoba, hogy időt fecséreljen arra, ami nem fontos a számára, s ráadásul még le is gyűrheti. Gondolatait csak egy bizonyos átmérőű körön belül futtatta.

Megjöttek az asszonyok, megmosakodtak, leültek vacsorázni. Most is ugyanolyan hallgatagok voltak, mint tegnap, mint akiknek semmi közük mindahhoz, ami körülveszi őket. Holl sosem haverkodta túl a kapcsolatát a munkásaival, de ez azért túlzás volt. Ezek az emberek szimplán nem értékelték

mindazt, amit kapnak tőle, ahogy bánik velük. Mert azt el nem hiszi, hogy mindenhol ugyanilyen szállás, koszt, munka várja őket. És a hála jelét sem látja rajtuk. Honnan szalajtották vajon ezeket? Melyik barbár részéről a világnak?

38 Azt tudta, hogy ahány nép, annyi szokás, bár soha életében nem utazott. Dolgoztak már nála magyarok a Felvidékről, Erdélyből, Újvidékről, Ukrajnából, és még ki tudja, honnan nem, de ennyire hallgatóg, szótlán népséggel még nem volt dolga. Úgy ültek az asztalnál, mint akik egyenesen az ellenségei. Rá sem néztek, meg sem szólaltak, csak belenyomták arcukat a tányérba, és csendben ettek. Már-már arra gondolt, hogy elzavarja őket. Holnap megmondja Bognárnak, hogy rakja fel őket a vonatra, ne is lássa őket. Az ő házában nem szokás ez a sunyi hallgatás.

De az az asszony nagyon vonzotta valamiért. Mintha töményen benne lett volna mindaz, amit ő a nőkről gondolt, de sosem tapasztalt meg: a titokzatosság, a másság, a rejtélyesség. Igen. Amitől mások a nők, mint a férfiak. Felesége szinte pontosan olyan volt, mint ő. A nyilvánvaló különbségeken kívül soha észre sem vette volna, hogy a másik nemhez tartozik. Egy idő után már úgy érezte, hogy a duplikált példánya, valamivel gyengébb kivitelben. Azok a bizonyos tipikus női jegyek szinte teljesen hiányoztak belőle. Lehet, gondolta sokszor, hogy talán ő nem engedte kibontakozni őket. Nem is nőre, egy másik önmagára lett volna szüksége. Annyi volt mindig a munka, hogy férfi kellett volna melléje, nem nő.

Most meg mintha megváltozott volna a sorrend. Most már nőre lett volna szüksége, hogy volt ki dolgozzon helyette. Azonban azok, akik körülvették, nem sokban különböztek a feleségétől. Ugyanazok a robotgépek voltak, akiket persze ők raktak össze, férfiak. Ez a szótlan barna hajú azonban más volt. Semmi sem emlékeztette benne a munkára, a gürcölésre, pedig itt robotol neki reggeltől estig. Hogy van ez? Nem értette. Csak annyit értett, amennyit látott. Hogy ennek az asszonynak a címerezés meg minden más munka is, amit napszámban végez, egyáltalán nem tartozik a valós lényéhez. Mintha azt nem is ő, hanem valaki más csinálná helyette. Hallott már legendákat, zavaros történeteket erdélyi, kárpátaljai vajákos asszonyokról, boszorkányokról és tündérekéről, biztosan ő is közülük való lehet, gondolta.

Már az utolsó falatoknál tartottak, mikor a barna hajú asszony egyszer csak felállt, gyors kézmozdulattal megtörölte a száját, lesütötte a szemét, majd hangosan és érthetően azt mondta: – A gazda miért tépeti szét a nyulait a kutyájával?

Szólni sem tudott. Először azt hitte, nem is neki címezték a kérdést, vagy ha neki is, biztosan rosszul hallotta.

– Tessék?

– A gazda miért tépeti szét a nyulait a kutyájával?

Minden szem részegeződött. Úgy ültek vele szemben, mint egy szedett-vedett, toprongyos esküdtszék, akiknek vallomással tartozik.

– Ezt meg honnan veszi?

– Látták.

– Leskelődött?

– Nem leskelődtem. Valaki látta.

– Senki sem láthatta.

– De látta. Ráuszította a kutyát. Felénk nem bánnak így az állatokkal. Ez állatkínzás.

– Majd pont maga mondja meg nekem, mi az állatkínzás. Mi köze hozzá? – Érezte, hogy zavarosan beszél, nem találja a szavakat, nem azt mondja, amit szeretne mondani. Ha nem ez az asszony kérdezte volna, hanem akármelyik másik, biztosan leordította volna. Volt épp elég tapasztalata az ilyen aljanéppel. De ez most váratlanul érte, felkészületlenül. Magdus nénire nézett, a szakácsnőre, de az úgy tett, mint aki nem hall semmit.

– Ez akkor is állatkínzás. Rossz érzést kelt bennünk. Legyen szíves befejezni.

Szóval jól tapintott rá, hogy ez az asszony más, mint a többi. Mint akiket eddig megszokott. Eddig senki nem mert neki szólni a vadászatai miatt, pedig többen is látták, mégsem mertek szólni. Ez meg azt kockáztatja, hogy kirúgja. Amit meg is tesz. Már mindjárt holnap reggel. Ő maga szedi le a kocsiról, ha föl mer szállni rá.

– Maga holnap nem megy ki címerezni. Itt marad a telepen, más munkát keresek magának. Jó éjszakát.

Holl sokszor gondolt vissza arra az időre, mikor még nem volt emberek sorsa fölött döntő atyaúristen, hanem csak egy feltörekvő vállalkozó, aki bízott a szerencséjében és tehetségében. Nem is akarta az atyaúristent játszani, de idővel rákényszerült. A vállalkozás nőtt, nem tudta és nem is akarta leállítani, emberek kellettek a működtetéséhez. Először csakis helybélieket alkalmazott, de mikor azok elpofátlanodtak, messzebből hozatott munkaerőt. Ők sokkal kevesebb bérért szótlanul megcsináltak mindent, amit kiszabott nekik. Nem mindig érezte jól magát a szerepében, sokszor inkább átállt volna túloldalra. Egyre gyakrabban szemlélte magát kívülről, s egy arrogáns, öntelt alakot látott a maga helyén. De már nem volt visszaút, nem lehetett kiszállni. Főleg mikor a gyerekei is nagyobbak lettek, felesége pedig megbetegedett.

Elfelejtette, hogy másnap vasárnap van. Vasárnap megtartották a pihenőnapot, fele munkabért fizetett az embereknek, és háromfogásos ebédet tálatatott fel. Elmagyarázta nekik, merre van a kocsmá és a templom, de általában nem mentek sehova. Otthon maradtak, kimosták a holmijukat,

cigarettáztak a színben, aludtak. Holl csak ritkán telepedett közjük, tudta, hogy jelenlétével zavarja őket. Hiába igyekezett jópofáskodni, érezte, hogy tiszteletből nevetnek a viccein. Rövid igyekezet után általában fel is állt, és munkájára hivatkozva eloldalgott.

40 Ezek közé meg végképp nem vágyódott. Noha úgy tűnt, tudnak magyarul, valamit csak kihúzna belőlük, de egyáltalán nem volt kíváncsi rájuk. Sunyi, alattomos bandának tartotta őket, legszívesebben hazazavarta volna valamennyit, s máshonnan hozatott volna embereket. De most nem lehetett, a toborzás egy hétig is eltartana, annyi időre nem állhat le. Az egy vasárnap kivételével.

Magának a teraszon táltatta fel az ebédet.

– Mit szól ehhez a bandához, Magdus néni? – kérdezte a házvezetőnőjét.

– Olyanok, mint a többiek. Szótlanok. Idegenben vannak.

– Hallotta azt az asszonyt tegnap este?

– Hallottam.

– És? Mit szól hozzá?

– Mit szólnék. Szerintem sem kellene széttépetni azokat a nyulakat.

– Nem tépetem szét. Csak ritkítom az állományt. Túláságosan elszaporodtak.

– Akkor el kell adni a felesleget.

– Nem kell senkinek. Ki eszik manapság házinyulat?

– Sokan megennék, nagyon sokan.

– Hát én nem mászkálok utána.

– Nem is kellene. Csak ki kellene írni egy táblára, hogy ingyen elvihető.

Kapkodnának érte.

– Akkor is, hogy jön ahhoz az a ..., hogy számon kérjen tőlem? Ráadásul a többiek előtt?

– Ilyenek. Ritkán szólnak, de akkor zaftosat. Ami a szívükön, az a szájukon.

– Majd lesz neki... – Nem fejezte be, mi lesz neki. Mert nem tudta.

Estefelé átballagtak a favágók a fia portájáról, összeültek a színben az asszonyokkal, ittak, egyre hangosabbak lettek. Holl a teraszról figyelte, amint a barna hajú asszony derekát egyszer csak átkarolja a borostásképű, s az nemhogy elhajolna, hanem még közelebb is húzódik hozzá. Egyből tudta, hisz a vak is láthatta, hogy férj és feleség. Senki sem mondta neki, s neki sem jutott eszébe még csak feltételezni sem, hogy miért van ez a férfi a női csoportban. Hát ezért. Nem akartak elválni egymástól, még a munkában sem.

Egy kicsit elrestellte magát. Aztán meg felhergelte. Biztosan a többi asszony is észrevette, hogyan néz a barna hajúra. Miközben senki sem világoztotta fel, senki sem szólt neki. Nyilván mert nem mertek. Ő meg szép lasan bolondot csinált magából.

Holl jobb keze aláhanyatlott a foteltámla mellett, és Néró fejére hullt. A kutya kérdően felnézett rá.

– Vadászat – mondta Holl.

A kutya rohant a kerítésajtóhoz.

A kurva anyátokat. Majd cseléd leszek a saját házamban. Szomorú a sok boldog között. Néma a hangzavarban. Hát mit gondoltok ti? Nem elég világos a számotokra, ki itt az úr? Majd megmutatom én.

41

Néró már az ajtóban csaholt. Észrevette, hogy azok ott a szín alatt elnémulnak, és megfordulnak a székeiken. A nap épp lement a fejük felett, furcsán világítva meg a szín tetejét: mintha vörös krepp-papírral eltakart reflektort irányítottak volna rá. Átvágott az udvaron, bal kezében egy baseballütőt lóbált. Ha csak egyikük is föláll, és ki meri nyitni a száját, szétloccsantom a fejét, gondolta.

Kinyitotta az ajtót, Néró kivágtatott, és őrgöngve rohangált föl-alá a bokszok előtt. Mindjárt az első rekeszből kiemelt találomra egy állatot. Süldönyűl volt, maga alá húzta, majd kirúgta a lábait, kapálózott, visított félelmében. Néró lelapult a fűbe, lábai megfeszültek, fejét lesúnyta. Ahogy Holl ledobta a nyulat, már futott is. Néró várt egy keveset, majd lassan, mint egy nehézbombázó, felemelkedett a földről, és repülni kezdett. Ezt a nyulat azonban a félelme vagy a fiatalossága űzte, s inkább ösztönből, mintsem ügyességből olyan kanyarokat tett, olyan cikkcakkban futott, hogy Néró minduntalan elzúgott mellette. Az emberek a szín alól némán, feszülten figyeltek, egyik-másik felállt, nem is azért, hogy jobban lásson, hanem mert nem tudott ülni maradni. A barna hajú asszony meg a párja még közelebb is lépett – Holl a szeme sarkából figyelte őket.

Igazi küzdelem volt ez a nyúl és a kutya között, bár végkimenetelét nem volt nehéz megjósolni: a nyúl máris fáradni látszott, lelassult, oldalszökellései erejüket veszítették, az egész állat tétovábbnak tűnt, néha még meg is állt. De úgy tűnt, Néró is elveszítette önbizalmát, zavartan galoppba váltott, mint aki az ellenfelet keresi, közben mellső mancsával egyfolytában a füléhez kapdosott. Zavart tekintettel nézett a gazdájára, mint aki azt kérdezi, meddig üldözzem még. Holl uszító mozdulatot tett, de Néró csak lassan reagált. A nyúl, vélhetően zavarában, elkezdte enni a füvet.

Holl ekkor azt hallotta, hogy a szín alatt pár tenyér csattan. Aztán még több. Tudta, hogy kinek szól a taps. Izzadt tenyerével megmarkolta az ütőt, és elindult a nyúl felé. Az állat mit sem sejtve rágcscsálta a füvet, szemét a kutyán tartva. A taps elhalt.

Holl két lépésnyire megközelítette a nyulat. Megállt mellette, majd jobb kezével a borostás felé mutatott:

– Hé, te, gyere csak ide!

A borostásképű egyik lába megroggyant, hátrébb lépett, és lecsúszott a padra.

– Azt mondtam, gyere ide.

– Nem megy – mondta az asszony, és a férje elé állt.

42 – Nem téged kérdeztelek.

– A férjem nem tud magyarul.

– Úgy, szóval... Na jó. Lerendezem én magam is.

Magasba emelte az ütőt, kivárt egy keveset, majd egyetlen jól irányzott csapással a levegőbe küldte a nyulat, vékony teste csaknem kettészakadt az ütéstől. Néró nyűszítve hátrált, nem akart részt venni a mérsárlásban, bebújt a mogyoróbokrok közé. Holl lépett párat, lehajolt, felemelte a dögöt, és az asszony felé hajította.

– Eltemetheted. Faragatsz neki fejfát is. De meg is sütheted, ha van rá guztusod.

Az asszony odaszaladt, felemelte a tetemet, a melléhez szorította, mint valami csecsemőt, és ezt kiáltotta Holl felé: – *Sunteti criminal!*

Karattyolj csak, amit akarsz, legyintett Holl, és elindult vissza a ház felé. Néró nem mozdult a bokrok között.

Másnap reggel a munkába induló asszonyok közül hiányzott a barna hajú, és a férje is.

– Ezek hova lettek? – kérdezte Bognárt Holl.

– Nem tudom, főnök. A többiek sem tudják. Fölszívódtak.

– Fölszívódtak hova? Hová lehet itt csak úgy fölszívódni?

– Ezek értenek az ilyesmihez, higgye el, főnök. Simán fölszívódnak.

– Úgy. És legalább fizettél nekik?

– Dehogyan fizettem. Egy fillért sem.

Szóval fölszívódtak, mondta magában Holl. Tetszett neki a kifejezés. Fölszívódtak. Milyen érdekes lehet csak úgy fölszívódni. Milyen érdekes.

A DARÁLÓ

Valaki állt a kapuban. Akkor mégiscsak jól látta. Kövér, nagydarab ember, először azt hitte, hogy idegen, de aztán felismerte.

– Megvenném a darálóját.

– Darálót? Miféle darálót?

– Schlapsi mondta, a böllér, hogy magának van darálója.

Csakugyan volt, de elfeledkezett róla. Mióta a férje meghalt, nem használta, de már évekkel azelőtt sem.

– Nem eladó.
 – Nem eladó? Hát mihez akar kezdeni vele?
 – Nem gondoltam rá, hogy eladom. Azt sem tudom, hol van.
 – Segíthetek megkeresni. Tudja, ilyet már nem gyártanak, nem lehet hozzájutni.

– Hát olyat biztosan nem. Annak idején a férjem is csináltatta, emlékszem, nem volt olcsó.

– Mikor volt az?
 – Van annak már húsz éve is. Vagy inkább több.
 – Ezek a mai modernek, tudja, jók, csak hamar elromlanak. Meg drága hozzájuk az alkatrész.

Próbálta felidézni, hova is sorolta ő ezt az embert, mikor először hallott róla. Egyelőre nem jutott eszébe semmi. Húznia kell az időt.

– Aztán mit akar darálni rajta?
 – Kukoricát, búzát, mikor mit. Állítható fogai vannak, igaz?
 – Azt nem tudom, de a Káli is darált rajta mindent. Még répát is talán.

– Talán még azt is. Meg kellene nézni.
 – Nem tudom, előkerül-e.
 Csak egy-két éve lehet, nem több, hogy ide nősült a faluba, gondolta. Fuvaros, úgy tudja, teherautóval jár. Mintha egyszer rendelt volna nála valamit. Szenet? Egyelőre nem jut az eszébe. Talán a Bognár Béla veje.

– Akkora masina, nem veszhett el.
 – Nem, de ez a sok limlom. Ki kéne ganajozni itt mindent. Mióta a Káli...

Nem folytatta.
 – Mindenképpen szükségem lenne arra a darálóra. Ha meggondolta magát, hívjon fel.
 – Nem hívok én senkit, nem szeretek telefonálni. Majd üzenek inkább.
 – Az is jó lesz. Tudja, ki vagyok?
 – Hogyne tudnám. Üzenek valakivel.
 – Rendben. Viszontlátásra.
 – Viszontlátásra.

Felkavarta a látogatás. Soha életében nem adott el semmit. Fiatalkorában sem, később sem. Amit megszerzett magának, arról úgy gondolta, hogy nála is marad. Örökre. Különösen, amit együtt szerzett a férjével. Úgy érezte, a beleegyezése nélkül nem is válhatna meg tőle.

Emlékei közt halványan szerepelt a daráló, de sem azt nem tudta felidézni, mekkora, sem azt, hogy hol állt, hogy nézett ki. Meg azt sem, hogy

mit daráltak vele. Csak maga a szó maradt meg benne – daráló. Elvégre mindig voltak kacsáik, libáik, disznaik, darálni biztosan kellett. De hogy hogy nézhet ki egy daráló, elképzelni sem tudta. Kevés gépük volt, szinte az utolsók közt vásároltak mosógépet meg gáztűzhelyt is a faluban. Másoknak már volt mindenük, mikor végre ők is rászánták magukat. Maradi ember volt a Káli.

Hol is kéne keresnie? Az apró, könnyen emelhető dolgokat már mind elmozdította férje halála óta, de a szín alatt összezsúfolt gerenda- és ócskavashalmazt meg sem tudta közelíteni. Már akkor sem nézte jó szemmel, mikor a Káli összehordta, s a kupac egyre csak nőtt. Jó lesz még valamire, szokta mondani a férje, mindig mindenre azt mondta, hogy jó lesz valamire. Aztán hozzá sem nyúlt többé.

Ezek közt bújhat meg a daráló, mert másutt nem találja. Összekereste mindenhol, teljesen feleslegesen, úgyis tudta, hogy nincs ott. A színben kell lennie. Valahol a gerendák, vasrudak, létrák kusza dzsungelében. Bent, a legmélyén. Hisz az utóbbi években már állataik sem voltak, olyan beteg volt a férje. A kacat gyarapodott ugyan, de az állattartással felhagytak. Még napos csirkét sem keltezett többé.

A hét végére hazajött a fia. Megkérdezte őt is.

– Daráló? Amit kézzel kellett hajtani?

– Volt olyanunk is, de apád csináltatott egy másikat. Amit villany hajtott.

– Én arra nem emlékszem.

– Pedig biztosan volt, csak te már akkor iskolába jártál, Pesten.

– Az meglehet.

– Most meg akarja venni valaki, de nem találom.

– Eladnád?

– Nem is tudom. Nekem már nem kell, az biztos.

A fiú megígérte, hogy utánanéz, de úgy ment vissza vasárnap délután, hogy teljesen elfeledkezett róla. Az anyja nem akart újból előhozakodni vele.

Megüzente a férfinak, hogy nem találja. Aznap estefelé már ott is volt.

– Mondtam, hogy segítetek megkeresni.

– Nem, nem. Megtalálom én magam is, ha sokáig keresem.

Ki nem állhatta az erőszakos embereket. Meg attól is félt, a férfi valami olyasmire bukkan, ami esetleg... amit esetleg nem kéne látnia. Ki tudja, honnan hozta a Káli azt a sok vacakot. Rég volt, igaz, de sose lehet tudni.

– Majd hazajön a fiam, aztán meglesz.

– Most volt itthon. Láttam.

– Jön megint. Most nem volt ideje.

– Mikor?

– Egy vagy két hét múlva. Ahogy tud.

Másfél hónapnál gyakrabban nem járt haza a fia.

– Hát jó. Tudok várni. De ne ígérje oda másnak.

A kapunál merte csak megkérdezni: – Aztán mennyit adna érte?

– Az attól függ. Hogy milyen állapotban van. De nem sajnálnék érte tízezer forintot sem. Ha jó, hozzáteszek.

– Igen, tízezer – ismételte meg halkán az asszony.

Ennyit kap egy évre a bérlőtől, aki munkálja a fél hold földjét. És amivel néha fél évet is késik. Meglenne belőle a téli tüzelője. Esetleg kicserélhetné a gáztűzhelyét, mert a régiben már nem tud sütni. Kiégett a belseje. Bár fogalma sincs, mennyibe kerülhet egy új, de hátha futná belőle. Mi a fenének is kellene neki egy daráló, amit sohasem fog már használni? Ha meghal, a fia úgylis kivág mindent a szemétkbe.

Mégiscsak meg kellene keresnie. Csak fel tudná idézni, hogy nézett ki. Meg hogy mekkora volt. Persze mindenképp a színben lesz, máshol nem lehet. A nagy rakás legalján. Ahová még belátni sem lehet. Ami tele van patkánnyal, mert látja, hogy a kutya naponta próbálja bekaparni magát oda, de nem tudja. Egyesével kellene kiszedni mindent.

Este annyira vert a gondolattól a szíve, hogy be kellett vennie két valerianát, hogy el tudjon aludni. Reggelre úgy döntött, hogy mégsem adja oda. Nem adhatja. Inkább nem kell új tűzhely. Úgysem nagyon süt már, fárasztja. Még egy leves elkészítése is megerőltető neki, nemhogy a téstagyúrás. Megveszi majd a mozgóárustól. Finom dolgokat árul, igaz, nem olcsón.

De azon kapta magát, hogy egyre csak a szín felé viszi a lába, és les be a gerendák, rudak, lécek rései közt, hátha megpillantja a darálót. Már csak kíváncsiságból is. Egy csomó emléket is felidézne benne, egészen biztosan. Hiszen akkor csináltatták – vagy vették, már erre sem emlékszik pontosan –, mikor még fiatalok voltak. Úgy ötvenévesek lehettek, vagy még annyi sem. Akkor betegedett meg a Káli. Onnantól kezdve nem voltak állataik. Alig használták a darálót, mert nem volt mire. Ez az ember jó vásárt csinálna: szinte egy vadonatúj darálóhoz jutna hozzá.

Potom pénzért, fűzte tovább a gondolatot később. Mert közben a szomszédától, aki gépeken dolgozott az állami gazdaságban, megérdeklődte, hogy mennyibe kerül egy gáztűzhely manapság. Azt mondta, hogy az egyszerűbb fajta olyan húsz-harmincezerbe. Márpedig ha az annyiba kerül, akkor a daráló sem lehet olcsóbb. A tízezer, amit mondott érte, nem is sok.

Felhívta a fiát, amit ritkán tett meg, mert attól félt, hogy zavarja, és össze találja szidni.

– Mennyit ér? Fogalmam sincs – mondta a fia. Ezt a választ is várta tőle. A fia okos volt, de a gépekhez egyáltalán nem értett.

- Tízezernél csak többet, hiszen vadonatúj.
- Hol vadonatúj az, anya? Hiszen több mint negyedszázada van nálatok.
- De alig használtuk. Szegény apád nem sokkal később halt meg, mint-hogy megvettük.

46

- De akkor is régi.
- RéGINEK régi, de biztosan működik.
- Meg kellene nézni.
- Azt hiszem, talán mégis eladom.
- Ki mondta, hogy ne? Add el nyugodtan, nálad már csak a helyet foglalja.

Pontosan erre volt szüksége. A fia beleegyezésére. Egyedül nem merte volna eladni. De így már más a helyzet. A fián kívül nincs senkije. Ha ő azt mondja, hogy igen, akkor igen: eladhatja.

Hétfőn elbotorkált a fodrászhoz. Voltak előtte, leült, várt.

- Hallom, eladja a darálót, Ica néni – kérdezte a fodrász.
- Csak beszéltünk róla.
- Mert az én uramat is érdekelné.
- Nem egyeztünk még meg.
- Mennyit ígért érte a Sanyi?
- Hát, úgy tizenöt ezer fölött. Talán húsz is volt.
- A Feri is megnézhetné?
- Az a baj, hogy egyelőre nem is találom.
- Segítené megkeresni.
- Megtalálom én azt magam is. Csak, ugye, nem megy olyan egyszerre.
- Azért szóljon, ha meglesz. A nyavalya tudja, már mióta keres ilyen darálót.

Megígérte, hogy szól, ha előkerül.

Hazafelé bement a boltba. Egy alacsony, egészen gömbölyű kis fehér-nép segített tartani a szatyrát, amíg a boltos belepakolt. Odakint azt mondta neki:

- Én a Bognár Teri vagyok. Meg tetszik ismerni, ugye?
- Csakugyan, most hogy mondom.
- A férjem járt magánál a daráló miatt. Emlékszik?
- Persze, hogyne emlékeznék. Csak még nem találtam meg.
- Ha megtalálja, nehogy másnak adja, Ica néni. A Sanyi teljesen meg van bolondulva érte.

– Jó, jó, hát hiszen neki ígértem elsőnek.

Micsoda keletje lett, gondolta, amint hazafelé vonszolta magát. Csak hát nem is biztos, hogy megvan. Hátha nincs is már meg? Honnan veszi a Schlapsi olyan biztosan? Láttá talán? Vagy csak ő beszélt neki róla? De hát a Schlapsi a falu másik végében lakik, hogyan menjen el hozzá és kérdezze meg?

Amint hazaért, levetette az otthonkáját, otthonira cserélte, bezárta a kaput, hátracsoszogott a színbe, és nekiállt a farakásnak. Egy kisebb ácsbakot még ki tudott cibálni a rakásból, meg pár lécet, amikor le kellett ülnie, mert megfordult vele a föld. Nem lesz könnyű, mint ahogy gondoltam is, mondta magában. Segítséget kell hívnom. De kit? Nem volt bizalmasa a környéken. Mindenkiről azt tartotta, ha az egyik karját nyújtja neki, a másikért is odakap.

Hosszas vívódás után felhívta a fiát.

– Még mindig az a daráló? – kérdezte a fia, ezúttal kicsit ingerültebben.

– Az, az, fiam. Merthogy eladnám, többen is kapnának rajta, csak nem tudom kicibálni a rakás alól. Apád...

– Anya, hát hívj át valakit. Például azt, aki meg akarja venni.

– Arra gondoltam, nem tudnál-e esetleg...

– Hazamenni? Most?

– Ki... kifizetném a benzinköltséget...

– Anya! Nem arról van szó.

– Csak egy fél napra. Szombaton vagy vasárnap.

– Egyetlen szabad hétvégém sincs ebben a hónapban. Ügyfelekkel találkozom, még vasárnap is. Ilyen a munkám. Miért nem hívod át azt, akinek kell? Hát nem kézenfekvő?

– Nem akarom, hogy lássa...

– Mit?

– Azt a sok kramancot, amit apád össze...összehordott, az isten se tudja, honnan.

– Anya. Hol vannak már azok az idők! A kutyát sem érdekli, honnan való az a limlom.

– Akkor nem jössz?

– Nem. Most egy hónapig biztosan. Utána majd meglátom.

Izgalmában megint elfelejtette megkérdezni, hogy van Mónika, az unokája. A fia elvált, de volt egy kislánya, akiről ő rendre megfélemlített. Biztosan azért, mert a gyerek az anyjával élt, így mintha nem is létezett volna a számára. Nem tehetett róla, tényleg így érzett.

Délben kihozták az ebédjét. Zöldségleves hússal, tökfőzelék, alma. Eddig a kutyának adta a maradékot, de most úgy döntött, megeszi maga az egészet. Kell neki az erő. Legalább annyi, hogy azt a nyomorult darálót előcibálja a föld alól is, ha kell. Nem dobhatja ki az ablakon azt a negyvenezer forintot. Vagy talán még többet.

Délután újból nekiállt. Néhány petrencerudat sikerült odébb löknie, pár kisebb póznát is, amikkel valamikor az almafák ágait támasztották alá, ha nagy volt a termés. Egy kitöredezett fokú létrával azonban már nem

boldogult. Súlyos is volt, szerteszét álló fokai mindenbe beleakadtak. Megizzadva ült le a hokedlire. Ha a Káli élne! Fél kézzel szórná szét ezt a kócerájt! Még betegen is. Megpróbálta, de nem tudta elképzelni, milyen lenne most, itt, vele. Hogy nézne ki öregén.

48 Pihent egy fél órát, aztán ismét nekiment. A kutya ott ugrált körülötte, majdnem leverte a lábáról, amint minduntalan megpróbált bebújni a keletkezett réseken. Fa fa hátán. Hogy miért nem vágatta már fel! Közben meg úgy hozatja a tüzelőt a tüzépről. Súlyos rönkök is. Ezeket jó lenne odébb taszítani, akkor talán közelebb kerülne a belsejéhez. De mozdítani sem tudta őket. Megint leült pihenni.

Beesteledett. Hallotta, hogy odakint vonul a csorda. Kint szokott állni a hídon, hogy be ne kószáljon valamelyik az előkertjébe, de már nem volt ereje kimenni. Mire odaérne, már rég elmentek. Fontosabb lenne most a daráló. Hosszú még az este, ha szusszant egyet, talán gyűjthet némi erőt.

Újból nekiveselkedett. Nem igaz, hogy nem tudja szétdőnteni ezt a nyomorult rakást, még az sem lenne baj, ha utána úgy maradna minden. Így összerakni már biztosan nem tudja, de ki törődik vele. Előbb-utóbb úgyis felfűrészelteti, lehet, hogy még a tél előtt. A darálót kell most megtalálnia, hiszen elígérte. Csak legalább biztosan tudná, hogy megvan. Hogy nem adták el még akkoriban, mikor megbetegedett a férje. De erre nem tudott visszaemlékezni.

Besötétedett, alig látott már. Mindig szeretett volna egy lámpát a színbe, de sosem vezették ki. Valahogy ez is elmaradt, mint annyi minden az életükben. Még udvari lámpája sem volt, egy rossz elemlámpát cipelt magával ide-oda, amiből mindig kifogyott az elem. Abba kellene hagynia, majd holnap, napvilágnál folytatná. De valahogy most nem érzett fáradtságot. Zsi-bogott mindene, de szilárdan állt a lábán. Eddig még mindent megoldott egyedül a ház körül, mióta csak magára maradt, majd pont ez fog ki rajta. Maga ássa a kiskertet, vágja a kukoricaszárat, talicskázza a teméntelen gázt a ganajdomb helyén kialakított komposztálóba. Megcsinál ő mindent, még a fia sem kell hozzá, csak egészség legyen. De ez a daráló! Ehhez férfi kellene.

Sikerült annyira megbontania a rakást, hogy egy mellig érő nyíláson valahogy beljebb furakodott, összekucorodva, mint egy kisgyerek, hátha ki tudja tapogatni. Nyomta az oldalát a fa, valami szögféle is belekapott a ruhájába, de azért csak nyomakodott beljebb, pedig már semmit sem látott. A kutya is ott fúrta magát a lába alatt, nyüsztett, kaffogott, megpróbált elsőnek bejutni. Hirtelen felvillant előtte egy kép, mikor még kislány volt, és a pajtába ásott bunkerbe igyekeztek lefelé, egymás sarkát taposva. Ott is ilyen érzése volt, hogy mennek le egy sötét lyukba, ahonnan, nem tudják, előjönnek-e valaha is. Most is valami hasonlót érzett. Mintha becsukódott volna a háta mögött egy kapu. Mégis egyre beljebb préselte magát. Meg kell találnia a darálót.

Kitartó tapogatózás után a keze beleakadt valamibe. Pléhperem, négysszög alakban körbe, tölcseryszerűen lefelé. Egyből tudta, hogy a darálóra bukkant. És rögtön fel is tudta idézni a formáját: zöld kecskelábak, tetejükön a tölcser, jobbra a motor. Hát persze. Hogy nem emlékezett rá! Ott állt a pajtaajtóban, egyből, ahogy belépett. És mennyire utálta! Zajos, 49 kerregő hangja volt, mint a kereplőknek Nagypénteken. De ledarált mindent, amit csak beleraktak. Talán még a takarmányrépát is.

Két kézzel belekapaszkodott a peremébe, húzta, cibálta, de meg sem mozdult. Várt egy kicsit, fújt egyet. A kutya ott tekergőzött a lába alatt, kapart, nyüszített, fullasztó port verve maga körül. Alig valami halvány fény világított be a gerendák között, talán a feljövő hold volt. Ha nappal lenne, akkor sem látnék többet, gondolta. Sötét van itt így is, úgy is. Most kell előcibálnom, még egyszer nem bírok ideig eljutni.

Saját testsúlyához és erejéhez mérten hatalmasat rántott a darálón, mire tompa, lassan induló, majd egyre erősödő robaj volt a válasz. Azt hitte az első pillanatban, hogy vihar tört ki, vagy katonai repülő szállt fel a pápai reptérről. Nem vette észre, ahogy a póznák megindultak körülötte, s dőlnek szanaszét, mint a kukoricaszár. Nem is lépett egyet sem, meg sem próbálta felemelni a karját. Talán azt sem vette észre, hogy együtt dől velük, s pudvás, oszlásnak indult kérgükkel úgy temetik maguk alá, mintha csak egy volna közülük.

Új Forrás 2014/9 – Ross Károly: A kétezeres,
Vadászat, A daráló

Fischer Botond

Kisregény Andy Sheppard *International Blue* című nótájára

Ouma Ogutu: – A lelkem vándorol, persze, de csak a testemen belül.

Huszonkét éves egyetemi hallgató, szociológia szakos. A nagyszülei nevelték, jól főz, ezt a nagymamájától tanulta. Van egy robogója. Nagyon szereti Faulkner-t. Vakációban önkéntesként dolgozik egy gyermekotthonban. Rendkívül udvarias, beszéde választékos. Focirajongó. Szeret vitatkozni, a vita kedvéért.

– Nyugi, csak téblábolok itt a táncparketten.

Most éppen egy képet próbál megosztani az Instagramon.

– Felhőmenüett a pagodában, zöldhályog a pad alatt, felette kés. Ha hozol egy mesét, én megnyúzom, megsütöm neked.

Miguel Juárez Padilla: – Irtják az erdőket. Mahagónia. Isten, áldd meg a magyalt.

Gépészmérnök. Anarchista. Vegán, elsősorban etikai megfontolásból. Tudatmódosítókat nem használ, nem iszik, nem dohányzik. Napi harminc percig nonfiguratív képeket fest meditáció gyanánt, közben gregorián dallamokat énekel. Szikár, szemüveges (dioptriája -2,5 és -3,25). Törekszik az aszexuálításra, szintén etikai megfontolásból. Huszonnyolc éves.

– Ideadnád, kérlek, a bögrémet?

Most éppen Marx nevű kutyáját sétáltatja ősszel.

– Atorec chavas billo, nigadi zaum. Gimbed exgimbed teta om. Om echam, om lebam, yoper pom.

Török Iphigeneia: – Megettem egy ős evoét.

Harmincöt éves, barna nő. Dohányzik, de nem szenvedélyesen, kedvence Szilágyi Domokos, rögtön megbocsátott neki. Óvónőként dolgozik, ez frusztrálja, magyartanár akart volna lenni, de a szüleinek nem lett volna pénze egyetemen tartani, annyira meg mégsem akarta az egészséget, hogy pincérnőként dolgozzon. Higgadt, kellemes társaság. Tud németül.

– Ákos. Nem.

Most éppen visszautasítja Ákost.

– Tikkadt, nyáltalan sóvárgás a nyárban, sors, ha úgy tetszik.

Az önpusztítás bája, harangvirág, vagy mi. És hogy nincs tengerem. Vágy, ha úgy tetszik.

Hermann Ákos: – Csak májusban alkuszom.

Harminckét éves zenész, tenorszaxofonon játszik (Selmer Mark VII.). A zenélés mellett kisegítőként dolgozik egy asztalosműhelyben. Kék szemű, pocakos. Gerincferdülése és gyomorfekélye van, kissé magas vérnyomása. Elvált, van egy három éves kislánya, akit minden második nap délutánján láthat, ilyenkor játszótérre mennek, ha szép az idő, vonatokat nézni az állomásra, ha nem.

– Kétesélyes a dolog.

Most éppen rágyújt egy sárga Camelre, kifújja a száján a füstöt, ugyanazt a füstöt az orrán szívja vissza.

– A reggeli kávé mellett csak nagyon lassan ébredek fel, lassan bontja ki bennem hússzagú zaccos virágát a hipochondria.

Brant Fisichella: – Mi a módszer? Keksz.

Folyton napszemüveget visel, harminc éves. Irodalmat tanít egy középiskolában, a diákjai közül csak a stréberek szeretik, nagy részük komplett idiótának tartja. Negyven szál cigarettát szív naponta. Valószínűleg alkoholist. A bakelitgyűjteményén kívül más nemigen érdekli, kedvencei a kilencvenes évek seattle-i zenekarai, főként a Mad Season, az Electrafixion és a Temple of the Dog.

– Gyermek, Tarkovszkij egy nagy blöff.

Most éppen Aquinóit olvas, Summa Theologiae, egy konyakkal a kezében.

– Ötévesen gyomirtó szerettem volna lenni, anyámék megijedtek, a képzelt barátom meg a Sátán volt. Apám nem vert, pedig kértem rá. Lyukká képzem magam.

(Andy Sheppard: International Blue)

Örvények, dobbanások

Eruption

Törj ki a vízből, mondta a vizek fölött lebegő. Szárnyaival örvényeket kavart a felszínen, apró helikopter volt és hangrobbantó, csípős sorozatokat lődözött a vízbe. Ebben a sorozatban lehetetlen lett volna elfelejteni bármit is, a vizek mélyén szunnyadozó algák s fehér kövek mocorogni kezdtek, emlékeket s egyéb jeleket küldtek fölfelé, először álmaik jutottak át a víztükroin, szilánkosra hasítva a felszínt, a kimerevített időben jégnek tűnt, de hozzáérve sisetregni kezdett a bőr, így tanulta a test a forróság beszédét.

Stones of Years

Nincsenek kövei az éveknek – legfennebb percek kavicsait, másodpercek kristályszemcséit tapintod, azok ülnek ki bőrdre. A víz tiszta most, pontosan látható minden kép a meder alján, vagy talán bor kavarog mégis a kövek fölött? Egy forrást képzelsz el, amelyik percenként egyszer kihagy, s amikor apad a csillámló örvénylés, hangok súrlódnak, koccannak a mederben rejtőző kövekhez – jönnek, keletkeznek meghatározatlan helyről. Hangok árvice önti el a terepet alig fél percnyi idő alatt, több tisztaságot és több piszkot bír el, mint bármilyen patak. Mi marad a levonuló hangok nyomán? Fennakadt tárgyak, ruhadarabok és bútorok a parton, madarak gyűjtögetnek lassan, ráérősen haladva az üledékben.

Iconoclast

Segélykiáltásokat hallat az anyag. Lerombolták atomjaira, itt az összeszerelés ideje. De várni kell még, hogy kiderüljön, az érkezik-e meg, aki képekkel tudná befedni a táj teljes felületét.

Mass

Többen érkeznek egyszerre, külön kell válogatni képeket, szavakat, hangoikat. Követelőző húrok, erőszakos dobbanások, zaklatott sípok versengése. Hálót feszítenek a víz fölé, benépesül hirtelen a vidék, hiába keresi a tekintet az apró helikoptert, a vizek és emlékek önfeledt szabályozóját. Itt mindenki győzni akar, itt mindenki saját hangjaiba fullad.

Manticore

Csalogat és fenyeget: valamiből valamivé változik. Mindenből minden mássá. Bármiből szinte bármivé. Karmokat vársz és szárnyakat találsz. Emberi hangokat s helyette darvak krúgatása szól. Macskatestű hüllőlőpikkelyekben végződik. Csalogat és fenyeget, igazi arcában csillognak a fegyverek.

The Battlefield

Erődemonstrációt tartanak az évszakok, míg sorra felvonulnak. Ami egyikükhöz illik, a másiktól kilóg, mint fölösleges belső testrész. Mi legyen velük? A fegyverek készenlétben, az időkapszulák üzemanyaggal feltöltve, a zsugorítókészülékek szintén bevetésre készen. És máris nagytűtüveg alatt mocorog a nyár, az ősz, a tavasz. Óvatosan teszi őket zsebébe a tél.

Aquatarkus

Vissza a vízbe, ahol tompábbak a fények és a hangok. A vízben repülni ugyanaz, mint levegőben úszni? A kristályban fényleni ugyanaz, mint fényt kristályosítani? Ugyanaz tér vissza a vízbe, aki egykor régen, egy világgal ezelőtt kijött belőle? A vizek fölött lebegő visszatért, szárnyával örvényeket kavart a felszínen, ez legalább ugyanaz. A vizek mélyén algák, kövek, egyre több az emléküik s az álmuk, ezt nevezi víznek, aki arra jár.

(Emerson, *Lake & Palmer Tarkus* című kompozíciójára)

tükör-kép

*(úgy nézni valamire, mintha
azt nem látta volna előttünk
senki más.*

*úgy nézni valamire, mintha
azt már látta volna előttünk
valaki.)*

szabálytalan keretbe zárnálak,
félkész ember.
árnyékkodat én vetném mögéd
két ecsetvonással:
hunyd be a szemed, majd nyisd ki –
elkészültél.

meztelenre vetkőznék előtted
s közben minden ruha rajtam maradna.
most végigtapogathatod az emlékeimet
a hátam közepétől a combomig,
megérintheted a kezem, ha akarod,
amikor az eget vizsgálom benned,
nézheted magad az ingem gyűrődéseiben,
s engem, amint mást csókolok és
előtted vetkőzőm meztelenre.

én vagyok az akt, az önarckép:
szintén félkész.
a biztonsági távolságra intő
sárga vonalon állok,
behunylak, majd kinyitlak –
kontúrárnnyat vetve rád.

Keep Your Distance

A kantiánusok kantár nélkül lovagolnak az éjfélete párducokon.
Zöld, piros és fekete. Zöld, piros és fekete.
Lopott lepel, langymeleg lázadás.
Lucy az égben a gyémántokkal,
Judit a földön a rémálmokkal.

Fessen neki leplet a tejfogú szerető,
Fessen neki leplet a repülő szamovár.
Mi köze GDP-nek a piros biciklihez?
Mi köze a biciklinek a piroshoz?

A kántáló kantiánusok kopott kabátban
porlevest kanalaznak.
Ez a vers egy metafizikai giccs,
Ez a vers egy fizikátlan meta-giccs.

Hoztam is meg nem is
Hoztam is
meg nem
is
hoztam!

(Amon Tobin: Keep Your Distance)

56 Magolcsay Nagy Gábor

NYOLCADIK NAP: A BOLYGÓ KIFOSZTÁSA

11 | SÓLYOMKAPU

az energiamegmaradás törvénye ugyan kizárja az elsőfajú örökmozgó létezését | a szárnyas ragadozó melyet most körözni látunk mégis a légörvény

tölcsérére ül hogy az emelkedés és a vitorlázás helyett a zsákmány elragadását megelőző zuhanással közölje erejét | a látszat ellenére sem az emelkedést kísérő energiamegtagadás sem a zuhanó odaadása nem szükségszerű hiszen a tüdő légüres csöndjében minden teljes és feláldozható akár az emlékezet mely a belégzéskor gerjedő forgószéllel érkezik és mindig arra vágyik amit csak elsíratni lehet

(Zene: *Boards of Canada: An Eagle In Your Mind*)

15 | HIC ET NUNC

a rendelkezésre álló idő a sürgősség és az űzöttség nevében a farka portyakószái végül letepernek minden utóddal megáldottat és csapdát állítanak a várandósok méhnyaka köré | noha a portyázók számára kevésbé kedvező ha egy magzat feje elhajlásban foglal helyet | kivétel nélkül elragadják és bolygóközi vágóhidakra vonszolják az újszülötteket | mirandák és uránuszok feneketlen méhébe számúznak minden látomásból származottat | akik a félreértett jelen árnyékában ragadozó idők ragadozó apostolai által válnak a misztikum a spiritualitás és a transzcendencia nélküli hominidák emblémájává | szentségtelenül és lényegtelenül | mit sem sejtve az önmagát folyvást újratámasztó világegész önkéntes vakságáról és némaságáról | melyben egy kósza utolsó szava éppoly jelentéktelen mint a halvaszületettek jelöletlensége vagy a tudat felvillanása az ismeretlenben

(Zene: *Ocoeur: Ephemeral Beauty*)

ÁLLATI FÉRJ

(Holló – Corvus corax corax)

Van, amiről nem lehet beszélni,
De arról is beszélni kell,
Még ha nem is azon a nyelven,
Amelyen beszélni lehet róla,
Hanem egy másikon,
Amelyen elmondhatatlanok a dolgok,
Elmondhatatlan mindaz,
Ami velünk történt,
Hiszen semmi sem múlik el jeltelenül,
Minden atom megőrzi a világ
Egyszervolt elrendezését
Az idő alakuló gyurmájában.

(A vállamra hajtotta fejét,
Tenyerét a mellkasomon pihentette,
És komoly volt, iszonyatosan komoly.)

Nem szeretnék azonban ember lenni.
Embernek lenni elviselhetetlen.
Tudatában lenni annak a képességnek,
Hogy kiirthatom az egész világot,
Hogy ezer meg ezer faj pusztulása
Semmi máshoz nem köthető,
Csakis az emberi léthez.

(A fekete szem mélységéhez van
Hasonló ezen a Földön?
Van szebb, mint egy sötét,
Értelmesen csillogó női szempár?)

Ó, a nemesítés borzalma,
Lehet-e egyáltalán beszélni erről
Egy embernek?
Ha képes lennél meghallani
Az ún. kultúrnövények és az ún. háziállatok
Hangját, ha képes lennél megérteni,
Mit üvöltene egyfolytában:
Túl sok az élet, jöjjön már a halál,
Ezt üvölti minden lény,
Akit sorsa az ember mellé kényszerített.
Mindegyik feje egy-egy hangyaboly,
És a rettegés saját testétől,
Amely nem a sajátja.

(Felült az ágyban,
Oldalra vetette fekete,
Szinte már lilás árnyalatú haját.
Szenvedélyes.
Nincs jobb szó rá,
Szenvedélyesen.)

Mit tudtok egyáltalán a madarakról?
Mit tudtok arról a 165 millió évről,
Amikor a dinoszauruszok uralták
Az ökoszisztémát?
Az aszteroidabecsapódás-elméleten
Túl mit tudsz mindarról,
Amiről minden madár tud,
És soha senki nem fog beszélni róla.
Lebecsülsz a másféle lényeket,
Mert emberek vagytok, és tudományos
Konstrukcióitok, állatkísérleteitek,
Mészárszékeitek tele vannak megvetéssel
És gőggel a másfajta lények iránt.
Hetvenmillió éve városaink voltak,
Tele felhőkarcolóval,
Hetvenmillió évvel ezelőtt
Az Ogle-TR-56b-re szerveztek
Csoportos kirándulást a kisiskolásoknak,
És ezer évig éltünk.

(Most van ideje a félelemnek,
Amikor félni kezdesz attól,
Akibe szerelmes vagy és
Aki szerelmes beléd.)

59

És kiirtottunk mindent a Földön,
Ami utunkban állt vagy éppen
Gondatlanságból, és élveztük a
Világegyetem jeges csendjét.

De szerencsére jöttek mások, akik torkig voltak
A nagy tökéletességünkkel, és nyolcvanezer
Évig csak a párhuzamos idősíkok
Elméletén dolgoztak, a civilizáción,
Amely nem irt ki más Lényeket.

Akkorra már a lakosság döntő többsége
Elfogadta a genetikai mutációt,
Amelynek következtében ezt a testet
Kaptuk tudósainktól, a gyönyörű,
Könnyed madártestet, és a lázas pusztítást,
Amelynek minden múzeum és gyártelep,
Minden város és fegyver áldozatul esett,
És a végén hatalmas, mindent elborító
Robbanásban enyészett el civilizációnk,
Átadva helyét fának, gyümölcsnek,
Reszkető lombsusogásnak.

És utána sejtet, mi következett?
Mi hatvanmillió évig élveztük a Földet,
A természetcsodát, a regresszió örömét,
A regresszió magasrendű boldogságát
Madárként, érthetetlen nyelven
Elbeszélve és megörökítve az enyészetnek
A folyamatos, az elmondhatatlan gyönyört.

Aztán megjelent az első hominida,
És azóta rettegve nézzük az embert,
És azóta rettegünk, hogy lesz-e ereje
Ennek az új fajnak az új toleranciára.

(alapvetés)

A firmamentum egy ív papírra roskad.
Meg se gyűri, be se lepi egészen,
csak a jobb felső sarka tájékán,
egy kijelentő mondat végén
maszatolja el a pontot.

Kínos, de ez talán még belefér,
gondolja az ember, végül is
a kozmikus beágyazottság
kidomborítása kedvéért
ennyicske bőven feladható
az alkotói szuverenitásból.

Az alkotó – bele kell nyugodni –
legfőljebb társszerzője művének,
a föntiek mellett már csak a
lehetséges olvasatvariánsok
képzeletén messze túláradó
tarka kavalkádja miatt is.

Egyébként a teremtő nem csak a szuverenitását,
még az identitását is számolatlanul osztogatja.
Így terjeszkedik.

Különben is, mit számít,
mi másra számíthatna –
s ugyan mi végre lenne számító
pont egy pont!?

Hiszen a pontnak nincs is kiterjedése, csak helye.
Oda rakja az alkotó, ahová csak akarja.

Hiába hiszi a pont, hogy pont
ott van, ahol
lenni akar,
mert az ő akarása is alkotójáé
– és értelmezőjéé, aki bizonyos
értelemben szintén alkotója.

61

Utóbbi viszont akár figyelmen kívül is hagyhatja,
előbbi pedig ráadásul bármikor törölheti,
a féltett szuverenitásával meg a
teremtői elhivatottságával együtt.

És az alkotó, bizony, a pontot
előbb-utóbb mindig ki is iktatja,
mert bármeddig is spekulál,
világok kezdetei óta
végül mindig arra jut,
hogy az értelmezői horizont
sokkalta tágasabb lesz
központozás nélkül.

Vers nélkül, mondjuk, még tágasabb lenne...
De olyan már volt.
Még az osztogatás kezdete előtt.

Most verset ír a teremtő,
teremti a verset a teremtő teremtettye,
és mindig van valaki, akiben a teremtő
teremtettyének teremtménye,
a vers is tovább írja önmagát,
minden olvasatával
újra és újra
újabbnál újabb
világokat kreál és iktat ki.

És a legavatottabb olvasó
a teremtő teremtmények
egymásból bomló, egymást felülíró
egymásra sokasodásának elindítója.
Csak ő tudja, hogy hiába ügyel a replikátor
működőképességére és tökéletlenségére

(a rendszer automatikus frissítésére) is,
az értelmezésekkel a semmiből kihasadó
újabbnál újabb világok
egyre bonyolódó szövedéke
végül, a végtelenben,
a végletekig leszűkíti az értelmezői horizontot,
és a struktúra egyre kevésbé képes már megújulni,
sosemvolt világokat kihasítani a nemlétből.

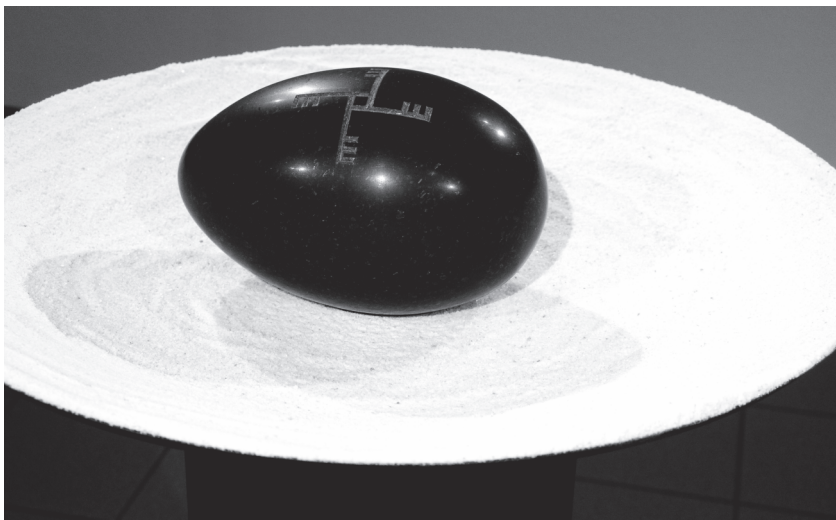
És, bizony, annak is csak ő a tudója,
hogy a világ-nagy Piramis-játék
mikor omlik össze –
vissza önmagába.

De ott még nem tartunk.
A nemlét nem hasíttatott ki
a létbe maradéktalanul.

Kihullik a mennyek boltozatának záróköve,
rogyásig hullnak reánk az új világok.

Írjuk a verset,
kirakjuk a pontot...

Kirakjuk a pontot

VIRTUÁLIS ÉLET

a svédek kilencvennégy százalékanak
 van internete otthon
 a svéd otthonok be vannak hálózva
 a legtöbb háztartásban wifit használnak
 a svédek interneten fizetik a számlákat
 interneten rendelik meg az ebédjüket
 interneten találkoznak egymással
 és alapítanak családot
 deklarálják az adót
 vesznek házat vagy lakást
 interneten választják ki
 az inszemináló klinikát
 a svédek kilencvennégy százaléka
 internetet használ
 ha tévét akar nézni
 ha telefonálni akar
 ha hírekhez akar jutni
 akár a nagy napilapokból
 akár a Facebookról
 a legkisebb hír is nagy lehet egy svédnek
 Svédország technikailag a legfejlettebb ország
 majdnem mindenkinek okostelefonja van
 a telefonon wifi és így internet
 ezen kívül a legnépszerűbbek a laptopok
 asztali számítógépe már kevesebbnek van
 az igazi profik asztali gépet használnak a munkájukhoz
 a kilencvennégy százaléka beleszámolták a teljes lakosságot
 a pelenkástól a kilencvennégy éves nyugdíjasig
 mindenki internetet használ
 egymással wifin keresztül tartják a kapcsolatot
 többet csetelnek, mint beszélgetnek
 többet e-maileznek, mint leveleznek
 a legtöbb cég elektronikus számlát küld

lehet elektronikusan adóbevallani
eletronikusan szerelmet vallani
eletronikusan egyetemre járni
virtuálisan létezni
a svédek kilencvennégy százaléka
virtuálisan létezik
az egy másik kérdés
hogyan az életük a valóságban milyen
arról nem szól a Facebook
sem a nagyobb napilapok
sem az adóhivatal
sem a bankok
sem a házasságkötő hivatalok
a svédek interneten értesítik egymást
ha el akarnak válni
interneten közlik, ha egy hozzátartozó elhunyt
a lakcímváltozást is interneten intézik
a hivatalos ügyek intézéséhez
elektronikus személyi azonosítót kell beszerezni
ehhez le kell tölteni egy kis programot
és csak felhasználói névvel és jelszóval lehet bejelentkezni
onnan kezdve lehet deklarálni
egyetemre jelentkezni
elolvasni az orvosi naplót
házasodni és pénzt utalni
a svédek kilencvennégy százaléka
tudja az internetet használni
a fennmaradó hat százalék
az úgynevezett nyitott portálokon
intézheti az ügyeit
a könyvtárból, a bankból, a munkaközvetítőtől
és más helyekről is, ahol van ingyen internet
az iskolában hamarabb tanulnak meg
számítógépet programozni, mint írni
ezért Svédország technikailag a legfejlettebb ország
a második legfejlettebb ország Finnország
a skandinávok igazán jók
ha technikáról van szó
meg is engedhetik maguknak
és el is várják tőlük
hogyan virtuálisan létezzenek

az egy másik kérdés
hogya a valóságban milyen az élet
a nemzetközi felmérések szerint
a svéd oktatás messze elmarad
a világszínvonaltól
még az európai átlagtól is
a PISA-felmérés szerint
a svéd oktatás sok kívánnivalót hagy
maga után
az olvasásmegértési készség messze
elmarad az európai átlagtól
az általános műveltség
meg sem közelíti az átlagot
a svédek még átlagosan sem tudnak sokat
az őket körülvevő világról
pedig a világhálót használják
de csak lógnak rajta
mert a nemzetközi felmérések
az átlagműveltség csökkenését
és az alapkészségek hiányát mutatják
a svédek technikailag a legfejlettebbek
de kulturálisan messze elmaradnak
a világszínvonaltól
a svéd traktoros is
aki a bevándorlók ellen tiltakozik
elektronikusan irányítja a traktort
de soha el nem olvasott
egy hosszabb szöveget
hosszabbat, mint egy tweet
vagy egy sms
soha nem is írt hosszabb szöveget
mint egy tweet, egy sms vagy egy
kurta e-mail
a svédek az átlagnál kevesebbet
tudnak a kulturáról
az irodalomról és a Skandináviát
körülvevő országokról
kevesen tudják, mekkora
az Európai Unió
és fogalmuk sincs
milyen az élet egy távoli

ázsiai faluban
ahol gyapotot termesztenek
a svédek ruháihoz
a svédek kilencvennégy százaléka
funkcionális analfabéta
a huszonegyedik században
funkcionális analfabéta mindenki
aki tud írni-olvasni, és nagyon rosszul
betűzi ki a szavakat, de nem érti meg
a használati utasítást
és nem tud a saját örömére olvasni
funkcionális analfabéta mindenki
aki nem tud gépkocsit vezetni
vagy nem beszél három világnyelven

Még lenn zsiognak az őszi kertben, futkosnak a halálra szánt fűvön, a hervadó daliák és sarkantyúvirágok fáradt kelyhei között. Labdázna, bújócskázna; négyen, hatan, nyolcan. Felszabadultan, öntudatlanul búcsúznak a hosszú szabadságtól a nyártól.

Száraz Pál 67

Az ablakból nézem, hogyan tombolják ki magukat. Kiabálnak, birkozóznak, dühöngnek, vitatkoznak, szipognak, ne-

NEM ÉR A NEVEM

vetnek, összevesznek, kibékülnek. Ma nagyon rosszak, szinte megvadultak. Figyelem meggyőző alkudozásaitak egy-egy új játék kezdeténél. Mutogatnak, hadonásznak, szerepeket osztogatnak. Figyelem, hogy az egyik percben még az álnok farkasról kiabálják: „híd alatt lakik, aranytálban mosakodik, kiscica farkába törülközik”. A másik percben már kötelet húznak, apró kavicsokat dobálnak, aztán elég abból is.

– Mit játszunk ezután? – tanakodnak kigyúlva.

– Papás-mamásdit – javasolja óvatosan Évike, és érződik rajta, hogy a mama szerepét ő szeretné betölteni.

A papa szerepét az egyik fiú vállalja a nagyok közül. Gyermek és doktor bácsi nem akad.

– Á – fanyalognak többen –, fussunk inkább versenyt.

– Gyerekek megfelel Viki baba – makacskodik a kislány –, csak doktor kellene még.

– Hát jó, én leszek a doktor – mondja belenyugvó hangon az egyik fiú.

– Na, kezdjük! De hol van Viki baba?

– Hozom! – mondja boldogan a kislány, és szalad az emeletre.

– Na, végre sikerült az egyezés! – sóhajtok és elszaladok az ablaktól, hogy előkészítsem Viki babát, mire kislányom felszalad a lakásba. Összekapok a baba holmiját, az egészségügyi ládikóból pólyát, háromszögletű kendőt, fertőtlenítő port kotrok elő (erre feltétlenül szükség lesz). A fogasról kalapot emelek le, jó lesz a „papának”.

A csengő fülsüketítően berreg. Ajtót nyitok, s a kislány szalad a babáért; kigyúlva kapkod a holmik után, és folyton csicsereg: „Adjuk rá Vikikére azt a szép zöld selyemruhát, az olyan szép, azt én varrtam! Meg a kis kabátkát is, amit tegnap alakítottam át, és légy szíves, egy párnát is adj, amire lefektetem őt, hiszen beteg lesz szegényke...”

Évike szorosan magához öleli Viki babát a többi holmival együtt, és szalad le a kertbe. Ismét az ablakhoz megyek. Figyelek.

A gyerekek már türelmetlenek. Egyszer csak megjelenik a „mama” sugárzó szemmel. Kíváncsian veszik őt körül, nézegetik, fitymálják a babát, de

nem szólnak semmit. A „papa” a kalapot, a „doktor” Viki babát kapja ki az Évike kezéből. Ki-ki a maga zsákmányát vizsgálgatja. A doktor forgatja, lóbálja a „beteget”, elhúzza a száját, összeráncolja a homlokát, hunyorít egyet, és komisz, gúnyos nevetésben tör ki. Ez a hangos, gonosz nevetés fel-

68 hallatszik az emeletre, még engem is szíven üt.

Viki babát felmutatják, dobálják, lóbálják a levegőben, és Évike szívét megsebző nevetésük egymásra ragad. Viki baba zöld selyemruhája leng, viharzik. Haja kóc, arca fura, szeme félig nyitva, műanyag babatesté elővillan. Évike bús kék szemét sűrű könnyek áztatják. Arca eltorzul a fájdalomtól. Megtörtén áll a kacagó gyerekek között, és gyötrődve nézi Viki baba megcsúfolását...

– No, ne bőgj!!! Itt van a vacak babád! Ezt szántad te gyerekek? Csúf, formátlan, rongygubac a te Vikikéd. Nnna, de hagyjuk az egészet! Bújócskázni fogunk! Hatvanig számolok – mondja ki megfellebbezhetetlen döntését a „doktor”. – Tedd le a gyereket és bűjj!

A hunyó a bejárat melletti falhoz hajtja a fejét és számol. A kislány körül néz, babáját a kebléhez szorítja, várja, hová bújnak a többiek. Ezt a pillanatot akarja kihasználni. Szeretné visszacsempészni Vikit békés otthonába. Fél lábbal már a bejárat ajtójánál van. A hunyó elkiáltja magát: hatvan. Évike megrezzen. A hunyó elkapja őt. „Megvagy, megvagy! Te vagy a hunyó! – ráncigálja a kislányt, aki ösztönösen védi a babáját és vadul kiáltja: „Nem ér a nevem.”

A többi gyerek is elővánszorog, és mindannyian ráncigálják. „Te vagy a hunyó, nem menekülhetsz!” A kislány ránt egyet magán, nekiiramodik a lépcsőháznak, és zokogva kiabálja: „Nem ér a nevem.”

Még mindig ott állok az ablaknál, nézem a letaposott kertet. Évike zokogása a velőmig hat. Megborzongok. Eljövök az ablaktól, hogy a segítségére siessek. Hiszen a gyerekem, meg kell őt védenem!

Aztán mégsem teszem. Megállít a gondolat: edződjék csak meg, míg időben van. Felnőtt korában úgysem kiálthatja, hogy nem ér a nevem...

A CSÚNYA, RAGACSOS EMBER

A csúnya, ragacsos ember
a sarokból nézett minket,
s miután befejeztük az evést,
s a maradékot a tálcán rápakoltuk
a mocskos fémállványra,
ő odament, és egybeöntött mindent, a megmaradt
tokányt, burgonyás csülköt,
rizst, zöldséget, rántott húscsapatot,
a műanyagtálcát maga elé tette,
fogott egy műanyagvillát,
(az enyémet? lányomét?)
és falatozni kezdett, akár egy király.
Vasárnap volt,
tisztá, ünnepi, tékozló.
A gyerek hosszan bámult rá,
ezt jegyezd meg, mondtam
fölsőlegesen, nyilvánvaló zavarban,
erre elfordította a fejét.
Szégyenkeztem,
hogyan hagytunk.

VO SULCANDO UN MAR CRUDELE

70

Vo sulcando un mar crudele –
és ennek a tengernek partjanincs
fekhelyén süllyedtek el lassan a képek,
az oldott sóban. A hajó mozgása
maga a rögzítetlen hang, rozsdás
horgony az oldalán, egy képtelen
világba tart, ahonnan nincs szabadulás,
ahol hagyom, hogy egy vaskos
férfikéz lenyomja a fejem a víz alá,
és elbűvöl, teljességgel elbűvöl
a gondolat, hogy nem lélegzem többé,
mégis élek, hogy a testem szétmarja a víz, a só:
ússz fölém, hajó, ússz fölém, és ne engedj vissza.

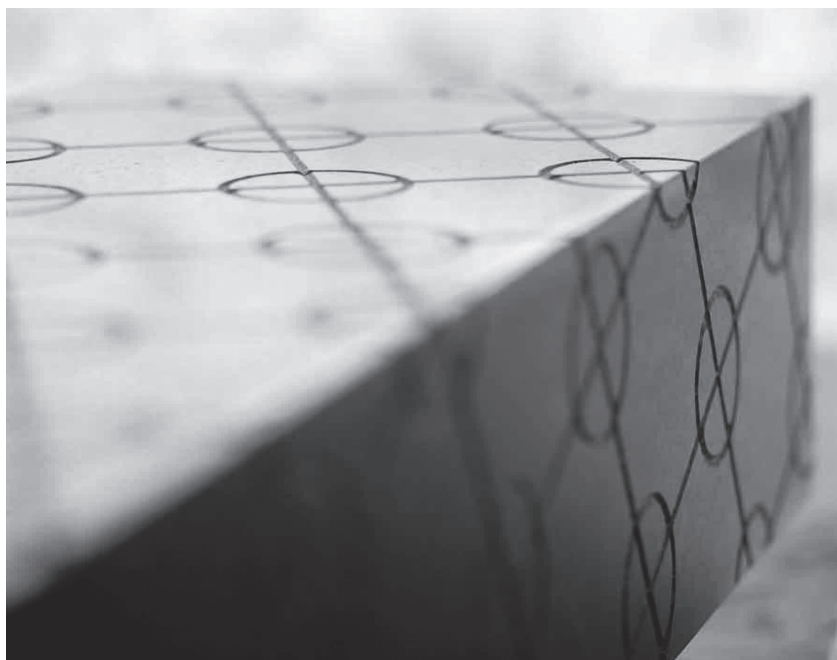
KONTRATENOR

(S. X. Pozsonyban)

Hadd hajlítsa röptét, ha hajlítani akarja,
ha hajlítani tudja: az apró ezüst mozaikkockás
mellény apró tükreiben elfér ennyi csillogás,
és elfér a dürgő fajdkakas hangjában is,
egy tudományosan lehalkított madáratlasz lapjain.
Persze, a cél, hogy körbeérjen,
hogy kör legyen vagy legalább ellipszis,
hogy el lehessen indulni rajta,
és mindig ugyanoda jussunk,
hogy a jövés-menésnek
ne lehessen többé egzakt atlasza,
a madárnak ne legyen többé képe, csak hangja.

A MAGAS CÉ

Magyarázza, hogy fantom, hogy a zene fantomja,
hogy valójában csak há vagy bé, (vagy, kárhozat!: á!) 71
néha csak simán mélyebbre transzponál a zenekar,
és akkor merő illúzió, a magas cé amúgy se túl szép,
és az igazán érzékeny fül (az övé) irtózik az ilyen
olcsó edzőtermi macsóizmustól,
akinek nincs abszolút hallása (nekem), könnyen bedől,
mint a megjátszott élvezetnek a pornóban (én),
a permanens női szalonajulásnak a francia rokokóban (megint én),
mint a gyerek, amikor azt hiszi, tud repülni (mindketten).
Aztán este ott ül mellettem,
ideges, mint a késdobáló mutatvány előtt,
mint az első ágyba bújás előtt (velem),
a sötétben megfogja a kezem,
és tudom, hogy érzi, hogy érzi, Manrico
strettájának a végén vészesen közeledik,
vészesen közeledik a szépséges magas cé.

LÉK

Eltéved bár, de azért már otthonosan
mozog a pillanat, kerülve a múltat,
azután meg, mint egy merítőháló, ki-
emelve Jánost a hullámok közül, mi-
alatt János meglékeli a felkínált
jövőt, nézve, hogy úszik el a dinnyehéj,
csakis a Kis-Dunában a házuk előtt,
miközben a ház megáll egy pillanatra.

ŐSZ

János a sötétségből akar töklámpást,
kikotorja hát belsejét, mintha a saját
fejében kutakodna, előkerülnek
bolygók, égitestek, miközben láss csodát,
ténylegesen a földgolyó az egyetlen
mag, ami hiányzik odabentről, pedig
mekkora, ó, mekkora óriás tökök
nőhetnének belőle, ha elültetné,
de János most a csönd vízésésére hagy
mindent, nincs kedve beleülni a készbe,
nyögvenyelősen söpri lába elé a
vadkörtefák sürgős panaszleveleit.

HÚSVÉT ELŐTT

Magában pontosan, éppen ezért
szűrősen fogalmaz és tisztázni
szeretne ezt, azt, szóval pont abban
az időben, amikor új naplót
vásárolna, bár zárva az üzlet,
ünnepek jönnek, a régi meg be-
telik lassan, talán egy negyednyi
oldal, ha maradt feltámadásig,
mondani kéne erre valamit,
nagyot sóhajtani, mint a vézna
tüdőbeteg dokinál a szürke
kis rendelőben, de mit tegyen, ha
igenis világraszóló a csend,
kék szemére rácsapta az ajtót
a huzat, pedigcsak szemlesütve,
szemlesütve botorkálna János.

SZOBÁBAN

AJTÓ?

Majd ´ egész nap dolgozott az asztala mellett. Minden nap. De nem tudott teljesen munkájára koncentrálni. A fal egy

pontja, ahol a festék egy ajtó formáját sejtette, vonzotta tekintetét. Ha ránézett órákra elfelejtkezett feladatáról.

Régebben próbálkozott azzal, hogy elfordította az asztalt, hátat fordítva annak a helynek. De nem segített. Akkor is, mint mindig azt súgta neki, hogy nyissa ki, lépjen be.

Nem tudta, hogy mi lehet ott. Talán kert, vagy egy szörny, vagy a tenger. De az is lehet, hogy semmi.

Inkább maradt az asztal mellett. Legalábbis ekkor még.

TAPÉTA

A szoba közepén állt. Hosszan elnézte a négy falat. Már nem tetszett neki a tapéta. Gondolta leszedi, és olyat rak fel, ami neki tetszik, ha már úgys itt van. Vagy ő maga festi ki. Mondjuk, mind a négyre jutna egy évszak. A mennyezet pedig lehetne égkék. Majd eldönti.

Neki esett és tépte. Alatta azonban újabb tapéta bukkant elő. Azt is leszakította és alatta ott volt egy újabb. És így tovább. Mintha nem akarna véget érni. A szoba egyre nőtt a tapétakupaccal együtt.

Milyen messze lehet a fal? Vagy lehet, hogy a fal a tapéták sokasága? Akkor viszont... Nem mert belegondolni ebbe a lehetőségbe, inkább eszeveszetten tépte le egymás után a rétegeket. Majd kiderül.

ÉG ÉS FELHŐK

Csak feküdt a földön és nézte a mennyezetet. A mindig kék mennyezet a megdermedt felhőkkel. Nem változik a kép. Az égen nem lesznek csillagok, a felhők nem oszlanak, vagy lebegnek el és nem jönnek helyettük újak. Változatlan. Olyan volt mintha megállt volna az idő. Ezért fel se kelt. Úgyse tudna. Ő is olyan, mint azok a festett felhők.

SOKRÉTŰ ÉLET

Az élete nagyon is sokrétű.

Tetőkön szalad. Áll és nézi a tengert, mert egy lakatlan szigeten hagyták. Autósüldözés. Hegyet mászik. Robotok ellen harcol. Visszamegy a múltba. Az űrben van és megmenti a világot. És mindezt egy nap alatt.

De aztán este lesz és elálmosodik. Lefekszik és betakarózik. A távirányítón megnyomja a piros gombot. Csend lesz és sötét, de a szemét még nem hunyta le.

Új Forrás 2014/9 – Tóth Tímea: Szobában

EGY VÁROS - EGY VILÁG

Egy házzal kezdte, kertet is épített köré. Aztán utat húzott, mellé újabb házak kerültek. Az út elkanyarodott, tekeredett és egymás után tűntek fel újabb házak, és már lett iskola, park, üzletek és városháza. Aztán eljött az a pillanat, amikor már nem tudott tovább terjeszkedni. Legalábbis vízszintesen. A függőleges építkezésbe fogott panelházakkal, felhőkarcolókkal.

Ezután jöttek az emberek és az állatok. Mindenkinek jutott lak hely, ágy ahol megpihenhetnek. Család, barátok. Életük. Gondoskodott róla, hogy meglegyen mindenük, amire szerintük szükségük lehetett.

Csak azt sajnálta, hogy a még megmaradt építőelemeket nem tudta felhasználni. Nem fért el. Kicsi a szoba.

KIS KÉK NÉGYZET

Csak egy kis ablak van fent, olyan magasan, hogy nem éri el. Még ha székre áll, akkor se. De azért így is látja az eget, vagyis az ég egy darabkáját. És felhőket, és madarakat, és repülőket. Legalábbis egy pillanatra.

Majdnem minden nap megjelenik egy négyszögletes fénynyaláb. Vándorol a szobában, aztán el tűnik. Amíg tudja, követi. Aztán csak nézi a kis kék négyzetet.

76 KIÚT

Egy olyan szobában volt, ahol se ablak, se ajtó. Befalazták. Két nyílás kötötte csak össze a külvilággal. Egy kis szellőző, ami biztosította számára a friss levegőt, és egy tízszer tíz centis ablakocska, akár egy macskaajtó. Ezen adták be az ételt, vizet, tiszta ruhát.

Az egész szoba hangszigetelt. Azt nem tudni biztosan, hogy azért kellett ez, hogy a külvilág zaját zárják ki, vagy, hogy őt ne hallhassa senki.

Ha valamit kért nem szívesen teljesítették. Amikor könyveket szeretett volna csak egyet adtak neki. Ez jelentette számára a világot. Aztán mikor festéket és ecsetet szeretett volna, de azt mondták milyen telhetetlen, nem adnak. Könnyörgött. Nagy szüksége lenne rá, a piros nem is kell, és ezután soha többet nem fog kérni semmit. Hogy képes leadni igényeiből megnyugtatta őket, így hát megadták neki, amit kért.

Egy hét múlva azonban nyugtalanok lettek. Nem nyúlt az ételhez. Szólongatták, de nem válaszolt. Belestek a lyukon, de nem látták. Kénytelenek voltak lebontani a falat. De a szoba üres volt. A padlót vörös és fekete foltok pötytyözték, a falon pedig egy kapu ált tárva nyitva.

Az elme sárból testet gyúr magának
érezni őszi föld szagát.
Kínozza keservvel és
szerelemmel, míg kemény a
szív, akár a szőlőmag.

Mennyi kórral gyötri, mennyi
szépséget vetít a szemre!
Gyors taligán ide-oda
fuvarozza s élteti
magasfeszültséggel.

Aztán öreg lesz a vér
a rozsdás csatornákban,
és nyikkanva rogy meg a test,
mint szilvafa bús őszi esőn.
Bérlője odébb is áll,

vissza se pillant.

78 VONZÁS

Macska vagyok:
maga a kíváncsiság.
Végig a diófa ágán,
fel a háztetőre, a nap felé
igyekszem, felhők tejébe
lépek: holnapi lábnyomomba,
óvatosan bontom ki a szélből
az ősz porcukrozott illatát,
nézem a pókhálón rángó
kék legyecskét,
tető meg se rezzen,
madárvér íze számban,
nyers tojásként szétfolyó lény:
hold muzsikál, halld,
rámborítja az éj a vadászat
minden izgalmát, zamatát:
érezem és értem is már,
mi az égből lesugárzik.

Mire saját magát megtanulja,
meg is unja. Ragad a véres
őszibaracktól minden ujja.

Furcsa gyümölcs ez, érdes,
– akár a másnapos líra –
a magja: keserv-koporsó.

Tele van buborékkal az elme
petpalackja: kupakján recés,
piros fénydióda lüktet.

Mit magáról vélne, csupán
szélkakastól tudja, hiszen
hordalékok építik és ösztönök.

Abbahagyják néhány percre
munkájukat az angyalok
olvasni álma fénybetűit.

80 TÜKÖR

Az eső ronggyá áztatta
a benti tájat: a nyár illúzióját.
Édes órák úgy ugráltak szét
riadtan, mint cirkuszi bolhák.

Penészes zöld fénypáasmák
szimatolgatják a foszló terepet.
Minden ízt és színt kopottra
mosva, megmaradt egy repedt

kontúr, mit majd zászlójára
tűz egy semmiből kilépett,
békésen megőrült hadsereg.

Fulladozva tápolyog a város
főtere felé az ősz, torkában
kékes rozsdaszín levél remeg.

AZ ÁLOM ÉBRESZTÉSE

Szúrós szagú versmadár Bábel felett,
szárnya két szürke papírlap,
konfettiként dobál pontokat,
és nyílve szőként száll a lángos
ékezet. Éjszaka van, mind alusznak,
álmukban már nem remélik
kimondani, s a múlt ereszcsonatnán
lecsorognak, mint megfáradt olajak.

LÁZDAL

81

Hatástalan jelszó: rossz délibábel,
mindent elereszt az őrző, az álom
szobalánynak csenget, apró
biolámpák égnek a szoknya alatt. Belülről
zabál fel a rém: az agy merevlemezére
trágár szavakat korcsolyázik
a vírus. Az érzet, mint egy tableta,
feloldódott benned: a tárgyak megpuhultak,
bőrük foszlik, az ízük arzén,
megázott pulikutyaként lépsz ki a saját
csontjaidból épített ajtón, s az ősz szele
falevélbe csavar és elszív, átráncigálja
a szíved minden rossz esőcsatornán.

SANZON

szép jó isten gyere le a cuccról
nézd meg hányadika vagyon idelent
szenteltvizedben krokodilok úsznak
képmeződön köd ül és barbár
gépezet épp most darálja a szentet
koppan ki szeméből a lázpiros ólom
nyelve hegyére forrt szavak leszavazva
grafittal behintve és angyalürülékkel

SÉMA

82 rengeteg az utas a rébuszon
kétes jelentésekbe kapaszkodnak
míg foguk közt aprópénz csörög
új vonalkódot kreál
homlokukra az izzadság
a kanyarban aztán egymásra zuhannak
összekeverednek a szótövek s ragok
s a kormány mögött lúdbőrözni kezd
a bizonytalanság

megállnak egy kicsit a térgörbületben
talált teremtések felé kilesni
de a rosszul becsomagolt
szentháromságok felsebzik
körömágyukat

TÖVISKOSZOR

Hat perc múlva éjfél.
Két csillag közt a legrövidebb út:
alszom ma.
A bárányok hallgatnak,
s a púpos récék csőre közt
se remeg imádság.
A paplan illatos.
Az álmod füleden át egy
drón küldi be. Aztán már
félhomály, egy arctalan nő
vetkőzni engedetlen.
Kattognak tarkónlőtt igék,
idősebb felreped.
Égő homlokok mögött
nem nagy mutatvány:
lány orrán borotvahab,
fülében céklahéj.

TÖREDÉK

vesztesként kullog
az emberek szemében
a golyó mellette talál nyugvópontot a falban
szag
por
csituló zaj
beletörődés
minden impulzus csak önmagát gerjeszti
mint tömegsírba vonszolja ki magát a gondolat
a lehajtott fej vessző a kinyökögött frázis után
a reggelt este követi
az estét megint este
mintha örökös éjszaka telepedett volna a városra
ajtócsikorgás emlékeztet a mozgásra csupán
álmos és vörös szemek
a kiszáradt száj betűket köpköd szerteszét
a házak egymást ölelik szerelmesen
a szerelem olyan, mint egy vers
az utolsó melyet a költő gondol
a leomló fal alatt

„Mégis fölteszem magamban a kérdést, csendes elmaradottságomban, hogy vajon nem az ironikus szerénység-e mindig a művész valóban tisztességes viszonya - nem, nem a művészethez, hanem a művészléhez.” (T.M.)¹

84 Balogh Gyula

KRÚDY ÉS A SZECESSZIÓ. TÚL SZÉP, HOGY IGAZ LEGYEN?

A kortárs olvasó számára feltehetően érthető volt Krúdy biedermeier szövegvilágot megidéző ironikus szándéka², s talán jól is tette, ha az alakzatot a szecessziós szövegekbe nem gondolta belelátni. Némi sarkítással azonban a Krúdy életmű-

ről is elmondható, amit Bazsányi Sándor a filozófusról megállapít: „Ahogy a szókratészi ironia negativitása Szókratész életében felszámolhatatlan, amely így keresztül-kasul, részleteiben és egészében ironikus.”³ Ez az írói nyelvhasználatban sem lehet másképp, legyen bár szó a *Purgatórium*hoz hasonlóan puritán nyelvezetű írásokról, a *kékszalag hőse* típusú mézédés, biedermeier hangulatokról, vagy akár a *Boldogult úrfikoromban* stílusára tercelő szecessziós szövegszerkezetekről.

A dekadens irodalom végső soron a romantikus hagyományokat folytatja, majd haladja meg művészi tudatosságában,⁴ érdemes tehát egy rövid kitérőt tennünk a (Krúdyra is) jellemző századfordulós sajátosságok felé. A Krúdy-írások kapcsán hangsúlyos – sőt már-már közhelyszerű – megállapítás, hogy azok az életet olyan álomként ábrázolják, mely álomban a hős aktivitása az őt körülvevő világ érzékelésében ki is merül. (pl. Rezeda, Alvinczi, Szindbád stb.) Ők a kiábrándultság és a fölöslegesség-érzés tudatos vagy kevésbé tudatos átélői. Az életcélok leggyakrabban az álmokban valósulhatnak meg: „az illúzió praktikus öncsalás a valóság ellen.”⁵ Jellemző vonása még a századforduló irodalmának, hogy anyagát a polgári életből meríti, alanyai arisztokraták, dzsentrik, hivatalnokok, értelmiségiek. Krúdy hősei javarészt ennek megfelelő, finoman stilizált, álarcos életet *élnek* (vö. a *Franciá kastély*⁶ szereplői.)

Az álomszerű történetek stílusának elsődleges szempontja a dekorativitás, amely az individuum számára érzéki benyomások rendezett bőségeként jelenik meg, célja pedig az érzékek elkápráztatása, lenyűgözése, amelyet a befogadó értelmezése követ. Jellemző stílusjegy az így tapasztalt látszat lényegként való kezelése, a részigazságok egészként való értelmezése is. (pl.: a Krúdy-figurák ruházatának személyiséget helyettesítő szerepe:⁷ „Ám ruhátlanul egyformák a nők, s a boldogtalan Szindbád erre sohasem

gondolt.”⁸.) Emellett megállapíthatjuk, hogy a századfordulós epika jellemző vonása egy-egy életérzés allegóriájának megfogalmazása is.⁹ A *Boldogult úrfikoromban* allegorikus térdeje, a *Bécs városa* vendéglő kiváló példa, ahogy Fried István is megjegyzi: „aki belép a *Bécs városa* sörözőbe, az elnevezés konnotációit is tudatosítja.”¹⁰ Visszasírva az Ausztriában töltött 85 éveket, Vájsz, a magyarított nevű kocsmáros schwechati Lager Beert csapol. A megnevezett ifjúkor jelen is van, ugyanakkor a múlt időt, a Monarchiát is jelöli. Ahogy Czine Mihály írja, Krúdy „szépséggé stilizál”¹¹. Ezt a hatást kelti a szövegek romantikus líraisága, a szecessziós mondatindák, szövegszerkezetek halmozása, az impressziós képvilág és esetenként a biedermeier hangulatok megidézése is. Ezzel kapcsolatban hadd idézzem Fülöp László egy találó megállapítását Krúdy szépirodalmi valóságához való viszonyáról: „A Krúdy-regények nagy csoportja arról tanúskodik, hogy az elbeszélői magatartás dinamikai rendszerében izgalmas kettősség teremt feszültséget. Egyrészt teret követel magának a beleélő-átélő törekvés, a lírai önkifejező szándék, a vallomáshajlam. Ez a közelítést, a feloldódást, az azonosulás tendenciáját erősíti fel. De működnek a magatartásvezérlés ellentétes hajtóerői is. A fölényre törekvő, anyagán kedve szerint uralkodni kívánó, mindenhatóságát érvényre juttatni akaró elbeszélő is teret kér magának. Ez a magatartáselv az ironikusan színezett távolítást, elkülönítést, tárgy fölé emelkedést vonja maga után. Ez az érdekes ambivalencia is hozzátartozik a regényírói elbeszélésmód bonyolultan gazdag rendszeréhez.”¹²

Fülöp létrehozza az úgynevezett ironiaeffektus elnevezést, melyel azt a Krúdyra jellemző magatartás-elmet jelöli, amelyben az elbeszélő a túlárado líraiság kontrasztjaként a szövegnek ironikus hangszínt is ad; a regények elbeszélője így egy lírikus-ironikus kommentátor. Krúdy alakjai, részint még a brochi értelemben vett vákuum korában¹³, ha magyarországi kontextusba helyezzük, a negyvennyolcas és a hatvanhetes identitás közé született, azóta deklasszálódott nemesi réteg sztereotípjai; a rangjukat veszített, múlt-, és kötődés nélküli szereplők számára pedig megrendült az ún. *nagy elbeszélésbe* vetett hit. „A századforduló emberének és így az irodalomnak is az alapélménye a teljesség utáni vágy és ennek a megvalósulatlansága. A kisember az eszményi és egyetemes célok hiányában (ugyanakkor kínzó vonzaskörökben) látja a megosztottságot [...] s mind a pozitivizmus, mind a [...] romantika szűkíti (számára) a bemérhető világot, élet és életmű egyaránt torzó marad, eltolódnak a művészi totalitás arányai.”¹⁴

A századvégi irodalom kisemberhőisének is a reális-, illetve a megálmodott világ kettősségével kell megküzdenie. Ám ő tisztában van azzal, hogy szemben a romantikus hőssel, aki képes feloldani a fennálló feszültséget,

Új Forrás 2014/9 – Balogh Gyula: Krúdy és a szecesszió. Túl szép, hogy igaz legyen?

neki ez nem sikerülhet. Míg a romantikus, nagy formátumú hős műfaja, hozzá mérten a regény, a századforduló domináns műfaja inkább a novella, és annak is egy sajátos válfaja, a lírizált novella. A szereplők gondolkodásában a szubjektivizmus válik hangsúlyossá, a realitás ellenpontjaként megjelenik a teljességet ígérő vagy hazudó dekoratíván stilizált álomvilág.

86 (pl.: *Boldogult úrfikor, mint allegorikus téridő*¹⁵) Az alapvető emberi magatartás a menekülés a feloldhatatlan feszültségből ebbe a szubjektum (vagy valaki más) által megteremtett világba.¹⁶ A *tegnapok ködlovagjai*, (az irodalom területén Krúdy mellett Csáth Géza, Bródy Sándor, Ambrus Zoltán, a Cholnoky-testvérek stb.¹⁷) a szecessziós szimbolizmus alkotóiról írt tanulmányában Fried István megjegyzi: „az értékvákuum (Hermann Broch) korszakában volt kénytelen megteremteni (ti. Krúdy) művei révén a koherencia látszatát, egyúttal annak a folyamatnak részeseként, amely a szubjektum széthullását és a szubjektum megteremthetőségét egyenként kísérelte meg tematizálni.”¹⁸ Természetesen a problémakör már jóval korábban izgatta az európai gondolkodók fantáziáját: „A végtelen utáni vágyódásban rejlik a filozófia lényege.” – írja Friedrich Schlegel *A filozófiáról Dorotheának*¹⁹ című esszéjében, mely egyrészt kifejezi, hogy a végtelen nem birtokolható, másrészt, hogy e vágyódás feloldhatatlanul a végtelenre irányul. Ezt az irányultságot a műalkotás képviselheti; nem ismerve, csak megsejtve a végtelent, az abszolútumot. Többek közt ez, az alapvetően a romantika gondolatiségében gyökerező, mélylélektani felfedezések által megtámogatva kialakult töredékesség-élmény határozza meg a századforduló dekadenseinek identitását.

Hasonló alapokra épít Kierkegaard, mikor azt állítja: „az ironikus szubjektum a létezését a boldogtalanság színterére lefokozó általánossággal szemben a kivételezett helyet elfoglaló ember nyílt állásfoglalása az autonóm létezés, az egzisztálás mellett. [...] Az irónia, negativitás, mert tagad, végtelen, mert mindenre vonatkozik, abszolút, mert tagadásának alapja nem a végesség viszonyaihoz kötött. Az irónia lényege nem valami létrehozása, hanem valami megkérdőjelezése. Sőt akár annak megsemmisítése.”²⁰ Kierkegaard, a romantikus irónia fogalomtörténeti alakulásának áttekintése, elemzése és kritikája segítségével/után saját, a szókratészi irónia hagyományára támaszkodó elméletet hoz létre.

De térjünk vissza Czine és Fülöp a századforduló hőseit, stílusát illető alapgondolataihoz. Fülöppel a recepció általában egyetért arra nézve, hogy a Krúdy művek jórészt jellemző lírai hang mögött fellelhető az ironikus is²¹. A Krúdy epika iróniáját nemcsak a történetek, helyszínek, tárgyak, színek, karakterek másodlagos jelentéstartalmainak le- vagy nem lelepleződéseai adják, hanem olykor a beszédmód abszurdítása, a néhol a maga túlírtságában már jelentésképző nyelvezet is. A halmazokkal, ismétlésekkel, a narrátori

pozíciók váltogatásával, a szólamok egymásba fonásával terhelt szövegek nem pusztán öncélú esztétikai bravúrok, a beszélők szavahihetőségébe vetett hit elbizonytalanítását is szolgálják. Az életmű egyes szecessziós stílusjegyeket viselő alkotásainak szövegtani és stilisztikai jellegzetességeit vizsgálva felmerülhet a kérdés, hogy Krúdy szecessziós nyelvhasználata adott esetben lehet-e az iróniát megsegítő eszköz? Ezt illetően igen eltérőek a vélemények.

87

Ha Krúdyt az 'autentikus értelemben vett' szecesszió képviselőjének tekintjük, a válaszuk nem.²² Amennyiben viszont Krúdy szecesszióját késő-modern, progresszív stílusesszököként határozzuk meg, jogos lehet a nyelvhasználat önironikus voltát is feltételeznünk. A vélekedések eltérőek azt illetően, hogy az életmű szecessziós jelleget mutató fejezetei pusztán a líraiság jegyében íródtak-e ekképp. Ezzel szemben egyöntetű a vélekedés Krúdy és a századforduló biedermeier irodalom ironikus mivoltával kapcsolatban.²³ A majd száz éve idejét múltnak tekintett irányzat megidézése, túlírása, kiváló táptalaja lehetne az (ön)iróniának. Ezen negédes műfaj 20. századi újraértelmezői – csak hogy néhány példát említsek: Cholnoky Viktor, Lovik Károly, Szini Gyula –, stílusparódiáikkal hoznak létre ironikus viszonyt önmaguk és az írásművészet, saját írásművészetük közt. Ugyanígy beszélhetünk erről a jelenségről Krúdynál, aki az életmű bizonyos szakaszaiban újra és újra revideálta a stílust. (*Kékszalag hőse, A francia kastély, Az aranykéz utcai szépnapiok, a Palotai álmok* oldalai stb.) Ezeket a műveket már a kortárs kritika is vitathatatlanul ironikusnak ítélte meg – elég, ha csak Hatvany jól ismert megállapítására gondolunk, a *biedermeier bombáról és egri bikavér felírású vitriolospalackról*...²⁴

Új Forrás 2014/9 – Balogh Gyula: Krúdy és a szecesszió. Túl szép, hogy igaz legyen?

A kérdésre, hogy a biedermeiert illetően miért tűnik egyértelműnek az önironikusság, és hogy Krúdy szecesszióját illetően miért nem, a válasz tautologikus – az irónia. Persze nem lehet szemet hunynunk irodalmi vagy kultúrtörténeti vonatkozások felett: az irónia összefüggéshez kötött. A kérdést mégis inkább önmaga felől érdemes megközelítenünk.

Filozófusok sora (Kierkegaard, Walter Benjamin vagy Paul de Man etc.) hívja fel a figyelmünket arra, hogy az iróniát meghatároznunk, éppen a definiálni kívánt, határok közé nem szorítható, végtelenül változékony „tárgy” természete miatt nem lehetséges, megállapításokat pusztán az alakzat működése kapcsán tehetünk. Nem is lehet célunk tehát konszenzusra jutni, pusztán felvetéseket fogalmazhatunk meg Krúdy művészetének vonatkozásában.

Bazsányi Sándor Szókratész – Platón adaptációban előadott – beszéd-módjával kapcsolatban megállapítja, annak „olvasója jóformán semmit sem tud. Nem tudja, mit gondol Szókratész saját szavainak hatásáról; [...] Az olvasó csak azt tudja, hogy Szókratész mást gondol, mint amit mond, és hogy

Platón sem akarja ezt a másságot felszámolni, csupán felmutatni a maga grammatikus szépségében”.²⁵ S nem azért, mert a filozófus feltételes módban éppen az ellenkezőjét mondja annak, amit gondol (*ironia contraria*),

hanem hogy valami mást gondol, mint amit mond (*ironia alia*) (hiszen az ellentétesség, logikai értelemben, csupán a másság egyik lehetséges következménye).²⁶ Az *irónia alia* használatakor – amilyen esetünkben maga a nyelvhasználat kérdése –, a befogadó, (ha) érzékeli (is) az iróniát, annyit tud, az üzenet fals, de meg nem ismerheti a valódi jelentést.

„Minél több az alkotásban az irónia, annál több a szabadság is. Mindehhez hozzátehetnénk, hogy ugyanakkor az irónia nem csupán a költőt és költeményét teszi szabaddá, hanem ez a szabaddátevés egyáltalában véve igaz az ironikus szubjektum belső világára is. Az ironikus szubjektum nem képes rabszolga lenni. Úgy jár, mint a Kreutzer szonátát hallgató, aki nem képes többé konvenciók szerint élni, nem képes többé csak parancsoknak engedelmeskedni.”²⁷

A szubjektum számára az irónia jelenti a szabadságot, Rezeda Kázmér, mint „ironikus szubjektum”²⁸ A *kékszalag hőse*ben ekképp summázza életét: „Rezeda úr az öregember folyamatosan előadott szavaira azzal válaszolt, hogy a maga részéről feleslegesnek tartja, hogy érzelmeiben őt bárki megerősítse, mert éppen érzelmi tisztasága és nemessége miatt nem ért rá arra, hogy valamire is vigye az életben. De ez nem baj, esze ágában sincs bárkit okolni azért, hogy rendszerint elkésett mindenhol.”²⁹

Bár a stílus eszköz használatának ironikus mivoltával kapcsolatban éppen a vizsgált tárgykör mibenléte miatt nem juthatunk konszenzusra, az írói életmű szecessziós jelleget mutató munkáinak vonatkozásában végiggondolva a fentebb soroltakat, talán joggal tesszük fel a költői kérdést: Hogy is fest tehát a Krúdy szecesszió? Exemplum, megeshet, hogy a *Boldogult úrfikoromban* – kiemelt, abszurditásából és utalásrendszeréből fakadóan is humoros –, jelenetének öniróniáját éppen a stílus- és témaválasztás kontrasztja leplezi le?

„Tiller, a katonaszabó, aki melléig érő vörös szakállát csupán abból a szempontból vonta néha félre, hogy a kellő ünnepélyeken Ferenc József-kabátjára felrakott rendjeleit is megmutassa a publikumnak: az Andrassy út torkolatán a Fürdő utcából jövet – bekanyarodott, és keménykalapját derékig érő kézmozdulattal leemelte az egész Andrassy út előtt, akár látott ismerőst, akár nem. Köszönt a cégtábláknak, a palotáknak, a Liget felől áramló jó levegőnek, mint ahogy Ferenc József is mindig köszönt, amikor kocsija az Andrassy útra fordult.”³⁰

¹ Thomas Mann, *Egy apokaliptikus ember elmékedései*, Helikon, 2000, 512-3.o.

² „ez a kor nem>> történelmi<<. Inkább arról van szó, hogy az író elképzel egy régi kort, és a maga mulatására – bevallottan – játszik vele” – jegyzi meg például Kosztolányi az *Aranykéz utcai szép napok* világának értelmezése kapcsán. Kosztolányi Dezső, *Egy ég alatt*, Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp, 1977, 250.o.

³ Bazsányi Sándor, *„Fehéret, feketét, tarkát...”*, Kalligram, Pozsony, 2009, 44.o.

⁴ Vö. Ajtay – Horváth Magda, *A szecesszió stílusjegyei a századforduló magyar és angol irodalmában*, Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2001, 54-69. o.

⁵ Vö. U.o.

⁶ Krúdy Gyula, *Francia kastély*, Új Idők Irodalmi Intézet, Bp, 1944.

⁷ Vö. Fleisz Katalin, *A jelentés keresés megszálottai*:

http://www.szkholion.unideb.hu/content/rov/skhmap/09_1/bonc/fleis_jel_p.pdf

⁸ Krúdy Gyula, *Szindbád*, Tájékoztató, Magyar Helikon, Bp, 1975, 14.o.

⁹ <http://enciklopedia.fazekas.hu/irodalom/Szecesszio-vilag.htm>

¹⁰ Fried István, *Szomjas Gusztáv hagyatéka*, Palatinus, 2006, 266.o.

¹¹ Vö. Czine Mihály, Krúdy Gyula, MIRT, 1965, 5: 385.o.

¹² Fülöp László, *Közelítések Krúdyhoz*, Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp, 1986, 291.o.

¹³ Hermann Broch, a *Hofmannsthal és kora* című művében a század eleji dekadencia értelmezése kapcsán rámutat a giccs problémájára, a giccs keletkezésének okául pedig a 19. század értékvákuumát nevezi meg: „Mídon a nyugati kultúra felbomlasztotta a keresztény rendszert, és nem tudott másikat a helyére állítani, megkezdődött az imitációs rendszerek uralma, velük pedig megkezdődött a Rossz uralma...”¹⁴ Az akadémikus eklekticizmussal elért effektusokra építő irányművészetekre gondol, emberfölöttivé heroizált munkásalakokra, hazafias emlékművekre, melyek művészetén kívüli effektusokat céloznak meg. „...ahol a művészet etikai vezérlő elvét az „effektus” esztétikai elve helyettesíti, ott óhatatlanul giccs keletkezik. [...] A giccs az etikai és az esztétikai szféra összetévesztése, és ebben rejlik rokonsága a radikálisan Rosszal.”¹⁵ – a művészeti értékrend olyan radikálisan autonómmá vált – írja –, hogy még tulajdon tegnapi állapotát sem tarthatja mértékadónak, nemhogy elfogadna más értékrendből átvett előírásokat. Márpedig, ha a művész nem követ etikai recepteket, s idegen rendszerek valamely „effektusát” vesz át, azzal útjára engedi a bünt. Minden rendszernek létre kell hoznia (dialektikus okokból) saját imitatív ellenrendszerét. Amelyben a végtelen értékélt leszállítja a végesbe, és ez által értéktelenné teszi. A vallásban Istent, a tudományban az Igazat, a művészetben a Szépet kell az alkotás, gondolkodás „jócselekedeteiben” manifesztálni. Ez maga a végtelen érték cél közvetlen funkciója, így az alkotás az ember „jócselekedete” révén jut esztétikai hatáshoz, válik mégis értékke. Viszont, ha végtelenségi értékrendszereket végesítünk, azzal az értékkel is a végesbe húzódik vissza, így Isten bálványává, a tudomány dogmává, a művészet effektussá alakul át. Broch szerint a művész a giccs megjelenésében megsejtette a világ közelgő dehumanizációját, az avantgardizmusban, a társadalmi regényben próbált „jócselekedetet” a „Rossz” mellé állítani, sikertelenül. A művészeknek sejtetniük kellett erőfeszítéseik jelentéktelenségét, hatástalanságát is. Megszakadt az addigi élethagyomány, ami pedig megmaradt belőle, az elveszítette belső összefüggését, üres érzelmi beállítottságként – maga is giccsé válva – csúszott át az új világba. Broch a vákuum művészeti irányzataira nézve élesen elválasztja egymástól az esztétikai- és etikai megfontolás vezérelte tevékenységeket. Egy ilyen absztrakt rendszert persze nehéz és szükségtelen lenne ráhúzni egy-egy irányzatra, de akár alkotásra is, mégis a feszültség, amelyre rámutat, meghatározó jellemzője a századforduló értékelfogásának, a dekadencia irodalmának. (Hermann Broch, *Hofmannsthal és kora, Szecesszió vagy értékvesztés?*, Helikon, 1988, 203-4. o.)

¹⁶ Gáspár László, *A századvégi novella lírizálódásáról*. Nyelvtud. Ért. 1983, Bp, Akadémiai 118.o.

¹⁷ Fried István, *Szomjas Gusztáv hagyatéka*, Palatinus, 2006, 248-281.o.

¹⁸ Vö. Ajtay – Horváth Magda, *A szecesszió stílusjegyei a századforduló magyar és angol irodalmában*, Erdélyi Múzeum-Egyesület Kiadása, Kolozsvár, 2001, 62. o.

¹⁹ http://www.magyar-muzeumok.hu/kiallitas/228_ki_is_az_a_kodlovag 2013. április 26.

²⁰ Fried István, *Szomjas Gusztáv hagyatéka*, Palatinus, 2006, 167.o.

²¹ Vö.: Friedrich Schlegel: *A filozófiáról Dorothéának* In: *Gond*, 17. szám (1998)

²² Vö. Gyenge Zoltán, *Kierkegaard élete és filozófiája*, Attraktor, Máriabesnyő-Gödöllő, 2007, 140-1.o.

²³ „Stilizált nyelv, stil-irónia. A kettő együttjár, s a második az elsőből következik.” – írja Perkátai 1938-ban. Perkátai László, *Krúdy Gyula, Délmagyarország*, Szeged, 1938, 112.o.

90

²⁴ Ennek a felfogásnak mond ellent például Kemény Gábor, aki A „szecessziós” *Krúdy* című munkájában az (ön)íróiát az általában vett szecessziós stílus lényegi elemének nevezi.

<http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1253/125305.htm>, de Pethő József is hasonló véleményt képviselt a Magyar Irodalomtörténeti Társaság és az ELTE BTK Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszéke által megrendezett Krúdy-konferencián elhangzott *Szecesszió és biedermeier, A stilizált biedermeier Krúdy novelláiban* című előadásában.

²⁵ Vö.: Prohászka János; Hatvany Lajos, Kosztolányi Dezső, Perkátai László, Fülöp László etc.

²⁶ „Biedermeierbe göngyölt bombák, ártatlan, sőt mi több, hívogató tokaji aszú vagy, egri bikavér felírású palackban: vitriol.” Katona Béla, *Az élő Krúdy, Cikk és tanulmányok Krúdy Gyula életművéről*, Tóth Imre nyomdaja, Nyíregyháza, 2003, 58.o.

²⁷ Bazsányi Sándor, *Inkább a költő, Beszélő*, 12 évf, 2 szám. (2007.)

²⁸ Vö.: U.ott

²⁹ Gyenge Zoltán, *Kierkegaard élete és filozófiája*, Attraktor, Máriabesnyő-Gödöllő, 2007, 137-8.o.

³⁰ Gyenge Zoltán, *Kierkegaard élete és filozófiája*, Attraktor, Máriabesnyő-Gödöllő, 2007, 137.o.

³¹ Krúdy Gyula, *A kékszalag hőse*, Szépirodalmi, Budapest, 1956, 182.o.

³² Krúdy, *Boldogult úrfikoromban*, Athenaeum, Budapest, 1930, 200. o.

Nagyon könnyen adja magát Babiczky Tibor első, *Magas tenger* című regényének esetében, hogy a krimi műfaja, azon belül is annak hard-boiled ága felől értelmezzük: vannak itt bűntények, van nyomozó, akinek magánéleti problémáira nagyobb hangsúly kerül, mint magukra a megoldandó esetekre, no meg a hangulat is stimmel, a kiábrándultság, a cinizmus, a mizantrópia.

Pethő Anita 91

AKIVEL BÁRMIKOR ÖSSZEFUTHATUNK

Babiczky Tibor végig név nélkül maradó nyomozója az a jellegze-

Babiczky Tibor: *Magas tenger*

tes társadalmon kívüli, marginalizálódott, a hétköznapi élet közönséges ritmusából kiszakadt figura – nem véletlen, hogy olyan sok utalás akad az időre a szövegben, miközben a főszereplő saját időn kívül rekedtségének élményével, saját életének időtlenségével küzd –, aki csak mellékesen deríti fel fejezetről-fejezetre az útjába akadt eseteket. Még hozzá olyan rohamtempóban, hogy az olvasó nem is nagyon ér rá megjegyezni őket, főleg nem okozati összefüggéseket végiggondolni; igaz viszonylag hamar világossá is válhat számára, hogy végeredményben nem ez, hanem a történeten végighúzó – és egyben az egyes eseteket, mint különálló elbeszéléseket egybefüggő egészévé kovácsoló –, a főszereplő magánéletét érintő titok, amit annak rendje és módja szerint csupán az utolsó oldalakon leplez le a kívülálló, harmadik személyű narrátor. Addig csupán sejtése, ám egyre erősödő sejtése lehet csak az olvasónak, hogy mindez a nyomozó családjával, feleségével és kislányával kapcsolatos.

Másodszori olvasásra persze már tisztán látszik, hogy Babiczky ügyes krimiíró módjára mennyi-mennyi elsőre ártalmatlannak tűnő, de titok nyitjához köthető megjegyzéssel szórta tele szövegét, és mennyi utólag kézenfekvő motívummal vezette volna rá olvasóját már előbb is a megoldásra, ha az tudhatta volna előre, pontosan mire is kell figyelnie. A főként budapesti kultúr- és életmódtörténeti elbeszéléselemek azonban könnyedén beleolvadnak a nyomozó műveltségéről alkotott képbe, amelybe ezenkívül egyaránt beleférnek komoly- és könnyűzenei utalások, no meg számtalan szépirodalmi idézet és allúzió, legyen szó akár Heinrich Böll *Írországi naplójáról* vagy éppen Simon Márton *Polaroidok* című kötetének egy mondatáról. Bár néha kissé erőltetettnek tűnik az a forma, ahogy a nyomozónak mindenről egy egykori olvasmányélménye jut eszébe, végeredményben az elbeszélés e jellegzetessége még a tűréshatáron belül van, ráadásul Babiczky olyan poénok által kerül ki, hogy túl merevvé váljon így a szöveg, mint amikor egy anglistsztika professzor túlságosan is lelkesen veti bele magát egy

mondókával kapcsolatos problémával, amivel a nyomozó kereste meg, hiszen végre akad valami igazi, életrevaló feladata is.

92 Mint ebből is kitűnhet, a *Magas tengert* tehát nem csupán a krimi szánere adta keretek közt érdemes értelmezni, hanem a szöveg egyes jellemzői révén hasznos lehet a kortárs szépirodalom egyik kibontakozóban lévő trendjéről szóló diskurzusba bevonni. Ez a nyomozó ugyanis itt él a jelenkori Budapesten, fiktív életének nem egy momentumában ismerhetnek akár saját mindennapjaikra is a könyv olvasói. A helyszínről való beszéd fontos szövegszervező elvé emelése önmagában még nem kuriózum, hiszen többek között Kondor Vilmos is hasonló módon jár el krimisorozatában, igaz az ő regényei esetében inkább a múltbeli és a jelenbeli Budapest közti disszonancia (pl. villamosjáratok eltérő számozása) a hangsúlyos, míg a *Magas tengerben* az olvasó által is megtapasztható jelen állapot.

Fontos kiemelni a könyvnek ezt a vonását, hiszen megjelenésekor – ahogy persze történik ez minden más szépirodalmi alkotással is – egy olyan közegbe érkezik, melyben már a kisiskolásnak is abban az alapélményben van nagy valószínűséggel része, hogy a szépirodalom nem más, mint régen élt és lehetőleg közterek elnevezéseiből vagy szobrok talapzatáról ismert nevű írók még régebbi korok történelmi eseményeit feldolgozó alkotásai. Így szocializálódva természetes, hogy később nehezen barátkozik meg azzal, hogy lehet igényes, magas színvonalon megírt alkotás egy olyan regény is, amely ahelyett, hogy eltávolodna ettől, tele van az olvasó által saját hétköznapi életéből ismert mozzanatokkal.

Márpedig Babiczky Tibor regénye bővelkedik ilyen motívumokkal. A nyomozó ugyanazokat a híreket hallgatja a rádióban, nézi a tévében, ugyanazokat az óriásplakátokat látja városszerte, amelyeket jó eséllyel a könyv olvasói is. A 2014 januárjában megjelent regényt frissen kézbe vevőknek bizonyára nem kellett magyarázni, mi is volt az az árvízi védekezés, melyből maga módján a miniszterelnök is kivette a részét, vagy hogy miért készített nevetésre – még ha keserűre is – a szövegben hirtelen felbukkanó „basznivaló egyiptológus” szókapcsolat, valószínűleg azonban még másfél-két év távlatából is emlékszünk azt ezzel kapcsolatos hírekre. Az olyan regények, mint a *Magas tenger* bizonyítják, hogy felesleges túlzottan ódzkodni a közéleti – időnként nagyon is aktuális politikai – motívumok szövegbe emelésétől, hiszen az ezeket leképező szófordulatok, a médiában újra és újra felbukkanó frázisok közös keretet adnak mindannyiunk életének, függetlenül attól, hogy aztán ki milyen kontextusba helyezi azokat, ki hogyan reflektál rájuk.

Kérdés lehet persze, hogy mennyire maradandó egy ennyi aktualitással teletűzdelt regény, milyen gyorsan válik érthetetlené. Jó példa lehet Jókai Mór egynémely nem történelmi témát feldolgozó, hanem a dualizmus

korában játszódnó regénye, amelynek egy-egy aktuális közéleti utalásának alapját már valószínűleg nem ismerjük, de a nagy mesélő összetéveszthetetlen bölcs öreguras humora révén mai napig szórakoztató olvasmányok lehetnek. De azt az aspektus sem érdemes figyelmen kívül hagyni, hogy

korunkban, amikor szinte megfulladunk a ránk zúduló információáradatban, a művészeti alkotások maradandóságával és örökérvényűségével kapcsolatos elvárásainkat is érdemes alaposan átgondolnunk.

Véleményem szerint hasonlóképp az olvasó által is megtapasztalt hétköznapi-ságot kívánják érzékeltetni a nyomozó által részletesen elemzett bulvár hírek is, hiszen bizonyos értelemben ez is csak ugyanolyan jelenség, mint a politika, nehezen tudjuk kivonni magunkat a hatása alól. Ha esetleg a főszereplővel ellentétben mi nem is olvassuk végig az egyes cikkeket, a boltban sorban álláskor vagy az interneten barangolva nap mint nap akaratlanul is rápillantva ezekre a sajtótermékekre, gyakran találkozunk olyan bugyuta és irritáló címadással, ami mellett nehezen tudunk szó nélkül elmenni. Ennek ellenére a hosszasan idézett újsághírek esetében már nem mondható el, hogy Babiczky még éppen megáll ott, ahol nem érezzük túl soknak ezt a megoldást, ugyanis rövidebb passzusok is megfelelőek lett volna valószínűleg a mondanivaló demonstrálásához.

A nyomozó tehát itt jár közöttünk, benéz a Skanzenclubba vagy a Csendesbe, ahol talán épp előző nap fordult meg maga az olvasó is (vagy esetleg konkrétan épp ott olvassa a könyvet), így aztán sokkal közvetlenebb és elevenebb élményt jelenthet számára ez az időtöltés. Hiszen ne feledjük – bár nem kevesen vagyunk, akik számára egy könyv elolvasása szakmai ügy is – végeredményben mégiscsak egy szórakozási formáról beszélünk. Babiczky Tibor regénye pedig a krimi zsánérének könnyen befogadható mivoltával, ugyanakkor a műfajon mégiscsak túlmutató mozzanataival igazán egyszerű szórakozást nyújthat. (*Magvető, Bp. 2014*)

Valószínűleg sokan sajnáljuk Gordon Zsigmond kalandjainak megszűnését, nyomozásait és színes karakterét, de nem ért váratlanul bennünket, olvasókat, megígérte, hogy így lesz, bár azért reménykedtünk, ahogy az

94 VERNE GYULÁTÓL A NYILAS PUCCSIG

Íméinterjú Kondor Vilmossal

(Készítette: Jász Attila)

’56-os kötet és a novel-láskötet is bónusz volt. Biztos, hogy Gordon nem keveredik újabb (vagy régebbi) ügyekbe?

Nem tudok, nem akarok és nem is fogok elszakadni Gordontól. Furcsa ilyesmit mondani, de életem ré-

szévé vált, ám ez kevés és gyenge indok lenne arra, hogy miért írok még róla. Azért írok róla, mert rengeteg érdekes dolog történt vele, amiket meg kell írnom, el kell mesélnem. Előbb vagy utóbb – a mostani trilógia befejezése után – biztosan nekilátok egy divatos szóval előzményregénynek hívott könyvnek: Gordon éppen csak hazaérkezett Amerikából, beköltözött nagypapjánál a kisebbik szobába, amikor egy számára is szokatlanul forró nyáron a lebontásra ítélt Tabánba küldik cikket írni. Néha annyira bennem van a sztori, hogy szívem szerint azonnal nekiállnék, de előtte még be akarom fejezni a korona történetét. Ám közben is felbukkanhat még Gordon egy novella erejéig. Nyughatatlan egy alak.

Az Új Forrás örül, ha bármikor, akár csak ideiglenesen is egy novella erejéig felbukkan Gordon, és szívesen közli bármely nyughatatlan történetét. Szmély szerint pedig megnyugodtam, olvasóként én is így vagyok Gordonnal. És az is kiderült a válaszból, hogy a koronáról szóló kalandregény nem egyszerű nekifutás, kilépés a Gordon-könyvek után, hanem ismét egy tematikus-tudatos vállalkozás. Egy trilógia első része. Mi lesz még a folytatásban?

Mint minden jó alapanyag, ez a sztori is bővelkedik lehetőségekben. Amikor Miklós történetét írtam, megpróbáltam nem foglalkozni azzal, hogy mi lesz utána, mert annyifelé ágazhat a sztori, és valamikor ősz közepén jöttem rá, hogy mi adja magát a folytatás szempontjából, és mi az érdekesebb. Mivel szeretem magamat kihívások elé állítani, ezért nem a kézenfekvő vagy egyszerű megoldást választottam, hanem egy sokkal nehezebbet és összetettebbet. De hogy mi az, nem mondhatom még meg, nagyon az elején vagyok, és valamiért rám ragadt ez a babona, hogy készülöben lévő könyvről semmi konkrétumot nem mondok. Annyi biztos, hogy a történet folytatódik, a korona viszontagságairól szól és Wertheimer Miklós lesz a főszereplője.

Ennyit elég is tudnunk, a korona és Wertheimer közös története tovább szövődik, ahogy sejteni lehetett. Nagyon érdekes a műfaj, amit újra felhasznált vagy feltalált, a kalandregény. Száz évvel ezelőtt már iszonyatosan nagy divatja volt ennek furcsa, olvasóbarát műfajnak, 95 akkor még füzetes formában. Hogy nekem kedves példát említse, az indiános történetek meg Buffalo Bill sztorijai roppant népszerűek voltak. Ma nem nagyon ír más senki kalandregényt, talán a szocializmus idején jelentek meg az utolsó próbálkozások. Mi fogta meg ebben a műfajban, miért választotta ezt? Nyilván tudatosan nyúlt hozzá.

Tudatosan kerestem és választottam a kalandregény műfaját. Egyfelől Gordon és az ő világa elég nagy súllyal nehezedett rám, és a cselekményvezetéssel, meg persze a zsánerrel rákerülni látszottam egy vágánysorra, amiről letérni később nagyon nehéz. Gordon történeteit - a korból, az eseményekből, a műfaj(ok) szabályaiból - nagyjából egyféleképpen lehetett elmesélni, noha próbáltam tágítani a határokat a kémregénytől a westernig. Ez volt az egyik faktor, a másik meg az, hogy Miklós - és a korona - történetét nem lehetett elmesélni azzal a lassú, szövevényes, mérlegelő technikával, amivel Gordon ügyeit írtam meg. A sztori egy új műfajt igényelt, amit nagyon hamar megtaláltam. Tudja, most már nekem is van ekönyv-olvasóm, és a MEK honlapján bolyongtam, amikor belefutottam Verne könyveibe. Rögtön eszembe jutottak gyerekkorom féltve őrzött kincsei, a szerző regényei a Franklin kiadásában. Nagyapám úgy adta oda nekem őket, mintha legalábbis egy távoli koronagyarmat koronaékszerei lettek volna. Azonnal letöltöttem és elkezdtem a Nemo kapitányt. Aztán nem volt megállás. Borzasztóan élveztem, és rájöttem, hogy mennyire szeretem a kalandregényeket. A második világháború okán pedig nekiláttam a korban játszódó amerikai és angol kalandregényeket olvasni, amiket angolul jobbára thrillernek hívnak, és innét már adta magát a zsáner. Hogy képbe helyezzem magam, elolvastam pár kézikönyvet is a műfajról, végül megnéztem *A nagy szökést* Steve McQueen-nel. De akkor már tudtam, hogy mit és hogyan fogok megírni. És közben tudtam, hogy veszélyes vizekre evezek, hiszen a kalandregény, ahogy írta, utoljára a szocializmus alatt virágzott, azóta (vagy talán éppen emiatt?) ez egy lesajnált és gyakran megvetett műfaj, amit én igazságtalannak érzek. Volt olvasóm, aki azt írta, hogy hajnali háromig olvasta a regényt, mert nem tudta letenni. Ennél nagyobb dicséretet nehéz elképzelni.

Az igazi elismerés tényleg az olvasókon keresztül érkezik. Egy közvetlenebb utat is választott az olvasókhoz, egy nagyon mai megszólalási

formát, a blogot. Ahol rengeteg mellékszál található, Wertheimer Miklós kedvenc zenéitől a Királyi Palota régi fényképeiig, fényképek alapján írt játékos dokumentumnovelláktól a Gordon-könyvek külföldi kalandjaiig.

96 Miért érezte szükségét, hogy ilyen módon, közvetlenül is szóljon, értekezzen az olvasóival?

Két okom is volt a nyitásra. Egyfelől sokan írnak nekem emaileket, és ebből látom, hogy mi iránt érdeklődnek az olvasók. Ebből pedig az következik, hogy én erre az érdeklődésre nem válaszolhatok látszólagos közönnyel. Kiadóm is kapacitált elég sokat, hogy kezdjek már blogot vezetni, aztán végül beadtam a derekam, kitaláltuk, hogy mikről lenne érdemes írnom, és azóta is ehhez tartom magam. Ezen felül pedig rengeteg anyagot gyűjtöttem össze az évek alatt. Fényképek, újságok, könyvek, mindenféle cifit-cafatok zavarba ejtő mennyiségét, és ezek között sok olyasmi van, ami érdekes, és vagy szorosan köthető a regényekhez, és ezért érdemes megosztani, vagy nem, és akkor azért. Azt sem fogom tagadni, hogy jólesik olvasni a visszajelzéseket az olvasóktól, mert ez a legfontosabb. Előttem sokan mások rájöttek, hogy az olvasó könyvet vesz és olvas, a kritikus meg nem vesz könyvet és még ritkábban olvas. A kapcsolattartásnak ezen módját választottam hát, ami ugyan nem túl intenzív, mert regényírás közben egyszerűen alig van időm a bloggal foglalkozni, de biztosan jut majd időm néha-néha pár apróságot posztolni.

Anyátok csak nem akart előkerülni. Mintha megéreztem volna, mert pár óra alvás után izzadtan felriadtam. Bementem hozzátok, aludtatok, mint a bunda. Egy ideig hallgattam a szuszogásokat, aztán kimentem Mihály mellé. Egykori őrmesterem magas ember, kifejezetten sápadt, kicsit kopaszodik, viszont senki meg nem mondaná róla, hogy elmúlt már negyven. A maga hórihorgas módján kortalan, humora maró, tekintete szomorkás, keze halálosan biztos.

Kondor Vilmos 97

A KORONAŐR MÁSODIK TÉVEDÉSE

részlet

Letettem magunk mellé nagyapátok pálinkáját. Mihály rezzenéstelen arccal ivott belőle, őt nem abból a fából faragták, hogy panaszkodjon. Ivott ő ennél sokkal rosszabbat is, ahogy én is. Szerettem hallgatni Mihályt. Ízesen, fanyarul mesélt, hangjában erős öngúnnal és szinte tapintható cinizmussal.

– Hogy volt, Mihály, amikor elfogtuk azt a negyvenhét muszkát?

– Emlékszik, főhadnagy úr – kezdte, kezében a pálinkásüveggel, amelyből egészen sajátos bűz kígyózott elő. – Az oroszok a visszavonulásukkor minden hidat megrongáltak. Az utászegységet előreküldték a helyreállításukhoz. Olyan ezeröttszáz lépéssel voltunk egy orosz falu előtt, az utászok egy hídon dolgoztak. Azt mondtam magának, hogy „Gyerünk, főhadnagy úr, nézzük meg, hogy a faluban nincs-e muszka?” Mentünk ketten, nálam egy ásó volt, magánál meg egy lovaglóbót. Szóval mentünk ketten a fegyverünkkel. Az első ház közelében találkoztunk egy asszonnyal. Megkérdeztük, hogy van-e muszka a faluban. Azt mondta, hogy már az első házban vannak. Odalopódtunk a ház elé, benéztem az ablakon, hát látok odabent egy muszka sapkát. Elővettem csekély nyelvtudományomat és kiabáltam: „Hodsz tu!” Gyere ide! Miután ezt többször megismételtem, megjelent egy. Persze ezt aztán fogadtuk és megtudtuk, hogy kívül még hatan vannak a házban. Beküldtük őt, hogy hozza ki a többbit, végre együtt volt a társaság. De most tudni akartuk, hogy több nincs-e a faluban. Be is vallották, hogy a szomszéd házban negyvenen vannak. A dolog kezdett kellemetlen lenni, és a főhadnagy úr igen okosan azt mondta: „Most már menjünk innen, mert úgy járunk, mint Pozsgay hadnagy úr.” – Ez a Pozsgay pár héttel korábban egymaga elfogott nyolc orosz, de aztán arra lett figyelmes, hogy ötven másik veszi körül őt, és csak nagy nehezen tudta magát kivágni a csávából, két huszárom el is esett, mire sikerült neki. – Én restelltem a dolgot, és azt mondtam a főhadnagy úrnak, ha már elkezdtek a dolgot, akkor folytassuk, de maga maradjon itt ezzel a hét úrral és vigyázzon rájuk. A főhadnagy úrnak ez nem nagyon

tetszett, de én a szomszéd házhoz mentem és ismét elkezdtem kiabálni: „Hodzs tu!” De nem mozdult semmi tíz percig. Meg akartam győződni, hogy tényleg van-e a házban valami, hát benyitottam a szobába. Elhúlt bennem a vér – vigyorgott Mihály, ami más embernél a halovány mosolyt jelentett – , negyven orosz baka volt a szobában, és amikor benyitottam, mind felugrottak, de nem tudom, ki volt jobban megijedve, én-e vagy ők. De gondoltam, mit tegyek, most szemtelenség segíts. Odamutattam a puskájukhoz, aztán az ajtó felé és ordítottam: „Puski, prits!”

– Puska, eridj – nevettem fel. – Mindenki hallotta a faluban a kiabálását, őrmester.

– Hát, most jön a legmulatságosabb része a dolognak. Egyik a másik után fogta a puskáját vállára vetve, a bal kezében zsebkendőt lebegtetve, vonult ki mellettem a házból. Az országúton sorba állítottam őket, mint a gyakorlótéren, a patronok kivételét a puskákból vezényeltem és kinek-kinek a puskáját saját kezűleg kellett összetörnie. Emlékszik, mit mondott a kegyelmes úr, aki a truppendifízióval jött?

– Távcsovön nézte magát, őrmester, és azt hitte, megbolondult.

– De azt ám.

– Egy pillanatra én is – vallottam be. – Azt hittem, teljesen elment az esze, a kezében egy nyomorult ásóval negyven felfegyverzett orosz szembelen. Bármelyik lelőhette volna.

– De nem mertek löni. Olyannyira megijesztettem őket – bólogatott Mihály, aztán meghúzta az üveget, letette maga mellé, és hirtelen felállt. – Valaki közeledik! – közölte, és fegyverét csőre töltve egyetlen pillanat alatt behúzódott az árnyékba, majd onnan intett nekem, hogy kövessem a példáját.

Az az igazság, hogy nem hallottam semmit, fiam. Semmit. A halántékomon egy ér dobolt, a fülem egy kicsit csengett, és Mihálynak ez sokkal jobban ment. Akár egy kopó: állandóan éberen fülelt, még alvás közben is.

Beálltam egy mogyoróbokor mögé. Vártam. Mihályt sehol sem láttam. Mintha a föld nyelte volna el. Aztán meghallottam. Egyvalaki közeledett, sietősen. Biztos, hogy csak egyetlen ember volt, és egy rövid pillanatra azt hittem, hogy anyád lesz az, mert női léptek voltak, majd meghallottam a másik pár cipőt is. Ez meg egy férfi volt. Nyílt a kertajtó. Belépett az első látogató, aztán pár pillanat múlva a második is. Ökölbe szorult a kezem. Mihály halkan huhogott, akár egy bagoly. Kettőt. Aztán már csak azt hallottam, hogy test zuhan a murvás bejáróra, egy másik pedig felsikolt: – Ne bántson!

Nő hang volt, de nem anyádé.

Kiléptem a bokorból.

Elöttem egy magas nő állt, mögötte meg Mihály, kezében a fegyverével, amelyet a nő hátába nyomott, akinek mindkét keze szálfaként meredt az ég felé.

- Én vagyok az, kapitány úr, Amalie – szólalt meg a nő.
– Én nem ismerek olyat.
– A kis Herman.
– Mihály!
– Az egyiket leütöttem, főhadnagy úr, ezt is le kellene a rend 99
kedvéért.
- Az a Lajos volt – szólalt meg feltartott kézzel a kis Herman.
– Mihály – szóltam az őrmesteremnek. – Segítse fel a bátyámat a földről.
– Le is poroljam? – érdeklődött Mihály.
– Arra semmi szükség – hallottam Lajos hangját. Odaléptem
hozzá, lehajoltam, kezemet nyújtottam, Mihály meg közben leeresz-
tette a fegyverét, és a kertkapuhoz ment. Jól tudta: az éjszaka nem
ért véget, és könnyen lehet, hogy Lajosékat követte valaki.
- Mondd meg az emberednek – csóválta a fejét bátyám –, hogy
nem követtek minket.
- Ezt meg honnét tudod olyan biztosan?
– Nem volt rá szükség – mondta lassan Lajos.
Nagyon nem tetszett, ahogy ezt mondta.
– Miért nem?
– Mert... – kezdte bátyám, aztán elhallgatott.
– Mert? – kiáltottam.
– Mert Miczát ott tartották.
– Hol?
– A gyűjtőben.
– Letartóztatták?
A kis Herman a fejét rázta.
- Hanem? – léptem Lajos elé. Bátyám nyelt egyet, megvakarta bor-
zas üstökét, és így felelt. – Mi éppen a délutáni sétán voltunk, amikor...
– Főhadnagy úr! – sercintette oda Mihály. – Föltétlenül idekünn kell
diskurálni? Nem lehetne ezt beljebb folytatni? A házban mondjuk? Csak mert
a szomszédokat is felverik, meg felhívják magunkra a figyelmet.
– Gyertek – indultam meg a ház felé.
- Pár pillanat múlva a nappaliban ültünk. Lajos fintorogva tartotta el
magától a pálinkásüveget, amelyet befele jövet felkapott az ajtó mellől.
Bátyám az egyik fotelba ült, a kis Herman a kanapéra, én meg a konyhából
hoztam be egy széket, arra ültem lovagló ülésben. Ti aludtatok, kétlem, hogy
bármilyen megzavarta volna az álmodokat. Csak én éreztem úgy, hogy soha az
életben nem tudok aludni, ha anyáttal történik valami. Üldögélés helyett
a falba akartam verni a fejem, de azzal semmire se mentem volna.
- Szóval a gyűjtő udvarán voltatok – néztem Lajosra. Úgy örültem,
hogy épségben láthattam, de képtelen voltam magamhoz ölelni, pedig

nagyon szerettem volna. A kis Herman sápadtan és megviselten ült a kanapén, ami nem csoda: férfiként se könnyű a börtönben.

– Az udvaron voltunk – mondta Lajos, és egy pillanatra hátradöntötte a fejét, csakhogy nem engedhettem, hogy elaludjon.

100 – Lajos! – kiáltottam rá.

– Amikor jött az ór, és kiszedett a többiek közül. Igen illusztris társaságban voltam, annyit megmondok – ingatta a fejét. – Wekerle Sándor, Hetényi Imre, Vigyázó Ferenc, Szerényi József, Lévy Lajos és Rákosi Jenő.

– Szerintem ez nem érdekli az öcsédet – jegyezte meg fakó hangon a kis Herman.

– Tudom, de attól még el kellett mondanom. Szóval éppen az udvaron voltunk, vacsora előtt, fél hat lehetett, fejben sakkoztunk, nyeresre álltam a Medvegy Vili ellen, amikor jött az ór, és elhívott magával. Mire felértem az irodába, Amalie már ott volt – nézett a kis Hermanra. – Meg a parancsnokhelyettes és Micza.

– És?

– Nincs és. A parancsnokhelyettes közölte, hogy szedjük össze a holminkat, mert átszállítanak minket Vácra. Éppen tiltakozni akartam, amikor Micza rám nézett. Tudod, Miklós, úgy.

– Tudom.

– Szóval nem mondtam semmit, visszakísértek minket a celláinkba, összeszedtük a holminkat, és két ór a főbejárat felé kísért minket. Senki se értette, mi történik, de én nem izgultam. Ráadásul az egyik ajtón éppen Micza lépett ki, oldalán azzal a parancsnokhelyetessel, aki kezét-lábát törte, hogy tegye neki a szépet, és minden jól ment, már majdnem odaértünk a rabszállítóhoz, amikor valaki ronda hangon megszólalt. Egy félresikerült ficsúr volt, hullámos, agyonbrillantinozott hajjal.

– Wagast – mondtam rekedten.

– Ez az, így hívják – csettintett Lajos. – Ismered?

– Az a mocskos, gerinctelen...

– Nem sokat láttam belőle, de amit mond, az passzol rá – szólalt meg a kis Herman.

– És?

– Azt mondta, hogy anyáddal van beszéde.

– Az isten szerelmére, miért kell minden egyes szót úgy kihúznom belőled? – csattantam fel a jelek szerint a kelleténél hangosabban, mert felébredtél, és megjelentél a nappali ajtajában, sírása görbedő szájjal. A kis Herman felpattant, leguggolt elé, a karjaiba vett, és visszavitt a szobába.

– Ha állandóan félbeszakítasz, soha az életben nem tudom elmondani! – kiáltott a bátyám. Igaza volt. – Folytathatom?

Bólintottam.

– Amúgy nem történt más, vagy legalábbis alig valami. Micza ellenkezett, hogy nem akar maradni, mert nincs beszélőnivalója vele, mire a ficsúr a parancsnokhelyettes fülébe súgott valamit, az pedig sajnálkozó hangon közölte Miczával, hogy eleget kell tennie a kérésnek. Erre anyátok oda-
jött hozzám, és a fülembe súgta, hogy valószínűleg itt lehettek, aztán 101
annyit mondott még, hogy...

– Hogy?

– Áruló van köztünk.

– Ki az?

– Nem tudom – tárta szét a kezét Lajos. – Többet nem mondott, mert a Wagast megfogta a könyökét, és elvezette. Én utána szóltam, hogy Micza akkor le van-e tartóztatva, mire az a ficsúr azt felelte, hogy nincs, hanem pár kérdése van még, és amíg válaszol, addig Micza a tanácskormány vendégszeretétét élvez.

Lehajtottam a fejem. Korholhattam volna magam napestig, azzal se mentem volna semmire, és nemcsak azért, mert anyátokat nem lehet megállítani, ha valamit az eszébe vesz. Ha lefogom a karját, akkor talán, de nem fogtam. Nem tudom, fiam, miért nem tettem. Valószínűleg azért, hogy tiszteltem anyádat annyira, hogy ne hozzam őt ilyen helyzetbe. A szabadság és függetlenség iránti vágya olyan erős, hogy gyakran nem értem, miért is ment egyáltalán férjhez. Azt értettem, hogy miért jött hozzám, azt is, hogy én miért vettem el őt, az azonban mindig ködös volt előttem, hogy miért akart férjhez menni, ha egyszer annyira, már-már megszállottan őrizte, vágyta és akarta a személyes létterét. Ezt a kifejezést is tőle hallottam, mert mindenféle modernista svejci meg bécsi lélekidomárok műveit szokta olvasni, ami az én meg-
látásom szerint többet ártott neki, mint használt – erre ékeesebb példa nem is lehetett jelenlegi helyzetünkénél. Én a két gyerekkel, a lelakott bátyámmal, annak zavaros identitású partnerével anyátok rég halott szüleinek solymári házában vártuk, hogy megvirradjon a reggel, és kiszabadítsuk anyátokat a gyűjtőből. Úgy, hogy közben állítólag egy áruló van közöttünk.

Mire felemeltem a fejem, Lajos már hortyogott. Felálltam, és benéztem hozzátok. Az ágy szélén egyensúlyozva aludt a kis Herman, kezével téged ölelt.

Leültem, hogy átgondoljam a helyzetünket, megoldást és kiutat keresve, de arra lettem figyelmes, hogy a behúzott függöny rései közt a nap fénye vág utat magának, a vállamat meg Marci rángatja:

– Tekintetes raboló úr, rémületes gyorsasággal és azonnal hatállyal tesszen felébredni, mert üzenetet hoztam magának.

Akkorát ugrottam, hogy leestem a székről. Marci úgy állt ott, akár egy földesúr, aki semmi pénzért nem segítene a bakról leesett parasztjának. Kezét

összefogta a háta mögött, és a sarkán hintázott, ahogy a tényleg csak a földesurak meg a gazdatisztek szoktak, rajtuk kívül más meg nem merné kockáztatni ezt az arcátlanságot.

– Miféle üzenetet? – tápáskodtam fel.

102 – Effélét – nyúlt be nadrágja zsebébe magabiztosan, aztán az arcáról lefagyott a mosoly. Beletúrt a zsebébe, de nem találta, amit keresett. Beletúrt a másikba, abban se volt. Aztán végre a negyedik zsebben, az inge alatt hordott mellény belső zsebében találta meg az üzenetet. Átnyújtotta. Egy huszonöt koronás bankjegy volt.

– A pénz az üzenet? – húztam fel a szemöldököm.

– Hajtogassa már ki, raboló úr!

– Ki küldte? – kérdeztem, noha tudtam, ki lehet az az ember, aki bankjegyen üzenget.

Odahajolt hozzám, noha Lajos még mindig aludt. – A herceg – súgta. Kihajtottam a bankót. Ez a két sor állt rajta franciául.

„Demain la couronne sera transportée au 5e groupe aérien. Partez immédiatement. Attention ! il y a un traître dans nos rangs.”

Értékeltem, hogy a herceg kinézte belőlem a francia nyelv ismeretét, de néhány obligát parancsszón kívül mást nem tudtam.

– Mikor adta oda?

– Tegnap éjjel – vakarta az állát Marci. – Éjfél után talált meg a kollégáimmal közösen fenntartott irodánkban.

– Éjfélkor? Éjfélkor?!

– Valami baj van, raboló úr? Én azonnal jöttem, amikor apám felkelt, mindenét kitette, hogy ideérjünk.

– Apáddal jöttél?

– Ki mással?

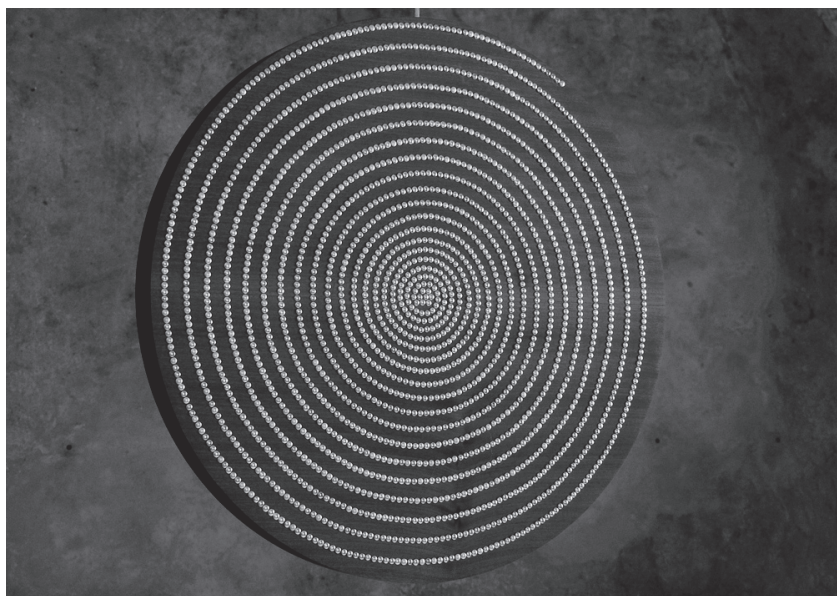
Eszembe jutott, amit anyád üzent. Valaki elárult minket. Megnéztem a herceg üzenetét. Két szó volt ismerős benne. Kellett majdnem egy perc, mire fáradt agyamban megtaláltam a jelentésüket. Az egyik: *vigyázz!* A másik: *elárult.*

Idén tavasszal a budapesti Karinthy Szalonban megrendezett, *Magdala* című kiállítás alkalmával olyan szobrokat állítottam ki, amelyek a profán, a fizikai valamint a szent, a transzcendens világ közötti átjárót képezve a kozmogónia egyetemes szimbólumait ragadják meg és fogalmazzák meg a szobrászat eszközeivel.

Menasági Péter 103

MAGDALA

A tavaszhoz mint megújuláshoz, keletkezéshez kapcsolódó tematika inspirálta munkákban organikus, természeti formák találkoznak geometrikus szemlélettel, formarendszerrel. Az anyaghasználat során olyan természeti organizmusok bukkannak fel mint például a gombacsíra, moha, amik a változás, növekedés megjelenítői, tehát élő szervezetekként válnak a szobrok részeivé. Ennek ellenpontjaként jelennek meg az állandóságot megragadó anyagok (kő, üveg), amik az időtlen szellemi tartalmakat hordozzák. Ugyanakkor a fizikai és szellemi világ rendjének – tulajdonképpen – különböző aspektusairól, más szinten történő megnyilvánulásairól van szó, az *eredendő egységben* ez a látszólagos ellentmondás azonban feloldódik. A minket körülvevő világ, a természet jelenségei, vagy akár mindennapi tárgyaink mélyebb, alaposabb megfigyelése is megmutatja azokat az alapelveket, amelyek a *primordiális állapot* sajátjai, csak kellőképpen kell megközelíteni és szemlélni őket. Eme fel fogás megfogalmazására teszek kísérletet a kiállításra szánt plasztikákkal.

Folyóiratunk a
NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM
anyagi támogatásával jelenik meg.
Terjeszti a Budapesti, a Nemzeti és a Vidéki HÍRKER RT.
és alternatív terjesztők

Szerkesztők
JÁSZ ATTILA - Csendes Toll (főszerkesztő)
SZÉNÁSI ZOLTÁN (felelős szerkesztő)

nka
Nemzeti Kulturális Alap

ACSAI ROLAND (Indiáner-gyermekirodalmi rovat szerkesztője)
BÓDI LÓRÁNT (online szerkesztő)
SZŰCS BALÁZS PÉTER (Füstjelek online rovat szerkesztője)

Lapterv és műszaki szerkesztés
SELLYEI TAMÁS OTTÓ

Munkatársak
BUCSI-KOVÁCS ANIKÓ
MIKLÓSVÖLGYI ZSOLT
PAPP MÁTÉ
REICHERT GÁBOR
TURI MÁRTON

Tiszteletbeli munkatársak
BUJI FERENC
FÖLDES LÁSZLÓ HOBO
MONOSTORI IMRE
MUZSNAY ÁKOS
VASADI PÉTER

ÚJ FORRÁS

IRODALMI, MŰVÉSZETI ÉS TÁRSADALMI FOLYÓIRAT
ALAPÍTÓ A KOMÁROM-ESZTERGOM MEGYEI ÖNKORMÁNYZAT
JÓZSEF ATTILA MEGYEI KÖNYVTÁRA

Megjelenik évente tízszer
Alapítva ezerkilencszázhatvankilencben
Alapító főszerkesztő: PAYER ISTVÁN

Szerkesztőség: 2890 Tata, Székely B. u. 2/A Telefon: 20/3353 626
E-mail: info@ujforras.hu. Interneten olvasható: www.ujforras.hu
Előfizethető az Új Forrás szerkesztőségi címén. Előfizetési díj egy évre 5000 Ft.
ISSN 0133-5332

Kiadja a József Attila Megyei Könyvtár. A kiadásért felel: Új Forrás Kiadó Nonprofit Kft.
Készült a Sollers Kft. nyomdájában Tatán.